

Eskiyeni

ISSN 1306-6218 eISSN 2636-8536 Başlangıç 2006

Yayıncı Anadolu İlahiyat Akademisi

Makale Süreç Raporu

Makale Başlığı: Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Rapor Tarihi: 20-03-2022

Süreç ve Raporlama Sistemi: DergiPark

1. MAKALE ÜST VERİSİ

Makale Başlığı(en)	The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life
Makale Başlığı(tr)	Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi
Gönderilme Tarihi	06-01-2022
Öz (en)	<p>In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term Kami, is simply used of anything possessing supernatural power or force, though the term is more complex than that, which is identified with belief in God. It is believed that Kami can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, Kami has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this context, our study aims to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. For such a purpose, in our study, the nature of the term Kami has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently, and finally its effects on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.</p>

Öz (tr)	<p>Japon milli dini olan Şintoizm’de kami kavramı ile özdeşleşmiş bir tanrı inancı vardır. Karmaşık yönleri olsa da basitçe, ruhsal ya da manevi varlıklar şeklinde anlaşılması mümkün olan kaminin, hayatın her alanında bireye fayda ve zarar verebileceğine inanılmaktadır. Böyle bir inancın, Japon sosyal yaşamı üzerinde gözle görülür etkilerinden söz etmek mümkündür. Örneğin kami inancına bağlı olarak Japon toplumundaki suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca Şintoizm’deki tanrı inancı Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını ve davranışlarını, doğumdan ölüme kadar hayatın çeşitli evrelerinde uyguladıkları geçiş törenlerini de oldukça etkilemiştir. Yine edebiyattan sinemaya, mimariden sanata kadar hayatın her sahasında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Bu bağlamda çalışmamız dinler tarihinde sıkça kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm’deki tanrı anlayışının Japon sosyal yaşamına etkilerini derinlemesine bir analizi hedeflemektedir. Böyle bir amaç doğrultusunda çalışmamızda sırasıyla kami kavramının mahiyeti Tanrı inancıyla özdeşliği bağlamında ele alınmış, bu inancın sıklıkla pratik edildiği gözlemlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine değinilmiş ve nihayet Şintoizm’e inananların sosyal yaşamlarına etkileri üzerinde durulmuştur.</p>
Anahtar Kelimeler (en)	History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami
Anahtar Kelimeler (tr)	Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami
Makale Türü (tr)	Araştırma Makalesi
Makale Türü (en)	Research Article
Konular (tr)	Din Bilimi
Konular (en)	Religion

2. YAZARIN EKLEDİĞİ MAKALE DOSYALARININ İLK HALİ

TAM METİN

Başlık: Şintoizm'deki Tanrı İnançının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi.docx

Halil İbrahim ŞENAVCU

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi, Dinler Tarihi Bilim Dalı

*Assistant Professor, Izmir Katip Celebi University, Faculty of
Islamic Sciences, Department of History of Religions*

Izmir/Turkey

ibrahimsenavcu@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-2096-3093

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Öz

Japon milli dini olan Şintoizm'de kami kavramı ile özdeşleşmiş bir tanrı inancı vardır. Karmaşık yönleri olsa da basitçe, ruhsal ya da manevi varlıklar şeklinde anlaşılması mümkün olan kaminin, hayatın her alanında bireye fayda ve zarar verebileceğine inanılmaktadır. Böyle bir inancın, Japon sosyal yaşamı üzerinde gözle görülür etkilerinden söz etmek mümkündür. Örneğin kami inancına bağlı olarak Japon toplumundaki suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca Şintoizm'deki tanrı inancı Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını ve davranışlarını, doğumdan ölüme kadar hayatın çeşitli evrelerinde uyguladıkları geçiş törenlerini de oldukça etkilemiştir. Yine edebiyattan sinemaya, mimariden sanata kadar hayatın her sahasında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Bu bağlamda çalışmamız dinler tarihinde sıkça kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki tanrı anlayışının Japon sosyal yaşamına etkilerini derinlemesine bir analizi hedeflemektedir. Böyle bir amaç doğrultusunda çalışmamızda sırasıyla kami kavramının mahiyeti Tanrı inancıyla özdeşliği bağlamında ele alınmış, bu inancın sıklıkla pratik edildiği gözlemlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine değinilmiş ve nihayet Şintoizm'e inananların sosyal yaşamlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami.

**The Influence of the Belief in God in Shintoism on
Japanese Social Life**

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *Kami*, is simply used of anything possessing supernatural power or force, though the term is more complex than that, which is identified with belief in God. It is believed that *Kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *Kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this context, our study aims to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. For such a purpose, in our study, the nature of the term *Kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently, and finally its effects on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.

Keywords: History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami.

Giriş

Şintoizm, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inanışın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri, bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Eski Japon halk inançlarından ve komşu kültürlerin karışımından müteşekkil bir yapıya sahip olan Şintoizm'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümüze kadar çevresindeki inançlardan etkilenerek şekillenmiştir. Bu

1 John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyo Ono, *Şinto: Kamilerin Yolu*, çev. Suat Ertüzün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

2 Allan G. Grapard, "Shinto", ed. Gen Itasaka, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, c. 7 (Tokyo: Kodansha Ltd., 1983), 125; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinleri", *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-63.

bağlamda özellikle Çin'den gelip halk arasında yayılan Budizm, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Ruizm/Konfüçyanizm ve Daoizm/Taoizm ise halkın kültürünün içine sinmiş, insanlar tarafından ismen zikredilmese de inanış ve yaşayışın vazgeçilmez temel unsurları olarak varlığını sürdürülmüştür.³ Böylece bu dinî yapı Japonya'da insanların huzur içinde dinî inançlarını yaşamalarına imkân sağlamıştır.

Şintoizm'in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan '*kami*'dir. Japon kutsal metinleri *Kociki/Kojiki*⁴ ve *Nihongi*⁵ de de büyük oranda yer tutan bu kavram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması *kami* inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293-1354) gibi bazı kişilerin, Japonya'ya "Kamilerin Ülkesi" diye adlandırdığı ifade edilir.⁶

Şintoizm'deki *kami* kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inanışı sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, natüralist, paganist gibi tanımlamalarla

3 Ono, *Şinto*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, "Japonya Dinleri", *Asya Dinleri*, çev. Abdullah Davudoğlu (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsamettin Karataş, "Erken Dönem Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18, sy. 2 (2013): 53-67; Hammet Arslan, "Budizm", *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I- X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya, c. 1, 10 cilt (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18, sy. 1 (30 Haziran 2018): 1-21.

4 Japonca'da "Eski Olayların Kayıtları" anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla yazıya geçirilen *Kociki*, halk arasındaki dünyanın yaratılışından 628 yılına değin yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair anlatılan olayları içerir. Ono, *Şinto*, 20. Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duyulmuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe harflerle, anlaşıldığı gibi yazılacak, İngilizce yazılışları kullanılmayacaktır. Örneğin yaygın kullanım olan *Kojiki* yerine *Kociki*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

5 720 yılında yazıldığı bilinen ve "Japonya'nın Kronolojik Tarih Defteri" anlamına gelen *Nihongi* ya da *Nihon Şoki*, dünyanın ve Japonya'nın var oluşundan 697 yılına kadar ülkede olan olayları mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da *Kociki*'nin tefsiri/yorumu niteliğindeki Şinto kutsal metnidir. Brian Bocking, *A Popular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Ono, *Şinto*, 20; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414.

6 Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014), 1-2.

nitelendirilir.⁷ Dolayısıyla bu kavramı doğru bir şekilde anlamadan Şintoizm'i anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmadaki amacımız Japon milli inanışının kilit noktasında yer alantarı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamızda önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise Şintoizm'deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek çalışmamız nihayete erdirilecektir. Bu çalışmamızda elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek objektif bir tarzda değerlendirilecek ve sunulacaktır.

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı yazarların kami inancının değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁸ Türkiye'de de Hüsamet'in Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültürünü işleyen bir makale⁹ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemizde istifade etmiş olmakla birlikte çalışmamızın, Şintoizm'deki Tanrı inancının/kami kültürünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgün bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

1- Kami Kavramı ve İnancı

“Şinto” kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış

7 Naofusa Hirai, “Shinto”, ed. Mircea Eliade, *The Encyclopedia of Religion*, c. 13 (New York: The Macmillan Co., 1987), 280, 287; Kenji Ueda, “Shinto”, *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru ve David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 36; Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü*, 2. bs (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, “Shinto”, ed. James Hastings, *Encyclopedia of Religion and Ethics*, c. 11 (Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 463; Ono, *Şinto*, 18, 49; Robert E. Hume, *The World's Living Religions* (New York: Charles Scribner's Sons, 1959), 158-59; Kitagawa, “Japonya Dinleri”, 476; Hüsamet'in Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, *The Journal of Academic Social Science Studies* 13, sy. 79 (2020): 308, 313; Grapard, “Shinto”, 7:127.

8 Nobutaka Inoue, ed., *Kami*, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

9 Karataş, “Kami Kültü”.

Nihongi'de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı “Kami no Miçi”dir ve bu da “Kamilerin Yolu” anlamına gelir.¹ Bu nedenle Şintoizm'i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen kami kavramını bilmek gerekir.

“Kami”, Japoncada “manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar” gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır. Çok eskiden beri var olduğu düşünülen üstün, tanrısal nitelikleri olan kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit kami olduğu düşünülür.²

“Kami” ile Eski Türk inançlarındaki “kam” kavramı benzerliğinden hareket eden gerek Batılı gerek Japon gerekse de Türk bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.³

Şinto inancında her kami aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi kami, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü kami olduğu düşünülür. Fakat her kamiye de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan Amaterasu (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş kişiler de duaya, yakarıya ve niyaza layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir.⁴

Dünyanın yaratılışı zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaştıklarını, mücadele ettiklerini, savaştıklarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inanişe göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomor=k / insan şekilli olarak düşünülen kamilerin, ilk var

1 Ono, *Şinto*, 14; Karataş, “Kami Kültü”, 309-10.

2 Ueda, “Shinto”, 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, “Shinto”, 11:463; Annamarie Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lafcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

3 Karataş, “Kami Kültü”, 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

4 Ono, *Şinto*, 18; Inoue, *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32.

olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğu düşünölen Şintoizm’de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçlar da kami olarak nitelendirilip onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.⁵ Kami olarak ayrı bir üstönlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikayeler vardır.

Şintoizm’in temel metni olan Kociki’de her ne kadar “Göğün Merkezinin Kamisi” (*Ame no Minaka Nuşi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde “her şeyin yaratıcısı tek tanrı” gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Takami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğere pek çok kami, sonrasında sularla doluolan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya’yı “Onogoro Adası” olarak ilk meydana getiren *Izanagi* (davet eden erkek kami) ve *Izanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından (Dişi) Güneş Kamisi *Amaterasu*, Ay Kamisi *Tsukuyomi*, Deniz Kamisi *Susano-o* ve diğere kamilerin yaratılması, bu kamilerin mücadeleleri ve *Amaterasu*’nun erkek torunu *Ninigi*’yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya’da hükümlanlık kurmasını istemesi, onun da erkek torunu *Cimmu*’nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.⁶

Her ne kadar İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD’nin ısrarıyla imparator, tanrısal özelliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşönen Şintoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi *Amaterasu*’dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.⁷ Savaş sonrası

5 Ueda, “Shinto”, 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, “Shinto”, 11:463; Kitagawa, “Japonya Dinleri”, 476-90; Karataş, “Kami Kültü”, 311; İbrahim Emre Şamlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2018), 97-110.

6 Kitagawa, “Japonya Dinleri”, 476-81, 491-500; Hume, *The World’s Living Religions*, 157; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Akbay, *Kojiki*; Basil Hall Chamberlain, çev., “The Kojiki”, erişim: 31 Temmuz 2021, <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>; Ono, *Şinto*, 15-18; Hirai, “Shinto”, 13:287; Aston, “Shinto”, 11:464-67.

7 Joseph M. Kitagawa, “Japanese Religion: An Overview”, ed. Mircea Eliade, *The Encyclopedia of Religion*, c. 7 (New York: MacMillan Co.,

işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi yasaklanmış, ancak buna inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.⁸

Şintoizm'de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtilse de⁹ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.¹⁰ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez; Japonlar kendilerini Amaterasu gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.¹¹

Şintoizm'de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. Mesela bir insan, öldükten sonra tanrı olabildiği gibi tanrı(lar) da bazı zamanlarda insan olabilmektedir; bunun önünde hiçbir engel yoktur. Tanrıların insan şekline bürünmesi yanında hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.¹²

1987), 536. Ayrıca bkz. Janet E. Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*, çev. Mü-t Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Kürşat Demirci, "Şintoizm", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 39 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010), 177.

- 8 Patricia Sullivan, "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War", *Washington Post*, 14 Ağustos 2008, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>.
- 9 Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, "Kami Kültü", 310.
- 10 Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *Şinto*, 17.
- 11 Ono, *Şinto*, 18; Inoue, *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-45; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.
- 12 Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11:463; Karataş, "Kami Kültü", 312; Mikiharu Ito, "Evolution of the Concept of Kami", *Kami*, ed. Nobutaka Inoue, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41.

2- İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, Şintoizm'de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurudur. Şintoizm'in mabetlerine "kaminin evi" anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartmanveya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.¹ Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde basit bir ibadet icra edilir.² Mabetlerde dua ve niyaz daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.³

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*mikoşi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omuzlarında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/onu mutlu etmek amacıyla taşınır.⁴

Evleredeki ibadet de evin en güzel köşesi olarak kamilere tahsis edilen *kamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde icra edilir. Özellikle kami haline gelmiş ölmüşler ve bununla birlikte tüm büyük kamilere, mabettekine benzer hareketlerle dualar ve şükranlar yöneltilir.⁵

- 1 Ahmet Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 91-92; A. Mete Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-70.
- 2 Aston, "Shinto", 11:468; Petek Kitamura, *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi* (İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, "Shinto", 7:130.
- 3 Ono, *Şinto*, 19; Hirai, "Shinto", 13:282.
- 4 Yanagawa Keiichi, "The Sensation of Matsuri", *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka, çev. Norman Havens(Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, "Shinto", 40; Ono, *Şinto*, 72-76.
- 5 Tokihiko Oto, "Shinto Family Altars", ed. Gen Itasaka, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, c. 7 (Tokyo: Kodansha Ltd., 1983), 137; Ono, *Şinto*, 65-66; Mircea Eliade ve Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

Japonya’da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara uzaktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya’nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram ve festival niteliği taşıırken büyük bir kısmı ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle “*Matsuri*” adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/ unutmadığını gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümüzde birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.⁶

Japonya’da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlmasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkanına sahip olurlar.⁷

Japonya’daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. *Matsuri* denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin key=ni çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.⁸ Ayrıca yoğun iş hayatından bunalan çalışanlara verilen izinler ile sosyal patlamaların ve büyük =kir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.⁹ Bu yüzden şirketler ve devlet, çalışanların bu bayramlara

6 Halil İbrahim Şenavcu, “Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri”, *Mizânü’l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, sy. 2 (30 Haziran 2016): 41-56; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, “Festivals, Matsuri”, ed. Gen Itasaka, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, c. 2 (Tokyo: Kodansha International Ltd., 1983), 252-53; William P. Fairchild, “Shamanism in Japan”, *Folklore Studies*, sy. 21 (1962): 40-41.

7 Ito, “Festivals, Matsuri”, 2:253; Keiichi, “The Sensation of Matsuri”, 15, 18; Ueda, “Shinto”, 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

8 Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

9 Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Yüksek Lisans Tezi, Central Missouri State University, 1997), 43-55.

katılmasını teşvik eder.¹⁰ Kamileri karşılamak, onları eğlendirmek ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya büyük alanlarındaki şenlik, eğlence, kutlama ve törenler dolayısıyla toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3- Tanrı İnancının Sosyal Hayatın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükafat verirler.¹ Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya'nın suçoranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.² Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde itina ile verildiği ülkede, Şintoizm'in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.

Şintoizm'de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin huzurlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek amacıyla evde yakın akraba ve dostlarla "Oşiçiya Meimeşiki" (İsim Verme Töreni) ve yemeği düzenlenir.³ Ardından

10 Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-26; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

1 Karataş, "Kami Kültü", 312-17; Hearn, *Japonya*, 27-44.

2 Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020", erişim: 12 Ekim 2021, <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>.

3 Dionnie Takahashi, "Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)", *Blackcabbit's World* (blog), erişim: 18 Ekim 2021,

o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde Şinto mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Butörene de “Hatsu Miyamairi” (İlk Mabed Ziyareti) veya kısaca “Omiyamairi” denilir.⁴ Aynı şekilde, Japonya’da “Seicin no Hi” (Yetişkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pazartesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenebilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetişkin sayılmaları maksadıyla yirmi yaşına giren gençler için mabetlerde törenler düzenlenir ve onlar için kamilere dua edilir.⁵

Aile olmak ve bu huzurlu aileyi devam ettirebilmek için Şinto mabedi olan Cinca’da kamilerin huzurunda dua ederek nikah kıydırmak Şintoist Japonların yüzyıllardır uyguyageldikleri bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asıl geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmış olsa da aynı zamanda mabette Kannuşî denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da Şintoizm’i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin huzurunda verilen sözlerin, orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.⁶

Japonya’ya Budizm gelip yerleştikten sonra cenaze törenlerinin Budizm’e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cenaze olan evlerde düzenlenen dinî törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi,

<https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>.

- 4 Master Blaster, “Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World”, *SoraNews24 -Japan News-* (blog), erişim: 18 Ekim 2021, <https://soraneews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>; Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)”, *Blackcabbit’s World* (blog), erişim: 18 Ekim 2021, <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>.

- 5 Ministry of Foreign Affairs of Japan, “Coming-of-Age Day”, erişim: 18 Ekim 2021, <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>; David Allen ve Chiyomi Sumida, “Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition”, *Stars and Stripes*, erişim: 18 Ekim 2021, <https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>; Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism* (Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

- 6 Ahmet Cihan, “Japonya ve Türkiye’de Evlenme Törenleri”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, sy. 1 (2003): 17-18.

yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cenazeye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*kaimyô*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu mezarlık ve mabetlerde anma törenleri düzenlenir; Budist rahiplere dualar okutulur. Zira çoğu zaman, cenazesi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*kamidana*), bir kısmı mezarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölünün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, faydaveya zarar verdiğine inanılır.⁷

Şintoizm'in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen "dünyevî bir din" olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip, bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonrakami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm'deki keşişlik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.⁸

Şintoizm'de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.⁹ Bu

7 Joy Hendry, *Understanding Japanese Society*, 2. bs (London: Routledge, 1995), 144-45; Harold R. Kerbo ve John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Kitamura, *Japonya*, 44-45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, "Buddhism", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru ve David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

8 Aston, "Shinto", 11:464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı* (İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015); Merve Susuz Aygül, "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu", *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3, sy. 6 (31 Aralık 2020): 209-31; Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayatı* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2004); Karel Van Wolferen, *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet'in İnsanları ve Politikası*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

9 Ito, "Evolution of the Concept of Kami", 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-15, 437-39; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler", *Selçuk*

düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya'da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.¹⁰ Hatta hayvanlara zarar vermek bizzat büyük günahlar içinde zikredilmiştir.¹¹ Bu inançlar, Şintoizm müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

Dinî bayramlarda fazlaca gün yüzüne çıkan kami inancı ve bununla bağlantılı yapılan uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlama sebepleri dolayısıyla insanlarda ruhsal bunalım ve sosyal patlama gibi sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya'da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.¹²

Bu zikredilen hususlara ilave olarak, Japonya'da =mler, diziler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka Şinto ve kami anlayışı vermeye çalışılır. Özellikle ülkede yaygın olarak kullanılan manga (çizgi roman) ve animelerde (çizgi =lm/çizgi dizi) kami düşüncesi fazlaca işlenir.¹³ Bunlar vasıtasıyla insanlara dinî bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı zamanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları bazı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise Şinto ve kami anlayışı Japon yazar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.¹⁴

Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, sy. 31 (12 Şubat 2015): 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert E. Plutschow ve Patrick Geoffrey O'Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-35.

10 Halil İbrahim Şenavcu, "Şintoizm'de Hayvanlar", *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-65.

11 Hüsamettin Karataş, "Şintoizm'de Arınma Ayinleri", *The Journal of Academic Social Science Studies*, sy. 78 (Aralık 2019): 5.

12 Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

13 Yüksel Balaban, "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu", *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

14 Çiğdem Taş Alicenap, "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı", *Sanat ve Tasarım Dergisi 7*, sy. 7 (01 Aralık 2014): 31-60; Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mevzubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. Şintoizm'deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibi dinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve göze çarpan öge olan kami kavramının anlam ifade ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümüz Japon yaşantısını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Şintoizm'de ibadetin temel unsuru "kami"dir. Kamilerdeua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamileri mutlu etmek ve onlara yaklaşmak için bayram günlerinde büyük mabetlerdeki kaminin tahtı (mikoşi) caddelerde omuzlarda gezdirilir. Bununla birlikte evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabettekine benzer ibadetler gerçekleştirilir.

Şintoizm'deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi =lmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşlamak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak vesakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

Şintoizm'de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğin, Şinto inancına sahip Japonların resmî nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin huzurunda söz vererek, kutsanarak ve dua ederek dinî nikah kıydırması, Şintoistlerin

tanrı anlayışlarının, huzurlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinatta var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki tezahürü olabileceği düşüncesinden hareketle Şintoizm'e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şeye zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur.

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gözetlediği, onları yaptıkları amellere göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp cezalandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok Şintoisti yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. Dolayısıyla diğer inançlardan farklı olsa da Şintoizm'deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiği ve onları çoğu zaman olumlu davranışlara teşvik ettiği söylenebilir.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.*

Yazar / Author

Halil İbrahim Şenavcu

Finansman / Funding

Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder / The author acknowledges that he received no external funding in support of this research.

Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study: HİŞ (%100)

Veri Toplanması / Data Collection: HİŞ (%100)

Yazar Katkıları / Author Contributions

Veri Analizi / Data Analysis: HİŞ (%100)

Makalenin Yazımı / Writing up: HİŞ (%100)

Makale Gönderimi ve Revizyonu / Submission and Revision: HİŞ (%100)

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder / The author declares that they have no competing interests.

Kaynakça

- Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 31 (12 Şubat 2015): 127-46.
- . *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.
- Allen, David ve Chiyomi Sumida. "Coming of Age Day, a BigEvent for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Erişim: 18 Ekim 2021.
<https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>.
- Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.
- Arslan, Hammet. "Budizm". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya, 1:675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- . "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18, sy. 1 (30 Haziran 2018): 1-21.
- . *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015.
- Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. Çev. Özlem Özarpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- . *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Aston, William George. "Shinto". Ed. James Hastings. *Encyclopedia of Religion and Ethics*, 11:462-71. Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.
- . *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.
- Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*, 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Blaster, Master. "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World". *SoraNews24 -Japan News-* (blog). Erişim: 18 Ekim 2021.
<https://soraneews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>.
- Bocking, Brian. *A Popular Dictionary of Shinto*. Surrey: Curzon Press, 2005.
- Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- Chamberlain, Basil Hall, çev. "The Kojiki". Erişim: 31 Temmuz

2021. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>.
- Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, sy. 1 (2003): 17-24.
- Demirci, Kürşat. "Şintoizm". *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 39:177-79. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- Eliade, Mircea ve Ioan P. Couliano. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. Çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Fairchild, William P. "Shamanism in Japan". *Folklore Studies*, sy. 21 (1962): 1-122.
- Grapard, Allan G. "Shinto". Ed. Gen Itasaka. *Kodansha Encyclopedia of Japan*, 7:125-32. Tokyo: Kodansha Ltd., 1983.
- Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabed ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. 2. bs. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002.
- Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*. Yüksek Lisans Tezi, Central Missouri State University, 1997.
- Hearn, Lafcadio. *Japonya*. Çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. 2. bs. London: Routledge, 1995.
- Hirai, Naofusa. "Shinto". Ed. Mircea Eliade. *The Encyclopedia of Religion*, 13:280-94. New York: The Macmillan Co., 1987.
- Hume, Robert E. *The World's Living Religions*. New York: Charles Scribner's Sons, 1959.
- Hunter, Janet E. *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*. Çev. Mü-t Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Inoue, Nobutaka, ed. *Kami*. Çev. Normon Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Evolution of the Concept of Kami". *Kami*, ed. Nobutaka Inoue, çev. Normon Havens, 20-41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- . "Festivals, Matsuri". Ed. Gen Itasaka. *Kodansha Encyclopedia of Japan*, 2:252-58. Tokyo: Kodansha International Ltd., 1983.
- Karataş, Hüsamettin. "Erken Dönem Japon Budizmi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18, sy. 2 (2013): 53-67.
- . "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü". *The Journal of*

- Academic Social Science Studies* 13, sy. 79 (2020): 307-19.
- . "Şintoizm'de Arınma Ayinleri". *The Journal of Academic Social Science Studies*, sy. 78 (Aralık 2019): 1-12.
- Keiichi, Yanagawa. "The Sensation of Matsuri". *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka, çev. Norman Havens, 3-17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.
- Kerbo, Harold R. ve John A. McKinstry. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.
- Kitagawa, Joseph M. "Japanese Religion: An Overview". Ed. Mircea Eliade. *The Encyclopedia of Religion*, 7:520-68. New York: MacMillan Co., 1987.
- . "Japonya Dinleri". *Asya Dinleri*, çev. Abdullah Davudoğlu, 475-615. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002.
- . *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Kitamura, Petek. *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004.
- Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. "Coming-of-Age Day". Erişim: 18 Ekim 2021. <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>.
- Ono, Sokyö. *Şinto: Kamilerin Yolu*. Çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Okyanus, 2004.
- Oto, Tokihiko. "Shinto Family Altars". Ed. Gen Itasaka. *Kodansha Encyclopedia of Japan*, 7:137. Tokyo: Kodansha Ltd., 1983.
- Özhan, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Plutschow, Herbert E. ve Patrick Geoffrey O'Neill. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.
- Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.
- Schimmel, Annamarie. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.
- "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020". Erişim: 12 Ekim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>.
- Sullivan, Patricia. "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese

- Institutions After War”. *Washington Post*. 14 Ağustos 2008.
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>.
- Susuz Ayg l, Merve. “Japonya’da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu”. *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3, sy. 6 (31 Aralık 2020): 209-31.
- şamlıoğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara  niversitesi, 2018.
- şenavcu, Halil İbrahim. “Japon Dinî Bayramlarının Genel  zellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri”. *Mîzânü’l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, sy. 2 (30 Haziran 2016): 41-56.
- . “Japon Dinleri”. *Dünya Dinleri*, ed. şinasi Gündüz, 262-82. İstanbul: Milet & Nihal, 2019.
- . “şintoizm’de Hayvanlar”. *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan, 445-65. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Takahashi, Dionnie. “Baby Celebrations – the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)”. *Blackcabbit’s World* (blog). Erişim: 18 Ekim 2021.
<https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>.
- . “Baby Celebrations – the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)”. *Blackcabbit’s World* (blog). Erişim: 18 Ekim 2021.
<https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>.
- Tamaru, Noriyoshi. “Buddhism”. *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru ve David Reid, 43-62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.
- Taş Alicenap,  iğdem. “Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı”. *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7, sy. 7 (01 Aralık 2014): 31-60.
- Tuncoku, A. Mete. *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk  ğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon  niversiteliler Derneği, 2001.
- Turan, Emine Zehra. *Budizm’de Manastır Hayatı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2004.
- Ueda, Kenji. “Shinto”. *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru ve David Reid, 27-42. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.
- Wolferen, Karel Van. *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet’in İnsanları ve Politikası*.  ev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye ř Bankası Kültür Yayınları, 1992.

Ön Kontrol Formu
Article Preliminary Review Form

Makale Adı

Title of the article

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

İncelenen Hususlar

Evet
Yes

Kısmen
Partially

Hayır
No

Makale başlığı incelenen konuyu tam olarak yansıtıyor mu?
Does the article title reflect the subject matter studied accurately?

Makalede kullanılan başlıklandırma formatı İSNAD Atıf Sistemi'ne uygun mu?
Does the title format used in the article conform to the Isnad Citation Style?

Öz, yeterli ve uygun mu?
Is the Turkish abstract of the article adequate and appropriate?

Anahtar Kelimeler makale içeriğini tam olarak yansıtıyor mu?
Does the Turkish Keywords reflect the content of the article accurately?

Abstract yeterli ve uygun mu?
Is the abstract of the article adequate and appropriate?

Keywords uygun olarak seçilmiş mi?
Does the specified English Keywords reflect the content of the article accurately?

Arapça özel isimlerin imlasında İSNAD'a uyulmuş mu?
Does the author follow the Isnad Citation Style on writing the names of Arabic works?

Müracaat edilen âyetlerin kaynak gösterimi İSNAD'a uygun mu?
Does the source presentation of the applied verses conform to the Isnad Citation Style?

Müracaat edilen hadislerin kaynak gösterimi İSNAD'a uygun mu?
Does the source presentation of the applied hadith conform to the Isnad Citation Style?

Çalışmada kullanılan Kısaltmalar, İsnad Atıf Sistemi'ne uygun mu?
Abbreviations used in the study do they conform to the Isnad Citation Style?

Atıf ve alıntılar uygun mu?
Is the footnotes of the article prepared in accordance with citation style?

Kaynakça İSNAD'a uygun olarak hazırlanmış mı?
Is the bibliography of the article prepared in accordance with the Isnad Citation Style?

Ek-1: Ön İnceleme Rapor Eki <i>Annex: 1 Pre-Review Form Attachment</i>	Eklendi <i>Attached</i> ☒	Eklenmedi <i>Not attached</i> ☐
Ek-2: İntihal Tarama Benzerlik Raporu <i>Annex-2: Originality Report - Similarity Index</i>		% 18
<p>* Benzerlik oranı %15'ten azdır. Bu açıdan dergi yayın ilkelerine uygundur . <i>The similarity rate is less than 15%. Therefore, the article complies with the publication principles of the Journal.</i></p> <p>** Benzerlik oranı %15'ten fazladır, düşürülmelidir. Bu açıdan dergi yayın ilkelerine uygun değildir. <i>The similarity rate is more than 15%. Therefore, the article does not comply with the publication principles of the Journal.</i></p>		
Karar <i>Decision</i>		
☐ İncelenen makale, hakem değerlendirmesine gönderilebilir. <i>The article reviewed can be sent to the referees to evaluation.</i>		
☐ Makale, Derginin yazım ilkeleri dikkate alınmadan hazırlandığı için yazara iade edilmelidir. Yazar, gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra isterse yeniden müraaat edebilir. <i>The article should be returned to the author since it is prepared without complying with the Guidelines for Author. The author, if/s/he wants, may apply again after the necessary corrections are made.</i>		
☒ Yazar, belirtilen eksiklikleri düzelterek makale metnini editöre iletmelidir. <i>The author should send the article to the editor with making specified corrections</i>		
Tarih <i>Date</i>	22.01.2022	
İncelemeyi Yapan Editörün Ad ve Soyadı <i>Title Name and Surname of the Editor</i>	Abdullah Demir	

Editörün Ön İnceleme Notu: Makale metni, Dergi Yazım İlkeleri ve İSNAD Atıf Sistemi'ne uygunluk açısından incelenmiştir. Eksik veya hatalar var ise metinde belirtilmiş ve her bir hata türünde hatalı yazım SARI ile doğrusu YEŞİL metin vurgu rengi ile işaretlenmiştir. Metinde olabilecek diğer hatalar veya eksikliklerin tarafınızdan tashih edilebilmesi metni güçlendirecektir.

Halil İbrahim ŞENAVCU

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi, Dinler Tarihi Bilim Dalı

*Assistant Professor, Izmir Katip Celebi University, Faculty of Islamic Sciences,
Department of History of Religions*

Izmir/Turkey

ibrahimsenavcu@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-2096-3093

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Öz

Japon milli dini olan Şintoizm'de kami kavramı ile özdeşleşmiş bir tanrı inancı vardır. Karmaşık yönleri olsa da basitçe, ruhsal ya da manevi varlıklar şeklinde anlaşılması mümkün olan kaminin, hayatın her alanında bireye fayda ve zarar verebileceğine inanılmaktadır. Böyle bir inancın, Japon sosyal yaşamı üzerinde gözle görülür etkilerinden söz etmek mümkündür. Örneğin kami inancına bağlı olarak Japon toplumundaki suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca Şintoizm'deki tanrı inancı Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını ve davranışlarını, doğumdan ölüme kadar hayatın çeşitli evrelerinde uyguladıkları geçiş törenlerini de oldukça etkilemiştir. Yine edebiyattan sinemaya, mimariden sanata kadar

hayatın her sahasında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Bu bağlamda çalışmamız dinler tarihinde sıkça kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki tanrı anlayışının Japon sosyal yaşamına etkilerini derinlemesine bir analizi hedeflemektedir. Böyle bir amaç doğrultusunda çalışmamızda sırasıyla kami kavramının mahiyeti Tanrı inancıyla özdeşliği bağlamında ele alınmış, bu inancın sıklıkla pratik edildiği gözlemlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine değinilmiş ve nihayet Şintoizm'e inananların sosyal yaşamlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami.

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *Kami*, is simply used of anything possessing supernatural power or force, though the term is more complex than that, which is identified with belief in God. It is believed that *Kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *Kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this context, our study aims to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. For such a purpose, in our study, the nature of the term *Kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently, and finally its effects on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.

Keywords: History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami.

Giriş

Şintoizm, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inanışın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri, bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Eski Japon halk inançlarından ve komşu kültürlerin karışımından müteşekkil bir yapıya sahip olan Şintoizm'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümüze kadar çevresindeki inançlardan etkilenecek şekilde gelişmiştir. Bu bağlamda özellikle Çin'den gelip halk arasında yayılan Budizm, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Ruizm/Konfüçyanizm ve Daoizm/Taoizm ise halkın kültürünün içine sinmiş, insanlar tarafından ismen zikredilmese de inanış ve yaşayışın vazgeçilmez temel unsurları olarak varlığını sürdürmüştür.³ Böylece bu dinî yapı Japonya'da insanların huzur içinde dinî inançlarını yaşamalarına imkân sağlamıştır.

Açıklamalı [Yzr1]: 1-Dipnot rakamından sonra boşlukların aynı şekilde hizalanması için tab tuşundan yararlanılabilir. 1. ve 2. Dipnotlar buna göre ayarlanmıştır.
2- Cilt bilgisi dipnotlarda verilmemelidir.
3- Yazarın kendisine yapılan atıfların örtülü hakemlik uygulaması gereği bir yahut iki kaynak ile sınırlı tutulması önerilmektedir.

Açıklamalı [Yzr2]: 1-İSNAD 2. edisyon'da sayfa sayısı vermeden önce “:” değil “,” kullanılmaktadır.
2- Dergi sayılarının İSNAD'a uygun şekilde yeniden gözden geçirilmesi önerilmektedir.
3- Makalenin tarihi verilirken (ay yıl) şeklinde verilmesi yeterlidir.
4-Cilt ve basım bilgileri dipnotta verilmemesi önerilmektedir.
5- Cilt ile sayfa numarası “7:127” değil “7/127” şeklinde verilmesi önerilmektedir.
6- Erişim adreslerinin kaynakçada verilmemesi önerilmektedir.
7- Bakımz kısaltması için “bk.” kullanılmalıdır.
Bu hususlara göre makalenin yeniden İSNAD'a uygun olacak şekilde gözden geçirilmesi gerekmektedir.

¹ John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyō Ono, *Şinto: Kamilerin Yolu*, çev. Suat Ertüzün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

² Allan G. Grapard, “Shinto”, ed. Gen Itasaka, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, e-7 (Tokyo: Kodansha Ltd., 1983), 125; Halil İbrahim Şenavcu, “Japon Dinleri”, *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-63.

³ Ono, *Şinto*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, “Japonya Dinleri”, *Asya Dinleri*, çev. Abdullah Davudoğlu (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsamettin Karataş, “Erken Dönem Japon Budizmi”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18, sy. 2 18/2 (2013); 53-67; Hammet Arslan, “Budizm”, *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya, e-1, 10 cilt (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, “Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18, sy. 1 (30 Haziran 2018); 1-21.

Şintoizm'in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan 'kami'dir. Japon kutsal metinleri Kociki/Kojiki⁴ ve Nihongi⁵ de de büyük oranda yer tutan bu kavram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293-1354) gibi bazı kişilerin, Japonya'yı "Kamilerin Ülkesi" diye adlandırdığı ifade edilir.⁶

Şintoizm'deki kami kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inancı sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, natüralist, paganist gibi tanımlamalarla nitelendirilir.⁷ Dolayısıyla bu kavramı doğru bir şekilde anlamadan Şintoizm'i anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmada

⁴ Japonca'da "Eski Olayların Kayıtları" anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla yazıya geçirilen Kociki, halk arasındaki dünyanın yaratılışından 628 yılına değin yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair anlatılan olayları içerir. Ono, *Şinto*, 20. Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duyulmuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe harflerle, anlaşıldığı gibi yazılacak, İngilizce yazılışları kullanılmayacaktır. Örneğin yaygın kullanım olan *Kojiki* yerine *Kociki*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

⁵ 720 yılında yazıldığı bilinen ve "Japonya'nın Kronolojik Tarih Defteri" anlamına gelen Nihongi ya da Nihon Şoki, dünyanın ve Japonya'nın var oluşundan 697 yılına kadar ülkede olan olayları mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da Kociki'nin tefsiri/yorumu niteliğindeki Şinto kutsal metnidir. Brian Bocking, *A Popular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Ono, *Şinto*, 20; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414.

⁶ Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014), 1-2.

⁷ Naofusa Hirai, "Shinto", ed. Mircea Eliade, *The Encyclopedia of Religion*, c. 13 (New York: The Macmillan Co., 1987), 280, 287; Kenji Ueda, "Shinto", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru ve David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 36; Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü*, 2. baskı (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, "Shinto", ed. James Hastings, *Encyclopedia of Religion and Ethics*, c. 11 (Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 463; Ono, *Şinto*, 18, 49; Robert E. Hume, *The World's Living Religions* (New York: Charles Scribner's Sons, 1959), 158-59; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476; Hüsamettin Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13, sy. 79 (2020): 308, 313; Grapard, "Shinto", 7:127 7/127.

amacımız Japon milli inanışının kilit noktasında yer alan tanrı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamızda önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise Şintoizm'deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek çalışmamız nihayete erdirilecektir. Bu çalışmamızda elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek objektif bir tarzda değerlendirilecek ve sunulacaktır.

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı yazarların kami inancının değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁸ Türkiye'de de Hüsamettin Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültürünü işleyen bir makale⁹ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemizde istifade etmiş olmakla birlikte çalışmamızın, Şintoizm'deki Tanrı inancının/kami kültürünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgün bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

1- Kami Kavramı ve İnancı 1. Kami Kavramı ve İnancı

"Şinto" kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış Nihongi'de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı "Kami no Miçi"dir ve bu da "Kamilerin Yolu" anlamına gelir.¹⁰ Bu nedenle Şintoizm'i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen kami kavramını bilmek gerekir.

"Kami", Japoncada "manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar" gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır.

⁸ Nobutaka Inoue, ed., *Kami*, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

⁹ Karataş, "Kami Kültü". *Sayfa Numarası*.

¹⁰ Ono, *Şinto*, 14; Karataş, "Kami Kültü", 309-10.

Çok eskiden beri var olduğu düşünülen üstün, tanrısal nitelikleri olan kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit kami olduğu düşünülür.¹¹

"Kami" ile Eski Türk inançlarındaki "kam" kavramı benzerliğinden hareket eden gerek Batılı gerek Japon gerekse de Türk bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.¹²

Şinto inancında her kami aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi kami, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü kami olduğu düşünülür. Fakat her kamiye de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan Amaterasu (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş kişiler de duaya, yakarışa ve niyaza layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir.¹³

Dünyanın yaratılışı zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaşmış olduklarını, mücadele ettiklerini, savaştıklarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inanişe göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomorfik / insan şekilli olarak düşünülen kamilerin, ilk var olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğu düşünülen Şintoizm'de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçlar da kami olarak nitelendirilip onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.¹⁴ Kami

¹¹ Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11:463; Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lefcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

¹² Karataş, "Kami Kültü", 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

¹³ Ono, *Şinto*, 18; Inoue, *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32.

¹⁴ Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11:463; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-90; Karataş, "Kami Kültü", 311; İbrahim Emre Şamlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2018) [Şehir: Üniversite Adı, Enstitü Adı, Yüksek Lisans Tezi, Yıl], 97-110.

olarak ayrı bir üstünlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikayeler vardır.

Şintoizm'in temel metni olan Kociki'de her ne kadar "Göğün Merkezinin Kamisi" (*Ame no Minaka Nuşi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde "her şeyin yaratıcısı tek tanrı" gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Takami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğer pek çok kami, sonrasında sularla dolu olan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya'ya "Onogoro Adası" olarak ilk meydana getiren *İzanagi* (davet eden erkek kami) ve *İzanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından (Dişi) Güneş Kamisi *Amaterasu*, Ay Kamisi *Tsukuyomi*, Deniz Kamisi *Susano-o* ve diğer kamilerin yaratılması, bu kamilerin mücadeleleri ve *Amaterasu*'nun erkek torunu *Ninigi*'yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya'da hükümlanlık kurmasını istemesi, onun da erkek torunu Cimmu'nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.¹⁵

Her ne kadar İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD'nin ısrarıyla imparator, tanrısal özelliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşünen Şintoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi *Amaterasu*'dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.¹⁶ Savaş sonrası işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi yasaklanmış, ancak

¹⁵ Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-81, 491-500; Hume, *The World's Living Religions*, 157; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Akbay, *Kojiki*; Basil Hall Chamberlain, çev., "The Kojiki", **Ferisim**: 31 Temmuz 2021, <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>; Ono, *Şinto*, 15-18; Hirai, "Shinto", 13:287; Aston, "Shinto", 11:464-67.

¹⁶ Joseph M. Kitagawa, "Japanese Religion: An Overview", ed. Mircea Eliade, *The Encyclopedia of Religion*, c. 7 (New York: MacMillan Co., 1987), 536. Ayrıca bkz. bk. Janet E. Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*, çev. Müfit Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Kürşat Demirci, "Şintoizm", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 39 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010), 177. Kürşat Demirci, "Şintoizm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2010), 39/177.

buna inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.¹⁷

Şintoizm'de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtilse de¹⁸ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.¹⁹ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez; Japonlar kendilerini Amaterasu gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.²⁰

Şintoizm'de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. Mesela bir insan, öldükten sonra tanrı olabildiği gibi tanrı(lar) da bazı zamanlarda insan olabilmektedir; bunun önünde hiçbir engel yoktur. Tanrıların insan şekline bürünmesi yanında hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.²¹

2- İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, Şintoizm'de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurudur. Şintoizm'in mabetlerine

¹⁷ Patricia Sullivan, "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War", *Washington Post*, 14 Ağustos 2008, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>.

¹⁸ Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, "Kami Kültü", 310.

¹⁹ Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *Şinto*, 17.

²⁰ Ono, *Şinto*, 18; Inoue, *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-45; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.

²¹ Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11:463; Karataş, "Kami Kültü", 312; Mikiharu Ito, "Evolution of the Concept of Kami", *Kami*, ed. Nobutaka Inoue, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41.

“kaminin evi” anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.²² Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde basit bir ibadet icra edilir.²³ Mabetlerde dua ve niyaz daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.²⁴

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*mikoşi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omuzlarında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/onu mutlu etmek amacıyla taşınır.²⁵

Evlerdeki ibadet de evin en güzel köşesi olarak kamilere tahsis edilen *kamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde icra edilir. Özellikle kami haline gelmiş ölmüşler ve bununla birlikte tüm büyük kamilere, mabettekine benzer hareketlerle dualar ve şükranlar yöneltilir.²⁶

Japonya’da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara uzaktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya’nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram ve festival niteliği taşıırken büyük bir kısmı

²² Ahmet Güç, *Dinlerde Mabed ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 91-92; A. Mete Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-70.

²³ Aston, “Shinto”, 11:468; Petek Kitamura, *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi* (İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, “Shinto”, 7:130.

²⁴ Ono, *Şinto*, 19; Hirai, “Shinto”, 13:282.

²⁵ Yanagawa Keiichi, “The Sensation of Matsuri”, *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka, çev. Norman Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, “Shinto”, 40; Ono, *Şinto*, 72-76.

²⁶ Tokihiko Oto, “Shinto Family Altars”, ed. Gen Itasaka, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, c. 7 (Tokyo: Kodansha Ltd., 1983), 137; Ono, *Şinto*, 65-66; Mircea Eliade ve Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle “Matsuri” adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/ unutmadığını gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümüzde birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.²⁷

Japonya’da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlamasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkanına sahip olurlar.²⁸

Japonya’daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. Matsuri denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin keyfini çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.²⁹ Ayrıca yoğun iş hayatından bunalan çalışanlara verilen izinler ile sosyal patlamaların ve büyük fikir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.³⁰ Bu yüzden şirketler ve devlet,

²⁷ Hail İbrahim Şenavcu, “Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri”, *Mizânü’l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, sy. 2 (30 Haziran 2016): 41-56; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, “Festivals, Matsuri”, ed. Gen Itasaka, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, c. 2 (Tokyo: Kodansha International Ltd., 1983), 252-53; William P. Fairchild, “Shamanism in Japan”, *Folklore Studies*, sy. 21 (1962): 40-41.

²⁸ Ito, “Festivals, Matsuri”, 2:253; Keiichi, “The Sensation of Matsuri”, 15, 18; Ueda, “Shinto”, 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

²⁹ Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

³⁰ Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Yüksek Lisans Tezi, Central Missouri State University, 1997), 43-55.

çalışanların bu bayramlara katılmasını teşvik eder.³¹ Kamileri karşılamak, onları eğlendirmek ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya büyük alanlarındaki şenlik, eğlence, kutlama ve törenler dolayısıyla toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3- Tanrı İnancının Sosyal Hayatın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükafat verirler.³² Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya'nın suç oranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.³³ Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde itina ile verildiği ülkede, Şintoizm'in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.

Şintoizm'de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin huzurlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek maksadıyla evde yakın akraba ve

³¹ Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-26; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

³² Karataş, "Kami Kültü", 312-17; Hearn, *Japonya*, 27-44.

³³ Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan.Statistical Handbook of Japan 2020", erişim: 12 Ekim 2021, <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>.

dostlarla "OŖiçiya MeimeŖiki" (İsim Verme Töreni) ve yemeği düzenlenir.³⁴ Ardından o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde Ŗinto mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Bu törene de "Hatsu Miyamairi" (İlk Mabed Ziyareti) veya kısaca "Omiyamairi" denilir.³⁵ Aynı Ŗekilde, Japonya'da "Seicin no Hi" (YetiŖkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pazartesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenebilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetiŖkin sayılmaları maksadıyla yirmi yaŖına giren gençler için mabetlerde törenler düzenlenir ve onlar için kamilere dua edilir.³⁶

Aile olmak ve bu huzurlu aileyi devam ettirebilmek için Ŗinto mabedi olan Cinca'da kamilerin huzurunda dua ederek nikah kıydırmak Ŗintoist Japonların yüzyıllardır uyguyageldikleri bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asıl geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmıŖ olsa da aynı zamanda mabette KannuŖi denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da Ŗintoizm'i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin huzurunda verilen

³⁴ Dionnie Takahashi, "Baby Celebrations – the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)", *Blackcabbit's World* (blog), erişim: 18 Ekim 2021, <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>.

³⁵ Master Blaster, "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World", *SoraNews24 -Japan News-* (blog), erişim: 18 Ekim 2021, <https://soraneews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>; Dionnie Takahashi, "Baby Celebrations – the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)", *Blackcabbit's World* (blog), erişim: 18 Ekim 2021, <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>.

³⁶ Ministry of Foreign Affairs of Japan, "Coming-of-Age Day", erişim: 18 Ekim 2021, <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>; David Allen ve Chiyomi Sumida, "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition", *Stars and Stripes*, erişim: 18 Ekim 2021, <https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>; Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism* (Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

sözlerin, orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.³⁷

Japonya'ya Budizm gelip yerleştikten sonra cenaze törenlerinin Budizm'e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cenaze olan evlerde düzenlenen dini törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi, yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cenazeye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*kaimyô*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu mezarlık ve mabetlerde anma törenleri düzenlenir; Budist rahiplere dualar okutulur. Zira çoğu zaman, cenazesi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*kamidana*), bir kısmı mezarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölü'nün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, fayda veya zarar verdiğine inanılır.³⁸

Şintoizm'in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen "dünyevî bir din" olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip, bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonra kami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm'deki keşiflik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.³⁹

³⁷ Ahmet Cihan, "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, sy. 1 (2003): 17-18.

³⁸ Joy Hendry, *Understanding Japanese Society*, 2. bs (London: Routledge, 1995), 144-45; Harold R. Kerbo ve John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Kitamura, *Japonya*, 44-45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, "Buddhism", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru ve David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

³⁹ Aston, "Shinto", 11:464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı* (İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015); Merve Susuz Aygül, "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu", *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3, sy. 6 (31 Aralık 2020): 209-31; Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayatı* (Yüksek Lisans

Şintoizm'de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.⁴⁰ Bu düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya'da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.⁴¹ Hatta hayvanlara zarar vermek bizzat büyük günahlar içinde zikredilmiştir.⁴² Bu inançlar, Şintoizm müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

Dini bayramlarda fazlaca gün yüzüne çıkan kami inancı ve bununla bağlantılı yapılan uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlama sebepleri dolayısıyla insanlarda ruhsal bunalım ve sosyal patlama gibi sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya'da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.⁴³

Bu zikredilen hususlara ilave olarak, Japonya'da filmler, diziler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka Şinto ve kami anlayışı verilmeye çalışılır. Özellikle ülkede yaygın olarak kullanılan manga (çizgi roman) ve animelerde (çizgi

Tezi, Ankara Üniversitesi, 2004); Karel Van Wolferen, *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet'in İnsanları ve Politikası*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

⁴⁰ Ito, "Evolution of the Concept of Kami", 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-15, 437-39; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 31 (12 Şubat 2015): 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert E. Plutschow ve Patrick Geoffrey O'Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-35.

⁴¹ Halil İbrahim Şenavcu, "Şintoizm'de Hayvanlar", *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-65.

⁴² Hüsamettin Karataş, "Şintoizm'de Arınma Ayinleri", *The Journal of Academic Social Science Studies*, sy. 78 (Aralık 2019): 5.

⁴³ Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

film/çizgi dizi) kami düşüncesi fazlaca işlenir.⁴⁴ Bunlar vasıtasıyla insanlara dinî bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı zamanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları bazı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise Şinto ve kami anlayışı Japon yazar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.⁴⁵

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mevzubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. Şintoizm'deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibi dinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve göze çarpan öge olan kami kavramının ne anlam ifade ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümüz Japon yaşantısını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Şintoizm'de ibadetin temel unsuru "kami"dir. Kamilere dua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamileri mutlu etmek ve onlara yaklaşmak için bayram günlerinde büyük mabetlerdeki kaminin tahtı (mikoşi) caddelerde omuzlarda gezdirilir. Bununla birlikte evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabetekine benzer ibadetler gerçekleştirilir.

Şintoizm'deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir

⁴⁴ Yüksel Balaban, "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu", *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

⁴⁵ Çiğdem Taş Alicenap, "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı", *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7, sy. 7 (01 Aralık 2014): 31-60; Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

psikolojik ve sosyolojik rahatlama yolu açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılamak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

Şintoizm'de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğin, Şinto inancına sahip Japonların resmî nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin huzurunda söz vererek, kutsanarak ve dua ederek dinî nikah kıydırması, Şintoistlerin tanrı anlayışlarının, huzurlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinata var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki tezahürü olabileceği düşüncesinden hareketle Şintoizm'e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şeye zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur.

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gözetlediği, onları yaptıkları amellere göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp cezalandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok Şintoisti yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. Dolayısıyla diğer inançlardan farklı olsa da Şintoizm'deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiği ve onları çoğu zaman olumlu davranışlara teşvik ettiği söylenebilir.

Açıklamalı [Yzr3]: Yazar katkı beyanı çok yazarlı makaleler için geçerlidir, eğer makale birden fazla yazarın ortak çalışması değilse bu bölüm kaldırılabilir.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.*

Yazar / Author

Halil İbrahim Şenavcu

Finansman / Funding

Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder / The author acknowledges that he received no external funding in support of this research.

Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study: HİŞ (%100)

Veri Toplanması / Data Collection: HİŞ (%100)

Veri Analizi / Data Analysis: HİŞ (%100)

Makalenin Yazımı / Writing up: HİŞ (%100)

Makale Gönderimi ve Revizyonu / Submission and Revision: HİŞ (%100)

Yazar Katkıları / Author Contributions

Çıkar Çatışması / Competing Interests

Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder / The author declares that they have no competing interests.

Açıklamalı [Yzr4]: Dipnottaki düzeltmelerin kaynakça İSNAD sistemine uygun olacak şekilde buraya uyarlanması önerilmektedir. ---- şeklinde kısa çizgi kullanılmamalı ve tekrar eden yazar isimlerinde açıkça ad soyad yer almalıdır.

Kaynakça

- Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 31 (12 Şubat 2015): 127-46.
- . *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.
- Allen, David ve Chiyomi Sumida. "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Erişim: 18 Ekim 2021. <https://www.strips.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>.
- Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.
- Arslan, Hammet. "Budizm". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya, 1:675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- . "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18, sy. 1 (30 Haziran 2018): 1-21. **Yazar Soyadı, Adı. "Makale Adı". Dergi Adı Cilt Numarası/Sayı Numarası (Yayın Ayı Yılı), Sayfa Aralığı. <https://doi.org/XXXXXXXXXX>**
- . *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tıbyan Yayıncılık, 2015.
- Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. Çev. Özlem Özarpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- . *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Aston, William George. "Shinto". Ed. James Hastings. *Encyclopedia of Religion and Ethics*, 11:462-71. Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.
- . *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.
- Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*, 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Blaster, Master. "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World". *SoraNews24 -Japan News-* (blog). Erişim: 18 Ekim 2021. <https://soraneews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>.
- Bocking, Brian. *A Popular Dictionary of Shinto*. Surrey: Curzon Press, 2005.

- Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- Chamberlain, Basil Hall, çev. "The Kojiki". Erişim: 31 Temmuz 2021. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>.
- Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, sy. 1 (2003): 17-24.
- Demirci, Kürşat. "Şintoizm". *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 39:177-79. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- Örnek: Akün, Ömer Faruk. "Âli Mustafa Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 2/416-417. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Eliade, Mircea ve Ioan P. Couliano. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. Çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Fairchild, William P. "Shamanism in Japan". *Folklore Studies*, sy. 21 (1962): 1-122.
- Grappard, Allan G. "Shinto". Ed. Gen Itasaka. *Kodansha Encyclopedia of Japan*, 7:125-32. Tokyo: Kodansha Ltd., 1983.
- Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabet ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. 2. bs. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002.
- Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*. Yüksek Lisans Tezi, Central Missouri State University, 1997.
- Hearn, Lafcadio. *Japonya*. Çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. 2. bs. London: Routledge, 1995.
- Hirai, Naofusa. "Shinto". Ed. Mircea Eliade. *The Encyclopedia of Religion*, 13:280-94. New York: The Macmillan Co., 1987.
- Hume, Robert E. *The World's Living Religions*. New York: Charles Scribner's Sons, 1959.
- Hunter, Janet E. *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*. Çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Inoue, Nobutaka, ed. *Kami*. Çev. Normon Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Evolution of the Concept of Kami". *Kami*, ed. Nobutaka Inoue, çev. Normon Havens, 20-41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- . "Festivals, Matsuri". Ed. Gen Itasaka. *Kodansha Encyclopedia of Japan*, 2:252-

58. Tokyo: Kodansha International Ltd., 1983.
- Karataş, Hüsamettin. "Erken Dönem Japon Budizmi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18, sy. 2 (2013): 53-67.
- . "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü". *The Journal of Academic Social Science Studies* 13, sy. 79 (2020): 307-19.
- . "Şintoizm'de Arınma Ayinleri". *The Journal of Academic Social Science Studies*, sy. 78 (Aralık 2019): 1-12.
- Keiichi, Yanagawa. "The Sensation of Matsuri". *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka, çev. Norman Havens, 3-17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.
- Kerbo, Harold R. ve John A. McKinstry. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.
- Kitagawa, Joseph M. "Japanese Religion: An Overview". Ed. Mircea Eliade. *The Encyclopedia of Religion*, 7:520-68. New York: MacMillan Co., 1987.
- . "Japonya Dinleri". *Asya Dinleri*, çev. Abdullah Davudoğlu, 475-615. İstanbul: İnkilâb Yayınları, 2002.
- . *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Kitamura, Petek. *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004.
- Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. "Coming-of-Age Day". Erişim: 18 Ekim 2021. <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>.
- Ono, Şokyo. *Şinto: Kamilerin Yolu*. Çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Okyanus, 2004.
- Oto, Tokihiko. "Shinto Family Altars". Ed. Gen Itasaka. *Kodansha Encyclopedia of Japan*, 7:137. Tokyo: Kodansha Ltd., 1983.
- Özhan, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Plutschow, Herbert E. ve Patrick Geoffrey O'Neill. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.
- Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.
- Schimmel, Annamarie. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.

- "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, **Japan.Statistical Handbook of Japan 2020**". Erişim: 12 Ekim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>.
- Sullivan, Patricia. "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War". *Washington Post*. 14 Ağustos 2008. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>.
- Susuz Aygül, Merve. "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu". *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3, sy. 6 (31 Aralık 2020): 209-31.
- Şamlıoğlu, İbrahim Emre. Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2018.**
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri". *Mizânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, sy. 2 (30 Haziran 2016): 41-56.
- "Japon Dinleri". *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz, 262-82. İstanbul: Milet & Nihal, 2019.
- "Şintoizm'de Hayvanlar". *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan, 445-65. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations -- the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim: 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>.
- "Baby Celebrations -- the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim: 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>.
- Tamaru, Noriyoshi. "Buddhism". *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru ve David Reid, 43-62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.
- Taş Alicenap, Çiğdem. "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı". *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7, sy. 7 (01 Aralık 2014): 31-60.
- Tuncoku, A. Mete. *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001.
- Turan, Emine Zehra. *Budizm'de Manastır Hayatı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2004.
- Ueda, Kenji. "Shinto". *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru ve David

Reid, 27-42. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.

Wolferen, Karel Van. *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Milletin İnsanları ve Politikası.*

Çev. Fev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992.

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Yazar : Halil İbrahim ŞENAVCU Sayfa Sayısı : 18 Kelime Sayısı : 4559 Karakter Sayısı : 34004

ORİJİNALLIK RAPORU

BENZERLİK ENDEKSİ:	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ:
%18	-	-	-

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Dokuz Eylül Üniversitesi - Dünden bugüne Japon Budizmi: İnanç ve uygulamaları	%6
2	Mîzânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi (Dergipark) - Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri	%2
3	Tefsir Araştırmaları Dergisi - Kur'an'ın Anlaşılmasında Odak Konu ve Kavram: Tevhid	%2
4	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi - Japon dinî bayramları	<%1
5	darulfunun ilahiyat - Filmlerde Kutsal Kitap: "The Book of Eli" Örneği	<%1
6	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi - Şintoizm'de kadının konumu	%2
7	Tokat İlmîyat Dergisi - ÇARLIK RUSYASINDA YAHUDİLER (Sosyo-politik, Tarihi ve İnanç Boyutlarıyla) Kitap Tanıtımı	<%1
8	www.ktp.isam.org.tr - Kur'an'da Genel Anlamalı Bir Kelime: Nimet = A Word in the Qur'ân with a General Meaning: Blessing	<%1
9	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi - FETTENİ VE ESERLERİ BAĞLAMINDA HADİS İLMİNE KATKISI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	<%1

10	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Cumhuriyet İlahiyat Dergisi - Şâh Vefî Ayıntâbî'nin el-Kevâkibü'l-Muzî'e fi't-Tarîkati'l-Muhammediyye Adlı Risâlesi ve Tahlihi: Üç Hadis Üç Hakikat	<%1
11	The Journal of Academic Social Science Studies - JAPON HALK DİNİ GELENEĞİNDE KAMİ KÜLTÜ	<%1
12	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Milli Folklor - MİTOLOJİDEN İZZEDDİN HASANOĞLU'NA GÖK ARKETİPİ	<%1
13	Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü - Çorum İl Müftülüğü din görevlilerince 2007-2011 yılları arasında hazırlanan hutbelerdeki hadislerin tahriri	<%1
14	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Ankara Üniversitesi - Eleştirel teori çerçevesinde hegemonya ve alt-hegemonya: Almanya ve Japonya örneği	<%1
15	0 - Internet Source	<%1
16	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi - Aamir Khan filmlerinde dinî öğeler	<%1
17	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Marmara Üniversitesi - Japonya'da bir yeni dini hareket: Aum Shinrikyo	<%1
18	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi (Dergipark) - TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE JAPON BUDİZMİ: GENEL BİR BAKIŞ	<%1
19	[ÇIKARILAN KAYNAK] # 0 - Cultural Diplomacy Initiatives of Turkic Republics	<%1
20	İslam Araştırmaları Dergisi - Ziyaüddin Sardar'ın Postnormal Zamanlar Teorisi Çerçevesinde Toplumsal Değişim Sürecinde Din Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme = An Evaluation on Religious Education in Social Change Process in the Context of Postnormal Times Theory of Ziauddin Sardar	<%1
21	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Süleyman Demirel Üniversitesi - Osmanlı-Arjantin ilişkileri (1840-1918)	<%1
22	Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi - MÜSLÜMAN EVLİYASI İLE HRİSTİYAN AZİZLERİN MENKİBE VE KERAMETLERİ ÜZERİNE BİR MUKAYESE DENEMESİ	<%1

23	[ÇIKARILAN KAYNAK] # The Journal of Academic Social Science Studies - ŞINTOİZM'DE ARINMA AYINLARI	<%1
24	Ankara Üniversitesi - Çin ve Japon dinlerinde dağ kültürü	<%1
25	Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi - Türkiye'de Animasyon Sineması Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme	<%1
26	[ÇIKARILAN KAYNAK] # www.yolculukterapi.com - Internet Source	<%1
27	[ÇIKARILAN KAYNAK] # The Journal of Academic Social Science Studies - Mescitlerin Ayrılmaz Bir Unsuru Olarak Eğitim	<%1
28	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi - Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi	<%1
29	iif.ikcu.edu.tr - Internet Source	<%1
30	[ÇIKARILAN KAYNAK] # Bursa Uludağ Üniversitesi - Destluk ve işbirliği bağlamında Türk-Japon ilişkileri	<%1
31	Marmara Üniversitesi - Orta çağ Sötö Zen Budizminde manastır hayatı ve dindarlık	<%1
32	Din ve Felsefe Araştırmaları - Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları Ve Manastır Kurumu	<%1

3. DEĞERLENDİRME SÜRECİ

1. Değerlendirme

Hakem Değerlendirmesi-1

Değerlendirme Tarihi: 08-02-2022

Değerlendirdiği Dosya: Makale İlk Hali

Form Cevabı:

Makalenin Ağırlıklı Sınıfı / Submission Category:: *Araştırma / Research*
(Yazara Açık)

Başlıklar yazının konusunu kısa açık ve yeterli ölçüde yansıtıyor mu? /
Does the title reflect the subject matter of the article clearly and
exactly?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Özet yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the
Turkish abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?:
Kısmen, düzeltilmelidir / Partially, should be revised (Yazara Açık)

Abstract yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does
the abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?:
Kısmen, düzeltilmelidir / Partially, should be revised (Yazara Açık)

Makale dilbilgisi kurallarına uygun açık ve yalın bir anlatım yolu
izlenmiş mi? / Is the text of the article clear and flawless as per the
grammar rules?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Çalışmanın konusu yeterli ölçüde ele alınabilmiş mi? / Has the author
presented the subject of the article in a proper methodological
perspective?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Çalışmanın amacı yeterli ölçüde belirtilmiş mi? / Has the author
presented the aim of the article?: *Kısmen / Partially* (Yazara Açık)

Araştırmada kullanılan yöntem uygun mu? / Is the method used in the
research appropriate?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlar yeterli mi? / Has the author
presented the result of the article sufficiently?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Yazarın ele aldığı konu hakkındaki yorum ve analizleri yeterli mi? / Are
the comments and analysis of the subject covered by the author
sufficient?: *Kısmen / Partially* (Yazara Açık)

Makalede kullanılan kaynaklar makale yazım kurallarına uygun olarak
düzenlenmiş mi? / Are the resources which are referred in the article
shown in accordance with the rules of the Journal?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Kullanılan eserlere kaynakça kısmında yer verilmiş mi? / Are the resources which are referred in the article shown properly in the bibliography?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Çalışma bilimsel yayın etiğine uygun hazırlanmış mı? /Is the study prepared in accordance with scientific publication ethics?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

İncelediğiniz makale bilime katkısı olan özgün bir çalışma mıdır? /Does the article have an original contribution to knowledge and the field?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Görüş ve önerilerinizi belirttiğiniz makale metnini WORD veya PDF formatında Dosya olarak eklediniz mi? / Have you attached the article text containing your comments and suggestions to your report in MS Word or Pdf format?: *Hayır / No* (Yazara Açık)

Düzeltilmeler yapıldıktan sonra tarafınızdan tekrar incelenmesi gerekir mi?: *Hayır / No* (Yazara Açık)

Yazara Not: *Tebrik eder, başarılar dilerim. 1. Başlıkta "Sosyal Yaşamına" yerine "Sosyal Hayatına" denilse nasıl olur? Kaldı ki 3. başlıkta "Sosyal Hayatın Çeşitli Yönlerine Etkisi" şeklindedir. 2. Sosyal hayata etkileri konusu biraz daha zenginleştirilebilir mi? Önemli bilgiler veriliyor, ancak genişletilebilir.* (Yazara Açık)

Editöre Not: *Dinler Tarihi için önemli bir konu. Özellikle sosyal hayata etkileri konusu ülkemizde bilinmiyordu. 1. Yazara da not olarak yazdım. Başlıkta "Sosyal Yaşamına" yerine "Sosyal Hayatına" denilse nasıl olur? Kaldı ki 3. başlıkta "Sosyal Hayatın Çeşitli Yönlerine Etkisi" şeklindedir. 2. Sosyal hayata etkileri konusu biraz daha zenginleştirilebilir mi? Önemli bilgiler veriliyor, ancak genişletilebilir.*

Öneri: *Minör Revizyon* (Yazara Açık)

Hakemin yüklediği değerlendirme dosyası bulunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi-2

Değerlendirme Tarihi: 26-01-2022

Değerlendirdiği Dosya: Makale İlk Hali

Form Cevabı:

Tarih / Date: 26-01-2022 (Yazara Açık)

Makalenin Ağırlıklı Sınıfı / Submission Category:: Araştırma / Research (Yazara Açık)

Başlıklar yazının konusunu kısa açık ve yeterli ölçüde yansıtıyor mu? / Does the title reflect the subject matter of the article clearly and exactly?: Kısmen, düzeltilmelidir / Partially, should be revised (Yazara Açık)

Özet yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the Turkish abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Abstract yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Makale dilbilgisi kurallarına uygun açık ve yalın bir anlatım yolu izlenmiş mi? / Is the text of the article clear and flawless as per the grammar rules?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışmanın konusu yeterli ölçüde ele alınabilmiş mi? / Has the author presented the subject of the article in a proper methodological perspective?: Kısmen / Partially (Yazara Açık)

Çalışmanın amacı yeterli ölçüde belirtilmiş mi? / Has the author presented the aim of the article?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Araştırmada kullanılan yöntem uygun mu? / Is the method used in the research appropriate?: Kısmen / Partially (Yazara Açık)

Çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlar yeterli mi? / Has the author presented the result of the article sufficiently?: Kısmen / Partially (Yazara Açık)

Yazarın ele aldığı konu hakkındaki yorum ve analizleri yeterli mi? / Are the comments and analysis of the subject covered by the author sufficient?: Kısmen / Partially (Yazara Açık)

Makalede kullanılan kaynaklar makale yazım kurallarına uygun olarak düzenlenmiş mi? / Are the resources which are referred in the article shown in accordance with the rules of the Journal?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Kullanılan eserlere kaynakça kısmında yer verilmiş mi? / Are the

resources which are referred in the article shown properly in the bibliography?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Çalışma bilimsel yayın etiğine uygun hazırlanmış mı? /Is the study prepared in accordance with scientific publication ethics?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

İncelediğiniz makale bilime katkısı olan özgün bir çalışma mıdır? /Does the article have an original contribution to knowledge and the field?:

Kısmen / Partially (Yazara Açık)

Görüş ve önerilerinizi belirttiğiniz makale metnini WORD veya PDF formatında Dosya olarak eklediniz mi? / Have you attached the article text containing your comments and suggestions to your report in MS Word or Pdf format?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Düzeltilmeler yapıldıktan sonra tekrar incelenmesi gerekir mi? / Should it be reviewed again after revisions: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Yazara Not: *Makalenin önemli bir emek ürünü olarak ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Dil ve anlatım gayet akıcı ve anlaşılır. Bu bakımdan okuyucuyu yormamaktadır. Ancak alana, Şintoizm'in öğrenilmesine ve anlaşılmasına katkısı bakımından bazı hususların dikkate alınarak makalenin içeriği ve niteliği geliştirilmelidir. Dikkat çektiğim hususlar ekte gönderdiğim dosyada yer almaktadır. Yazınıza minor revizyon gerektiğini belirttim, ancak işaret ettiğim hususları daha titiz bir biçimde değerlendirirseniz Şintoizmle ilgili alana bir literatür kazandırmış olursunuz. Başarılar dilerim...* (Yazara Açık)

Editöre Not: *Makale ile ilgili değerlendirmelerimi yazara not olarak belirttim. Makale, gözden geçirilerek yayınlanırsa derginiz için yararlı olacağını düşünüyorum.*

Öneri: *Minör Revizyon* (Yazara Açık)

Hakemin Yükleği Değerlendirme Dosyaları

Makalenin önemli bir emek ürünü olarak ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Dil ve anlatım gayet akıcı ve anlaşılır. Bu bakımdan okuyucuyu yormamaktadır. Ancak alana, Şintoizm'in öğrenilmesine ve anlaşılmasına katkısı bakımından bazı hususların dikkate alınarak makalenin içeriği ve niteliği geliştirilmelidir:

1- Makale, literatüre dayalı bir çalışmadır. Başlık, konunun bir alan araştırması gibi algılanmasını sağlıyor, ancak içerikten böyle bir çalışma ya da araştırma olmadığı anlaşılıyor.

2- Başlık, kami kavramını kullanarak belirlenirse daha isabetli olur.

3- Birinci sayfada üçüncü paragrafta yer alan metodoloji ile ilgili bilgi veren paragrafta "...Bu çalışmamızda elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek objektif bir tarzda değerlendirilecek ve sunulacaktır." ifadesinde "...objektif bir tarzda" ifadesine gerek yoktur. Zaten önceki yöntemler objektifliği gerektirmekte ve belirtmektedir.

4- İkinci sayfadaki ikinci paragrafta yer alan "... natüralist..." yerine natürist denilmesi daha uygundur.

5- Üçüncü sayfada 4. paragrafta verilen "Şinto inancında her kami aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi kami, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü kami olduğu düşünülür..." bilgi Şintoizmle ilgili bilgi veren bazı eserlerdeki "Bir kami kendi başına ne iyi ne de kötüdür. İnsanların kamilerle olan ilişkisi kamiyi insanın lehine veya aleyhine çevirebilir." bilgisi ile çelişmektedir. Kamilerle ilgili bu bilginin uzlaştırılmasına ihtiyaç vardır. Böyle midir, değil midir? Ülkemizde hakkında az sayıda literatür bulunan bir konuda kamilerle ilgili sağlıklı bilgilerin öne çıkması bakımından bu tür bilgiler tahkik edilerek değerlendirilmelidir.

6- Üçüncü sayfada 5. paragrafta yer alan; "...birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçlar da kami olarak nitelendirilip onların önünde saygı gösterisinde bulunulur." Verilen bilgide bu doğa unsurları mı kamidir? Yoksa doğadaki dağ, orman, ağaç, su, mağara ve gökyüzü gibi unsurlarda kami bulunduğu inandırılmaktadır? Animist, naturist anlayışı da dikkate alarak bu durumu göz önünde bulundurup bilgi gözden geçirilmeli ve doğru ifade edilmelidir.

7- Makalenin bütününde bir problematik olarak Tanrı-Kami ilişkisinin analizine ihtiyaç duyulmaktadır. Kamiler Tanrılar mıdır, Tanrı/lar kamiler midir? Bu soru aydınlatılmalıdır.

8- Animistik, naturistik ve antropomorfik inançlarla ilişkisi bağlamında doğadaki bazı varlıklarda bulunduğu inandırılan kamilerin ya da insanın/insanların öldükten sonra tanrı ya da kami olmasının kutsal kavramı ile ilişkisi kurularak, kami ve kutsal arasındaki ilişkiye değinilmesi makalenin amaçlarından biri olan "...Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını..."n belirlenmesi açısından önemlidir. Bu konu makalede yeterli kadar işlenmemiş, konu girift olarak bırakılmıştır.

9- Şintoizmde ahlak anlayışının da kami ya da tanrı inancı ile ilişkisi kurularak sosyal yaşama etkisi makaleyi tamamlayıcı bir husus olarak değerlendirilebilir.

Yazınıza minor revizyon gerektiğini belirttim, ancak işaret ettiğim hususları daha titiz bir biçimde değerlendirirseniz Şintoizmle ilgili alana bir literatür kazandırmış olursunuz.

Hakem Değerlendirmesi-3

Değerlendirme Tarihi: 09-02-2022

Değerlendirdiği Dosya: Makale İlk Hali

Form Cevabı:

Tarih / Date: 09-02-2022 (Yazara Açık)

Makalenin Ağırlıklı Sınıfı / Submission Category:: Araştırma / Research
(Yazara Açık)

Başlıklar yazının konusunu kısa açık ve yeterli ölçüde yansıtıyor mu? /
Does the title reflect the subject matter of the article clearly and
exactly?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Özet yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the
Turkish abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?:
Evet / Yes (Yazara Açık)

Abstract yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does
the abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: Evet /
Yes (Yazara Açık)

Makale dilbilgisi kurallarına uygun açık ve yalın bir anlatım yolu
izlenmiş mi? / Is the text of the article clear and flawless as per the
grammar rules?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışmanın konusu yeterli ölçüde ele alınabilmiş mi? / Has the author
presented the subject of the article in a proper methodological
perspective?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışmanın amacı yeterli ölçüde belirtilmiş mi? / Has the author
presented the aim of the article?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Araştırmada kullanılan yöntem uygun mu? / Is the method used in the
research appropriate?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlar yeterli mi? / Has the author
presented the result of the article sufficiently?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Yazarın ele aldığı konu hakkındaki yorum ve analizleri yeterli mi? / Are
the comments and analysis of the subject covered by the author
sufficient?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Makalede kullanılan kaynaklar makale yazım kurallarına uygun olarak
düzenlenmiş mi? / Are the resources which are referred in the article
shown in accordance with the rules of the Journal?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Kullanılan eserlere kaynakça kısmında yer verilmiş mi? / Are the resources which are referred in the article shown properly in the bibliography?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Çalışma bilimsel yayın etiğine uygun hazırlanmış mı? /Is the study prepared in accordance with scientific publication ethics?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

İncelediğiniz makale bilime katkısı olan özgün bir çalışma mıdır? /Does the article have an original contribution to knowledge and the field?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Görüş ve önerilerinizi belirttiğiniz makale metnini WORD veya PDF formatında Dosya olarak eklediniz mi? / Have you attached the article text containing your comments and suggestions to your report in MS Word or Pdf format?: *Evet / Yes* (Yazara Açık)

Düzeltilmeler yapıldıktan sonra tekrar incelenmesi gerekir mi? / Should it be reviewed again after revisions: *Hayır / No* (Yazara Açık)

Yazara Not: *KOLAYLIKLAR DİLİYORUM* (Yazara Açık)

Editöre Not: *KOLAYLIKLAR DİLİYORUM*

Öneri: *Minör Revizyon* (Yazara Açık)

Hakemin Yükllediği Değerlendirme Dosyaları

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Öz

Japon milli dini olan Şintoizm'de kami kavramı ile özdeşleşmiş bir tanrı inancı vardır. Karmaşık yönleri olsa da basitçe, ruhsal ya da manevi varlıklar şeklinde anlaşılması mümkün olan kaminin, hayatın her alanında bireye fayda ve zarar verebileceğine inanılmaktadır. Böyle bir inancın, Japon sosyal yaşamı üzerinde gözle görülür etkilerinden söz etmek mümkündür. Örneğin kami inancına bağlı olarak Japon toplumundaki suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelerdenazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca Şintoizm'deki tanrı inancı Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını ve davranışlarını, doğumdan ölüme kadar hayatın çeşitli evrelerinde uyguladıkları geçiş törenlerini de oldukça etkilemiştir. Yine edebiyattan sinemaya, mimariden sanata kadar hayatın her sahasında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Bu bağlamda çalışmamız dinler tarihinde sıkça kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki tanrı anlayışının Japon sosyal yaşamına etkilerini derinlemesine bir analizi hedeflemektedir. Böyle bir amaç doğrultusunda çalışmamızda sırasıyla kami kavramının mahiyeti Tanrı inancıyla özdeşliği bağlamında ele alınmış, bu inancın sıklıkla pratik edildiği gözlemlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine değinilmiş ve nihayet Şintoizm'e inananların sosyal yaşamlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami.

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *Kami*, is simply used of anything possessing supernatural power or force, though the term is more complex than that, which is identified with belief in God. It is believed that *Kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *Kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this context, our study aims to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. For such a purpose, in our study, the nature of the term *Kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently, and finally its effects on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.

Keywords: History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami.

Giriş

Şintoizm, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inanışın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri,

¹ John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyō Ono, *Şinto: Kamilerin Yolu*, çev. Suat Ertüzün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Komşu kültürlerin karışımıyla Japonların eski halk inançlarından müteşekkil bir yapıya sahip olan Şintoizm'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümüze kadar çevresindeki inançlardan etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Özellikle Çin'den gelecek halk arasında yayılan Budizm, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Ruizm/Konfüçyanizm ve Daoizm/Taoizm ise sosyal hayatın içine sinmiş, insanlar tarafından ismen zikredilmese de inanış ve yaşayışın temel unsuru olarak mevcudiyetini sürdürmüştür.³ Böylece bu dinî yapı Japonya'da insanların huzur içinde dinî inançlarını yaşamalarına imkân sağlamıştır.

Şintoizm'in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan 'kami'dir. Japon kutsal metinleri Kociki/Kojiki⁴ ve Nihongi⁵'de de büyük oranda yer tutan bu kavram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293-1354) gibi bazı kişilerin, Japonya'yı "Kamilerin Ülkesi" diye adlandırdığı ifade edilir.⁶

Şintoizm'deki kami kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inanışı sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, natüralist, paganist gibi nitelendirmelerle açıklanmaya çalışılır.⁷ Dolayısıyla bu kavram doğru bir şekilde anlaşılmadıkça Şintoizm'i anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmadaki amacımız Japon milli inanışının kilit noktasında yer alan tanrı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamızda önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise Şintoizm'deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli

² Allan G. Grapard, "Shinto", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/125; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinleri", *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Millel & Nihal, 2019), 262-263.

³ Ono, *Şinto*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, "Japonya Dinleri", çev. Abdullah Davudoğlu, *Asya Dinleri* (İstanbul: İnkılâp Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsamettin Karataş, "Erken Dönem Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67; Hammet Arslan, "Budizm", *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21.

⁴ Japonya'da "Eski Olayların Kayıtları" anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla yazıya geçirilen Kociki, dünyanın yaratılışından 628 yılına kadar yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair halk arasında anlatılan efsaneleri/hikayeleri içerir. Ono, *Şinto*, 20. Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duyulmuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe harflerle, anlaşıldığı gibi yazılacak, İngilizce yazılışları kullanılmayacaktır. Örneğin, yaygın kullanım olan *Kojiki* yerine *Kociki*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

⁵ "Japonya'nın Kronolojik Tarih Defteri" anlamına gelen ve 720 yılında yazıldığı ifade edilen Nihongi veyahut Nihon Şoki, Japonya'nın, Japonların ve dünyanın ortaya çıkışından 697 yılına kadar ülkede olan biteni mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da Kociki'nin tefsiri/yorumu niteliğindeki Şinto kutsal metnidir. Brian Bocking, *A Popular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414; Ono, *Şinto*, 20.

⁶ Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014), 1-2.

⁷ Naofusa Hirai, "Shinto", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: The Macmillan Co., 1987), 13/280, 287; Kenji Ueda, "Shinto", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International, 1996), 36; Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, "Shinto", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, ed. James Hastings (Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 11/463; Ono, *Şinto*, 18, 49; Robert E. Hume, *The World's Living Religions* (New York: Charles Scribner's Sons, 1959), 158-159; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476; Hüsamettin Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 308, 313; Grapard, "Shinto", 7/127.

Açıklamalı [A1]: biraz SUBJEKTİF olmuş

Açıklamalı [A2]: Kojiki kullanımı daha isabetli.... bence....Miçi kullanımında size katılıyorum....

yönelimlerine etkisi işlenerek çalışmamız nihayete erdirilecektir. Bu çalışmamızda elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek objektif bir tarzda değerlendirilecek ve sunulacaktır.

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı araştırmacıların kami düşüncesinin değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁸ Türkiye’de de Hüsamettin Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültürünü işleyen bir makale⁹ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemizde istifade etmiş olmakla birlikte çalışmamızın, Şintoizm’deki Tanrı inancının/kami kültürünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgün bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

1. Kami Kavramı ve İnancı

“Şinto” kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış Nihongi’de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı “Kami no Miçi”dir ve bu da “Kamilerin Yolu” anlamına gelir.¹⁰ Bu nedenle Şintoizm’i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen kami kavramını bilmek gerekir.

“Kami”, Japoncada “manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar” gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır. Çok eskiden beri mevcudiyetine inanılan aşkın, tanrısal nitelikli kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit kami olduğu düşünülür.¹¹

“Kami” ile Eski Türk inançlarındaki “kam” kavramı benzerliğinden yola çıkan bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.¹²

Şinto inancında her kami aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi kami, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü kami olduğu düşünülür. Fakat her kamiye de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan Amaterasu (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş kişiler de duaya, yakarıya ve niyaza layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir.¹³

Dünyanın yaratılış zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaşmalarını, mücadele ettiklerini, savaşmalarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inancıya göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomorfik / insan şekilli olarak düşünülen kamilerin, ilk var olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğu düşünülen Şintoizm’de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçlar da kami olarak nitelendirilir

⁸ Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

⁹ Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 307-319.

¹⁰ Ono, *Şinto*, 14; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 309-310.

¹¹ Ueda, “Shinto”, 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, “Shinto”, 11/463; Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lafcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

¹² Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

¹³ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32.

Açıklamalı [A3]: kanaatimce “...” tırnaklar olmasa daha güzel olur...paragraf başında...

onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.¹⁴ Kami olarak ayrı bir üstünlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikayeler vardır.

Şintoizm'in temel metni olan Kociki'de her ne kadar "Göğün Merkezinin Kamisi" (*Ame no Minaka Nuşi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde "her şeyin yaratıcısı tek tanrı" gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Takami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğer pek çok kami, sonrasında sularla dolu olan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya'ya "Onogoro Adası" olarak ilk meydana getiren *Izanagi* (davet eden erkek kami) ve *Izanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından *Amaterasu* (Dişi Güneş Kamisi), *Tsukuyomi* (Ay Kamisi), *Susano-o* (Deniz Kamisi) ile öteki kamilerin türemesi, bu kamilerin mücadeleleri ve *Amaterasu*'nun erkek torunu *Ninigi*'yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya'da hükümranlık kurmasını istemesi, onun da erkek torunu *Cimmu*'nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.¹⁵

Her ne kadar İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD'nin ısrarıyla imparator, tanrısal özelliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşünen Şintoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi *Amaterasu*'dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.¹⁶ Savaş sonrası işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi yasaklanmış, ancak buna inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.¹⁷

Şintoizm'de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtilse de¹⁸ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.¹⁹ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez; Japonlar kendilerini *Amaterasu* gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.²⁰

¹⁴ Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11/463; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-490; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 311; İbrahim Emre Şamlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 97-110.

¹⁵ Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-500; "The Kojiki", çev. Basil Hall Chamberlain (Erişim 31 Temmuz 2021); Hume, *The World's Living Religions*, 157; Aston, "Shinto", 11/464-467; Akbay, *Kojiki*; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Ono, *Şinto*, 15-18; Hirai, "Shinto", 13/287.

¹⁶ Joseph M. Kitagawa, "Japanese Religion: An Overview", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: MacMillan Co., 1987), 7/536. Ayrıca bk. Janet E. Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*, çev. Müfit Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Kürşat Demirci, "Şintoizm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/177.

¹⁷ Patricia Sullivan, "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War", *Washington Post* (14 Ağustos 2008).

¹⁸ Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 310.

¹⁹ Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *Şinto*, 17.

²⁰ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-145; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.

Açıklamalı [A4]: çıkar

Açıklamalı [A5]: olunamamıştır.

Şintoizm’de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. Mesela bir insan, öldükten sonra tanrı olabildiği gibi tanrı(lar) da bazı zamanlarda insan olabilmektedir; bunun önünde hiçbir engel yoktur. Tanrıların insan şekline bürünmesi yanında hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.²¹

Açıklamalı [A6]: öneri...bu paragrafi ya çıkar ya da gözden geçir...

2. İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, Şintoizm’de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurudur. Şintoizm’in mabetlerine “kaminin evi” anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.²² Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek ellerigöğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde basit bir ibadet icra edilir.²³ Mabetlerde dua ve niyaz daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.²⁴

Açıklamalı [A7]: ???

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*mikoşi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omuzlarında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/onu mutlu etmek amacıyla taşınır.²⁵

Hanelerde icra edilen ibadet de evin en özel bölümü kabul edilerek kamilere tahsis edilen *kamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde yapılır. Bütün aşkın kamilere, özellikle kami haline gelmiş ölmüşlere mabetekine benzer uygulamalarla şükranlar sunulur, dualar edilir.²⁶

Japonya’da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara uzaktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya’nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram ve festival niteliği taşıyan büyük bir kısmı ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle “*Matsuri*” adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/unutmadığını gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümüzde birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.²⁷

²¹ Ueda, “Shinto”, 35; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 312; Ono, *Şinto*, 17; Mikiharu Ito, “Evolution of the Concept of Kami”, çev. Norman Havens, *Kami*, ed. Nobutaka Inoue (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41; Aston, “Shinto”, 11/463.

²² Ahmet Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 91-92. Ayrıca bk. A. Mete Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-170.

²³ Aston, “Shinto”, 11/468; Petek Kitamura, *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi* (İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, “Shinto”, 7/130.

²⁴ Ono, *Şinto*, 19; Hirai, “Shinto”, 13/282.

²⁵ Yanagawa Keiichi, “The Sensation of Matsuri”, çev. Norman Havens, *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, “Shinto”, 40; Ono, *Şinto*, 72-76.

²⁶ Tokihiko Oto, “Shinto Family Altars”, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/137; Ono, *Şinto*, 65-66; Mircea Eliade - Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

²⁷ Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, “Festivals, Matsuri”, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 2/252-253; William P. Fairchild, “Shamanism in Japan”, *Folklore Studies* 21 (1962), 40-41.

Japonya’da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlamasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkanına sahip olurlar.²⁸

Japonya’daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. Matsuri denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin keyfini çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.²⁹ Ayrıca yoğun iş hayatından dolayı sıkıntı yaşayan çalışanlara sağlanan izin imkanları ile sosyal patlamaların ve büyük fikir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.³⁰ Bu yüzden şirketler ve devlet, çalışanların bu bayramlara katılmasını teşvik eder.³¹ Dolayısıyla kamileri eğlendirmek, onları karşılamak ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya geniş toplanma merkezlerinde töreler ve şenlikler sebebiyle toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3. Tanrı İnancının Sosyal Hayatın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükafat verirler.³² Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya’nın suç oranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.³³ Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde itinayla verildiği ülkede, Şintoizm’in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.

Şintoizm’de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin huzurlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek maksadıyla evde yakın akraba ve dostlarla “Oşiçiya Meimeişiki” (İsim Verme Töreni) ve yemeği düzenlenir.³⁴ Ardından o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde Şinto mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Bu törene de “Hatsu Miyamairi” (İlk Mabet Ziyareti)

²⁸ Ito, “Festivals, Matsuri”, 2/253; Keiichi, “The Sensation of Matsuri”, 15, 18; Ueda, “Shinto”, 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

²⁹ Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

³⁰ Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 43-55.

³¹ Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-126; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

³² Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 312-317; Hearn, *Japonya*, 27-44.

³³ Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; “Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020” (Erişim 12 Ekim 2021).

³⁴ Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

veya “Omiyamairi” denilir.³⁵ Benzer şekilde, Japonya’da “Seicin no Hi” (Yetişkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pazartesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenebilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetişkin sayılmaları maksadıyla yirmi yaşına giren gençler için mabetlerde törenler düzenlenir ve onlar için kamilere dua edilir.³⁶

Aile olmak ve bu huzurlu aileyi devam ettirebilmek için Şinto mabedi olan Cinca’da kamilerin huzurunda dua ederek nikah kıydırmak Şintoist Japonların yüzyıllardır uyguladıkları bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asıl geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmış olsa da aynı zamanda mabette Kannşu denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da Şintoizm’i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin huzurunda verilen sözlerin, orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.³⁷

Japonya’ya Budizm gelip yerleştikten sonra cenaze törenlerinin Budizm’e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cenaze olan evlerde düzenlenen dinî törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi, yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cenazeye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*kaimyō*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu mezarlık ve mabetlerde anma törenleri düzenlenir; Budist rahiplerden dua etmesi ve kutsal metinlerden okuması istenir. Zira çoğu zaman, cenazesi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*kamidana*), bir kısmı mezarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölünün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, fayda veya zararverdiğine inanılır.³⁸

Şintoizm’in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen “dünyevî bir din” olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonra kami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm’deki keşiflik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.³⁹

³⁵ Master Blaster, “Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World”, *SoraNews24 -Japan News-* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021); Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁶ Ministry of Foreign Affairs of Japan, “Coming-of-Age Day” (Erişim 18 Ekim 2021); David Allen - Chiyomi Sumida, “Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition”, *Stars and Stripes* (Erişim 18 Ekim 2021); Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism* (Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

³⁷ Ahmet Cihan, “Japonya ve Türkiye’de Evlenme Törenleri”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-18.

³⁸ Hüsamettin Karataş, *Nichiren Budizmi*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2020), 285; Joy Hendry, *Understanding Japanese Society* (London: Routledge, 1995), 144-145; Harold R. Kerbo - John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Kitamura, *Japonya*, 44-45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, “Buddhism”, *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

³⁹ Aston, “Shinto”, 11/464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm’de Manastır Hayatı* (İzmir: Tıbyan Yayıncılık, 2015); Merve Susuz Aygül, “Japonya’da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu”, *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231; Emine Zehra Turan, *Budizm’de Manastır Hayatı* (Ankara: Ankara Üniversitesi,

Şintoizm’de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.⁴⁰ Bu düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya’da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.⁴¹ Hatta hayvanlara zarar vermek bizzat büyük günahlar içinde zikredilmiştir.⁴² Bu inançlar, Şintoizm müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

Dini bayramlarda daha çok görünür olan tanrı inancı ve bununla bağlantılı icra edilen uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlamaya sebep olması dolayısıyla insanlarda ortaya çıkabilecek bunalım ve çeşitli sosyal sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya’da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.⁴³

Bu zikredilen hususlara ilave olarak, Japonya’da filmler, diziler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka Şinto ve kami anlayışı verilmeye çalışılır. Özellikle ülkede yaygın olarak kullanılan manga (çizgi roman) ve animelerde (çizgi film/çizgi dizi) kami düşüncesi fazlaca işlenir.⁴⁴ Bunlar vasıtasıyla insanlara dini bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı zamanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları bazı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise Şinto ve kami anlayışı Japon yazar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.⁴⁵

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm’deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mevzubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. Şintoizm’deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibi dinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve göze çarpan öge olan kami kavramının ne anlam ifade

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004); Karel Van Wolferen, *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Milletlin İnsanları ve Politikası*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

⁴⁰ Ito, “Evolution of the Concept of Kami”, 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-415, 437-439; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, “Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert E. Plutschow - Patrick Geoffrey O’Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-135.

⁴¹ Halil İbrahim Şenavcu, “Şintoizm’de Hayvanlar”, *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-465.

⁴² Hüsamettin Karataş, “Şintoizm’de Arınma Ayinleri”, *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 5.

⁴³ Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

⁴⁴ Yüksel Balaban, “Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu”, *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

⁴⁵ Çiğdem Taş Alicenap, “Yerelden Evrensele Japon Anime ve Manga Sanatı”, *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60; Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümüz Japon yaşantısını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Şintoizm’de ibadetin temel unsuru “kami”dir. Kamilere dua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamilere daha yakın olmak ve onları mutlu etmek amacıyla bayram günlerinde, mabetlerde bulunan kaminin tahtı (mikoşi) sokaklarda omuzlarda gezdirilir. Bunun yanında evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabetekine benzer ibadetler gerçekleştirilir.

Şintoizm’deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

Japonya’da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılamak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

Şintoizm’de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğin, Şinto inancına sahip Japonların resmi nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin huzurunda söz vererek, kutsanarak ve dua ederek dinî nikah kıydırması, Şintoistlerin tanrı anlayışlarının, huzurlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

Şintoizm’de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinata var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki tezahürü olabileceği düşüncesinden hareketle Şintoizm’e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şeye zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur.

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gözetlediği, onları yaptıkları amellere göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp cezalandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok Şintoisti yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. Dolayısıyla diğer inançlardan farklı olsa da Şintoizm’deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiği ve onları çoğu zaman olumlu davranışlara teşvik ettiği söylenebilir.

Kaynakça

- Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 127-146.
- Akbay, Okan Haluk. *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.
- Allen, David- Sumida, Chiyomi. "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Erişim 18 Ekim 2021. <https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>
- Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.
- Arslan, Hammet. "Budizm". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*. ed. Bayram Ali Çetinkaya. 1/675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Arslan, Hammet. "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21.
- Arslan, Hammet. *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015.
- Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. çev. Özlem Özarpaç. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Ashkenazi, Michael. *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Aston, William George. "Shinto". *Encyclopedia of Religion and Ethics*. ed. James Hastings. 11/462-471. Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.
- Aston, William George. *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.
- Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*. 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Blaster, Master. "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World". *SoraNews24 - Japan News- (blog)*. Erişim 18 Ekim 2021. <https://soranews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>
- Bocking, Brian. *A Popular Dictionary of Shinto*. Surrey: Curzon Press, 2005.
- Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- "The Kojiki". çev. Basil Hall Chamberlain. Erişim 31 Temmuz 2021. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>
- Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-24.
- Demirci, Kürşat. "Şintoizm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/177-179. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Eliade, Mircea- Couliano, Ioan P. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Fairchild, William P. "Shamanism in Japan". *Folklore Studies* 21 (1962), 1-122.
- Grapard, Allan G. "Shinto". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/125-132. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabet ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*.

- Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Hearn, Lafcadio. *Japonya*. çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. London: Routledge, 2. Basım, 1995.
- Hirai, Naofusa. "Shinto". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 13/280-294. New York: The Macmillan Co., 1987.
- Hume, Robert E. *The World's Living Religions*. New York: Charles Scribner's Sons, 1959.
- Hunter, Janet E. *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*. çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Inoue, Nobutaka (ed.). *Kami*. çev. Normon Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Evolution of the Concept of Kami". çev. Normon Havens. *Kami*. ed. Nobutaka Inoue. 20-41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Festivals, Matsuri". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 2/252-258. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Karataş, Hüsamettin. *Nichiren Budizmi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2020.
- Karataş, Hüsamettin. "Erken Dönem Japon Budizmi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67.
- Karataş, Hüsamettin. "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü". *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 307-319.
- Karataş, Hüsamettin. "Şintoizm'de Arınma Ayinleri". *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 1-12.
- Keiichi, Yanagawa. "The Sensation of Matsuri". çev. Norman Havens. *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*. ed. Inoue Nobutaka. 3-17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.
- Kerbo, Harold R.- McKinstry, John A. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.
- Kitagawa, Joseph M. "Japanese Religion: An Overview". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 7/520-568. New York: MacMillan Co., 1987.
- Kitagawa, Joseph M. "Japonya Dinleri". çev. Abdullah Davudoğlu. *Asya Dinleri*. 475-615. İstanbul: İnkilâb Yayınları, 2002.
- Kitagawa, Joseph M. *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Kitamura, Petek. *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004.
- Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. "Coming-of-Age Day". Erişim 18 Ekim 2021. <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>
- Ono, Sokyō. *Şinto: Kamilerin Yolu*. çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Okyanus, 2004.
- Oto, Tokihiko. "Shinto Family Altars". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/137. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Özhan, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Plutschow, Herbert E.- O'Neill, Patrick Geoffrey. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.
- Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.
- Schimmel, Annamari. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.
- Sullivan, Patricia. "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War". *Washington Post* (14 Ağustos 2008). <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>
- Susuz Aygül, Merve. "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır

- Kurumu”. *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231.
- Şamlıoğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Şenavcu, Halil İbrahim. “Japon Dinleri”. *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 262-282. İstanbul: Milet & Nihal, 2019.
- Şenavcu, Halil İbrahim. “Şintoizm’de Hayvanlar”. *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 445-465. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Takahashi, Dionnie. “Baby Celebrations- the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)”. *Blackcabbit’s World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>
- Takahashi, Dionnie. “Baby Celebrations- the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)”. *Blackcabbit’s World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>
- Tamaru, Noriyoshi. “Buddhism”. *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru- David Reid. 43-62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.
- Taş Alicenap, Çiğdem. “Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı”. *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60.
- Tuncoku, A. Mete. *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001.
- Turan, Emine Zehra. *Budizm’de Manastır Hayatı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Ueda, Kenji. “Shinto”. *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 27-42. Tokyo: Kodansha International, 1996.
- Wolfereen, Karel Van. *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Milleti İnsanları ve Politikası*. çev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992.
- “Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020”. Erişim 12 Ekim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>

Editörlük Kararı

Ad Soyad: Abdullah Demir

Rol: Editör

E-posta: abdillahdemir@hotmail.com

Kurum: ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ, İSLAMİ İLİMLER
FAKÜLTESİ, TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ, KELAM VE İSLAM
MEZHEPLERİ TARİHİ ANABİLİM DALI

Karar Tarihi: 10-02-2022

Yazara Not: Sn. Hocam, Makaleniz hakemlere sunulmuş ve gelen raporlar online olarak karar metninde tarafınıza açılmıştır. Hakemlerin sisteme yükledikleri ek değerlendirme metinleri varsa bunları DOSYALAR sekmesinde görebilirsiniz. Sürecin ilerlemesi için çalışmanızı hakem raporları çerçevesinde tashih ederek en kısa sürede dergi sistemine yüklemenizi bekleyeceğiz. Hakemlerin yaptığınız tashihleri kolayca fark edebilmesi için tashihe başlamadan önce Word'ün "Gözden Geçir/İzleme/Değişiklikleri İzle" özelliğini aktif edebilirsiniz. Bunu kullanmak istemiyorsanız tashihlerinizi KIRMIZI yazı tipi rengi ile belirtebilirsiniz. Metinde yaptığınız değişikliklerin fark edilmesi önemlidir. Hakem görüşlerinden katılmadıklarınız varsa "Hakem A/B/C'ye Bilgi Notu" şeklinde ek bir dosyada gerekçenizi belirtebilirsiniz. Bilgilerinize sunarım.

Karar: Minör Revizyon

Yazardan Gelen Revizyon Dosyaları

Ek Dosya-1

Başlık: genişletilmiş özetler Türkçe ve İngilizce.docx

Tür: Ek Dosya

Tarih:23-02-2022

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Hayatına Etkisi

Öz

Japon milli dini olan Şintoizm'de kami kavramı ile özdeşleşmiş bir tanrı inancı vardır. Karmaşık yönleri olsa da basitçe, ruhsal ya da manevi varlıklar şeklinde anlaşılması mümkün olan kaminin, hayatın her alanında bireye fayda ve zarar verebileceğine inanılmaktadır. Böyle bir inancın, Japon sosyal yaşamı üzerinde gözle görülür etkilerinden söz etmek mümkündür. Örneğin kami inancına bağlı olarak Japon toplumundaki suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca Şintoizm'deki tanrı inancı Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını ve davranışlarını, doğumdan ölüme kadar hayatın çeşitli evrelerinde uyguladıkları geçiş törenlerini de oldukça etkilemiştir. Yine edebiyattan sinemaya, mimariden sanata kadar hayatın her sahasında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Bu bağlamda çalışmamız dinler tarihinde sıkça kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki tanrı anlayışının Japon sosyal yaşamına etkilerini derinlemesine bir analizi hedeflemektedir. Böyle bir amaç doğrultusunda çalışmamızda sırasıyla kami kavramının mahiyeti Tanrı inancıyla özdeşliği bağlamında ele alınmış, bu inancın sıklıkla pratik edildiği gözlemlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine değinilmiş ve nihayet Şintoizm'e inananların sosyal yaşamlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami.

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *Kami*, is simply used of anything possessing supernatural power or force, though the term is more complex than that, which is identified with belief in God. It is believed that *Kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *Kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this context, our study aims to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. For such a purpose, in our study, the nature of the term *Kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently, and finally its effects on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.

Keywords: History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami.

Giriş

Şintoizm, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inanışın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri,

¹ John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyō Ono, *Şinto: Kamilerin Yolu*, çev. Suat Ertüzün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Komşu kültürlerin karışımıyla Japonların eski halk inançlarından müteşekkil bir yapıya sahip olan Şintoizm'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümüze kadar çevresindeki inançlardan etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Özellikle Çin'den gelerek halk arasında yayılan Budizm, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Ruizm/Konfüçyanizm ve Daoizm/Taoizm ise sosyal hayatın içine sinmiş, insanlar tarafından ismen zikredilmese de inaniş ve yaşayışın temel unsuru olarak mevcudiyetini sürdürügelmiştir.³ Böylece bu dinî yapı Japonya'da insanların dinî inançlarını rahatça yaşamalarına imkân sağlamıştır.

Şintoizm'in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan 'kami'dir.⁴ Japon kutsal metinleri **Kociki/Kojiki**⁵ ve Nihongi⁶'de de büyük oranda yer tutan bu kavram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293-1354) gibi bazı kişilerin, Japonya'yı "Kamilerin Ülkesi" diye adlandırdığı ifade edilir.⁷

Şintoizm'deki kami kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inaniş sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, **natürist**, paganist gibi nitelendirmelerle açıklanmaya çalışılır.⁸ Dolayısıyla bu kavram doğru bir şekilde anlaşılmalıdır Şintoizm'i

² Allan G. Grapard, "Shinto", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/125; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinleri", *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-263.

³ Ono, *Şinto*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, "Japonya Dinleri", çev. Abdullah Davudoğlu, *Asya Dinleri* (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsamettin Karataş, "Erken Dönem Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67; Hammet Arslan, "Budizm", *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21.

⁴ **Kami kavramının tam olarak tanrı kavramıyla karşılanmasının imkânı çalışmada irdelenmiş, bunun mümkün olmadığı anlaşıldığından çalışmanın başlığında amacımızı daha doğru yansıttığı düşüncesiyle kami yerine tanrı ifadesi tercih edilmiştir. Makalenin ilerleyen kısımlarında Şintoizm'deki Tanrı-Kami ilişkisi analiz edilerek 'Kamiler tanrılar mıdır, tanrı/ lar kamiler midir?' gibi sorular aydınlatılmaya çalışılacaktır.**

⁵ Japonca'da "Eski Olayların Kayıtları" anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla yazıya geçirilen Kociki, dünyanın yaratılışından 628 yılına kadar yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair halk arasında anlatılan efsaneleri/hikayeleri içerir. Ono, *Şinto*, 20; Kürşat Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 77; "The Kojiki", çev. Basil Hall Chamberlain (Erişim 15 Şubat 2022). Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duyulmuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe harflerle, anlaşıldığı gibi yazılacak, İngilizce yazılışları kullanılmayacaktır. Örneğin, yaygın kullanım olan *Kojiki* yerine *Kociki*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

⁶ "Japonya'nın Kronolojik Tarih Defteri" anlamına gelen ve 720 yılında yazıldığı ifade edilen Nihongi veyahut Nihon Şoki, Japonya'nın, Japonların ve dünyanın ortaya çıkışından 697 yılına kadar ülkede olan biteni mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da Kociki'nin tefsiri/yorumu niteliğindeki Şinto kutsal metnidir. Brian Bocking, *A Popular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414; Ono, *Şinto*, 20.

⁷ Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014), 1-2.

⁸ Naofusa Hirai, "Shinto", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: The Macmillan Co., 1987), 13/280, 287; Kenji Ueda, "Shinto", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International, 1996), 36; Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, "Shinto", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, ed. James Hastings (Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 11/463; Ono, *Şinto*, 18, 49; Robert E. Hume, *The World's Living Religions* (New York: Charles Scribner's Sons, 1959), 158-159; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476; Hüsamettin Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 308, 313; Grapard, "Shinto", 7/127.

anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmadaki amacımız Japon milli inanışının kilit noktasında yer alan tanrı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamızda önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise Şintoizm'deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek çalışmamız nihayete erdirilecektir. **Bu çalışmamızda elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek değerlendirilecek ve sunulacaktır.**

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı araştırmacıların kami düşüncesinin değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁹ Türkiye'de de Hüsamettin Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültünü işleyen birmakale¹⁰ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemizde istifade etmiş olmakla birlikte çalışmamızın, Şintoizm'deki tanrı inancının/kami kültünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgün bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

1. Kami Kavramı ve İnancı

Şinto kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış Nihongi'de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı "Kami no Miçi"dir ve bu da "Kamilerin Yolu" anlamına gelir.¹¹ Bu nedenle Şintoizm'i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen kami kavramını bilmek gerekir.

Kami, Japoncada "manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar" gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır. Çok eskiden beri mevcudiyetine inanılan aşkın, tanrısal nitelikli kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit kami olduğu düşünülür.¹² **Dolayısıyla Şintoizm'de tanrı/lar denildiğinde kami akla gelirken, kami kavramı bir yerde kullanıldığında ise tanrı/lar ifade edilmek istenmemiş olabilir. Bunun ne anlama geldiğini doğru anlayabilmek için cümlenin bağlamı dikkate alınmalıdır. Yani Şintoizm'de tanrı/lar kamilerdir ancak her kami tanrı değildir.**

Kami ile Eski Türk inançlarındaki "kam" kavramı benzerliğinden yola çıkan bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.¹³

Şinto inancında her kami aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi kami, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü kami olduğu düşünülür. Fakat her kamiye de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan Amaterasu (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş

⁹ Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

¹⁰ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 307-319.

¹¹ Ono, *Şinto*, 14; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 309-310; Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", 76.

¹² Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11/463; Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lafcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

¹³ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

kişiler de duaya, yakarıya ve niyaza layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir. Kamilerin bir kısmının, iyi ya da kötü olarak düşünülmeyp insanların onları çeşitli vesilelerle tazimle anması ve onlara takdimeler sunması neticesinde insanların lehlerine çevrilmesi, tam tersi durumda ise aleyhlerine döndürülmesi mümkündür. Ancak bu durum bütün kamiler için geçerli değildir; zira dinî metinler ve mitolojide insanların hiçbir yanlış davranışıyla bağlantısı olmadan var olan kötü kamiler de göze çarpar.¹⁴

Dünyanın yaratılışı zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaşıklarını, mücadele ettiklerini, savaştıklarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inanişaya göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomorfik / insan şekilli olarak düşünölen kamilerin, ilk var olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğuna inanılan Şintoizm’de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçların da kamileri olduğu düşünöncesiyle onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.¹⁵ Kami olarak ayrı bir üstönlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikayeler vardır.

Şintoizm’in temel metni olan Kociki’de her ne kadar “Gögün Merkezinin Kamisi” (*Ame no Minaka Nuşi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde “her şeyin yaratıcısı tek tanrı” gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Takami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğerk pek çok kami, sonrasında sularla dolu olan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya’yı “Onogoro Adası” olarak ilk meydana getiren *İzanagi* (davet eden erkek kami) ve *İzanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından *Amaterasu* (Dişi Güneş Kamisi), *Tsukuyomi* (Ay Kamisi), *Susano-o* (Deniz Kamisi) ile öteki kamilerin türemesi, bu kamilerin mücadeleleri ve *Amaterasu*’nun erkek torunu *Ninigi*’yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya’da hükümlanlık kurmasını istemesi, onun da erkek torunu *Cimmu*’nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.¹⁶

İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD’nin ısrarıyla imparator, tanrısal özelliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşönen Şintoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi *Amaterasu*’dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.¹⁷ Savaş sonrası işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi

¹⁴ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Kürşat Demirci, “Şintoizm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/178.

¹⁵ Ueda, “Shinto”, 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, “Shinto”, 11/463; Kitagawa, “Japonya Dinleri”, 476-490; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 311; İbrahim Emre Şamlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 97-110.

¹⁶ Kitagawa, “Japonya Dinleri”, 476-500; “The Kojiki”; Hume, *The World’s Living Religions*, 157; Aston, “Shinto”, 11/464-467; Akbay, *Kojiki*; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Ono, *Şinto*, 15-18; Hirai, “Shinto”, 13/287.

¹⁷ Joseph M. Kitagawa, “Japanese Religion: An Overview”, *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: MacMillan Co., 1987), 7/536. Ayrıca bk. Janet E. Hunter, *Modern Japonya’nın Doğuşu: 1853’ten Günümüze*, çev. Müfit Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Demirci, “Şintoizm”, 39/177.

yasaklanmış, ancak **bu da** inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.¹⁸

Şintoizm’de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtilse de¹⁹ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.²⁰ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. **Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez;** Japonlar kendilerini Amaterasu gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.²¹

Şintoizm’de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı/lar ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. **Mesela Şinto metinlerinde, bir insanın öldükten sonra tanrılaşması yanında, tanrı(ların) da bazı zamanlarda antropomorfik biçimde/insan şeklinde görünmesinin ve yaşamına böyle devam etmesinin örneklerine rastlanır. Bununla birlikte Şintoizm inancına göre tanrıların, hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.**²²

2. İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, Şintoizm’de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurudur. Şintoizm’in mabetlerine “kaminin evi” anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.²³ Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek **elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde bir ibadet icra edilir.**²⁴ Mabetlerde dua ve niyaz daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.²⁵

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*mikoşi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omuzlarında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/onu mutlu etmek amacıyla taşınır.²⁶

¹⁸ Patricia Sullivan, “William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War”, *Washington Post* (14 Ağustos 2008).

¹⁹ Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya’nın Doğuşu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, “**Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü**”, 310.

²⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *Şinto*, 17.

²¹ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-145; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.

²² Ueda, “Shinto”, 35; Karataş, “**Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü**”, 312; Ono, *Şinto*, 17; Mikiharu Ito, “Evolution of the Concept of Kami”, çev. Norman Havens, *Kami*, ed. Nobutaka Inoue (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41; Halil İbrahim Şenavcu, “**Şintoizm’de Hayvanlar**”, *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-465; Aston, “Shinto”, 11/463.

²³ Ahmet Güç, *Dinlerde Mabed ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 91-92. Ayrıca bk. A. Mete Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-170.

²⁴ Aston, “Shinto”, 11/468; Petek Kitamura, *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi* (İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, “Shinto”, 7/130.

²⁵ Ono, *Şinto*, 19; Hirai, “Shinto”, 13/282.

²⁶ Yanagawa Keiichi, “The Sensation of Matsuri”, çev. Norman Havens, *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, “Shinto”, 40; Ono, *Şinto*, 72-76.

Hanelerde icra edilen ibadet de evin en özel bölümü kabul edilerek kamilere tahsis edilen *kamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde yapılır. Bütün aşkın kamilere, özellikle kami haline gelmiş ölmüşlere mabettekine benzer uygulamalarla şükranlar sunulur, dualar edilir.²⁷

Japonya’da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara uzaktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya’nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram ve festival niteliği taşıırken büyük bir kısmı ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle “*Matsuri*” adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/ unutmadığını gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümüzde birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.²⁸

Japonya’da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlmasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkanına sahip olurlar.²⁹

Japonya’daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. Matsuri denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin keyfini çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.³⁰ Ayrıca yoğun iş hayatından dolayı sıkıntı yaşayan çalışanlara sağlanan izin imkanları ile sosyal patlamaların ve büyük fikir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.³¹ Bu yüzden şirketler ve devlet, çalışanların bu bayramlara katılmasını teşvik eder.³² Dolayısıyla kamileri eğlendirmek, onları karşılamak ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya geniş toplanma merkezlerinde töreler ve şenlikler sebebiyle toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3. Tanrı İnancının Sosyal Hayatın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya

²⁷ Tokihiko Oto, “Shinto Family Altars”, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/137; Ono, *Şinto*, 65-66; Mircea Eliade - Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

²⁸ Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, “Festivals, Matsuri”, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 2/252-253; Halil İbrahim Şenavcu, “Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri”, *Mizânü’l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56; William P. Fairchild, “Shamanism in Japan”, *Folklore Studies* 21 (1962), 40-41.

²⁹ Ito, “Festivals, Matsuri”, 2/253; Keiichi, “The Sensation of Matsuri”, 15, 18; Ueda, “Shinto”, 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

³⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

³¹ Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 43-55.

³² Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-126; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükafat verirler.³³ Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya'nın suç oranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.³⁴ Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de **Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde gerek aile, okul, mabet gibi kurumlarda gerekse de sosyal hayatta itinayla verildiği ülkede, Şintoizm'in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.**

Eliade'nin ifadesiyle toplumlarda kutsallar, kutsal dışı/din dışı sayılan nesnelere ayrıştırılarak onlara başka bir önem ve değer yüklenir.³⁵ James L. Cox'a göre de (211-213) kutsalların veya kutsallaştırılan şeylerin tezahürlerini onların kullandıkları dillerdeki çeşitli kavramlarda görmek mümkündür.³⁶ Şintoizm'de de kami kavramıyla belirtilerek kutsal haline getirilen varlıklar saygıdeğer ve dokunulmaz kılınmıştır. Dolayısıyla Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını doğru anlayabilmek için animistik, naturistik ve antropomorfik inançlarla ilişkisi bağlamında doğadaki bazı varlıklarda bulunduğu inanılan kamilerin ya da insanların öldükten sonra kami olmasının kutsal kavramı ile ilişkili olduğunu göz önünde tutmak önemlidir.

Şintoizm'de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin huzurlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek maksadıyla evde yakın akraba ve dostlarla "Oşiçiya Meimeşiki" (İsim Verme Töreni) ve yemeği düzenlenir.³⁷ Ardından o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde Şinto mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Bu törene de "Hatsu Miyamairi" (İlk Mabet Ziyareti) veya "Omiyamairi" denilir.³⁸ Benzer şekilde, Japonya'da "Seicin no Hi" (Yetişkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pazartesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenebilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetişkin sayılmaları maksadıyla yirmi yaşına giren gençler için mabetlerde törenler düzenlenir ve onlar için kamilere dua edilir.³⁹

Aile olmak ve bu huzurlu aileyi devam ettirebilmek için Şinto mabedi olan Cinca'da kamilerin huzurunda dua ederek nikah kıydırmak Şintoist Japonların yüzyıllardır uyguyageldikleri bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asıl geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmış olsa da aynı zamanda mabette Kannuşî denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da Şintoizm'i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin huzurunda verilen sözlerin,

³³ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 312-317; Hearn, *Japonya*, 27-44.

³⁴ Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020" (Erişim 12 Ekim 2021).

³⁵ Mircea Eliade, *Kutsal ve Dindışı*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Gece Yayınları, 1991).

³⁶ James L. Cox, *Kutsalı İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*, çev. Fuat Aydın (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), 211-213.

³⁷ Dionnie Takahashi, "Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)", *Blackcabbit's World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁸ Master Blaster, "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World", *SoraNews24 -Japan News-* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021); Dionnie Takahashi, "Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)", *Blackcabbit's World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁹ Ministry of Foreign Affairs of Japan, "Coming-of-Age Day" (Erişim 18 Ekim 2021); David Allen - Chiyomi Sumida, "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition", *Stars and Stripes* (Erişim 18 Ekim 2021); Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism* (Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.⁴⁰

Japonya'ya Budizm gelip yerleştikten sonra cenaze törenlerinin Budizm'e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cenaze olan evlerde düzenlenen dinî törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi, yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cenazeye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*kaimyō*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu mezarlık ve mabetlerde anma törenleri düzenlenir; Budist rahiplerden dua etmesi ve kutsal metinlerden okuması istenir. Zira çoğu zaman, cenazesi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*kamidana*), bir kısmı mezarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölünün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, fayda veya zarar verdiğine inanılır.⁴¹

Şintoizm'in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen "dünyevî bir din" olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonra kami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm'deki keşişlik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.⁴²

Şintoizm'de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.⁴³ Bu düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya'da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.⁴⁴ Hatta hayvanlara zarar vermek bizzat büyük günahlar içinde zikredilmiştir.⁴⁵ Bu inançlar, Şintoizm müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

⁴⁰ Ahmet Cihan, "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-18.

⁴¹ Joy Hendry, *Understanding Japanese Society* (London: Routledge, 1995), 144-145; Harold R. Kerbo - John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Hüsamettin Karataş, *Nichiren Budizmi* (Ankara: Berikan Yayınevi, 2020), 285; Kitamura, *Japonya*, 44-45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, "Buddhism", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

⁴² Aston, "Shinto", 11/464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı* (İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015); Merve Süsüz Aygül, "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu", *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231; Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayatı* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004); Karel Van Wolferen, *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet'in İnsanları ve Politikası*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

⁴³ Ito, "Evolution of the Concept of Kami", 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-415, 437-439; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert E. Plutschow - Patrick Geoffrey O'Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-135.

⁴⁴ Şenavcu, "Şintoizm'de Hayvanlar".

⁴⁵ Hüsamettin Karataş, "Şintoizm'de Arınma Ayinleri", *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 5.

Dinî bayramlarda daha çok görünür olan tanrı inancı ve bununla bağlantılı icra edilen uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlamaya sebep olması dolayısıyla insanlarda ortaya çıkabilecek bunalım ve çeşitli sosyal sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya'da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.⁴⁶

Bu zikredilen hususlara ilave olarak, Japonya'da filmler, diziler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka Şinto ve kami anlayışı verilmeye çalışılır. Özellikle ülkede yaygın olarak kullanılan manga (çizgi roman) ve animelerde (çizgi film/çizgi dizi) kami düşüncesi fazlaca işlenir.⁴⁷ Bunlar vasıtasıyla insanlara dinî bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı zamanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları bazı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise Şinto ve kami anlayışı Japon yazar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.⁴⁸

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, **natürist**, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mevzubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. **Çünkü Şintoizm'de her zaman tanrı ifadesinin karşılığı olarak kami kullanılırken, kami kavramı her kullanıldığında ise tanrı/lar kastedilmez.** Şintoizm'deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibi dinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve göze çarpan öge olan kami kavramının ne anlam ifade ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümüz Japon yaşantısını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Şintoizm'de ibadetin temel unsuru "kami"dir. Kamilere dua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamilere daha yakın olmak ve onları mutlu etmek amacıyla bayram günlerinde, mabetlerde bulunan kaminin tahtı (mikoşi) sokaklarda omuzlarda gezdirilir. Bunun yanında evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabettekine benzer ibadetler gerçekleştirilir.

Şintoizm'deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılamak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

⁴⁶ Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

⁴⁷ Yüksel Balaban, "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu", *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

⁴⁸ Çiğdem Taş Alicenap, "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı", *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60; Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

Şintoizm’de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğin, Şinto inancına sahip Japonların resmî nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin huzurunda söz vererek, kutsanarak ve dua ederek dinî nikah kıydırması, Şintoistlerin tanrı anlayışlarının, huzurlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

Şintoizm’de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinata var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki tezahürü olabileceği düşüncesinden hareketle Şintoizm’e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şeye zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur. **Bu durum aynı zamanda Şintoistlerin kami kavramı çerçevesinde birtakım varlıkları kutsallaştırarak onları değerli ve dokunulmaz kılması şeklinde de anlaşılabilmektedir.**

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gözetlediği, onları yaptıkları amellere göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp cezalandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok Şintoisti yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. **Bu açıdan bakıldığında Şintoizm’deki ahlak anlayışının tanrı inancıyla ne kadar bağlantılı olduğu görülür.** Dolayısıyla diğer inançlardan farklı olsa da Şintoizm’deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiği ve onları çoğu zaman olumlu davranışlara teşvik ettiği söylenebilir.

Kaynakça

Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 127-146.

Akbay, Okan Haluk. *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.

Allen, David - Sumida, Chiyomi. "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Erişim 18 Ekim 2021. <https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>

Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.

Arslan, Hammet. "Budizm". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*. ed. Bayram Ali Çetinkaya. 1/675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.

Arslan, Hammet. "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21.

Arslan, Hammet. *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015.

Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. çev. Özlem Özarpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.

Ashkenazi, Michael. *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.

Aston, William George. "Shinto". *Encyclopedia of Religion and Ethics*. ed. James Hastings. 11/462-471. Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.

Aston, William George. *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.

Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*. 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.

Blaster, Master. "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World". *SoraNews24 - Japan News-* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://soranews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>

Bocking, Brian. *A Popular Dictionary of Shinto*. Surrey: Curzon Press, 2005.

Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.

"The Kojiki". çev. Basil Hall Chamberlain. Erişim 15 Şubat 2022. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>

Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-24.

Cox, James L. *Kutsal İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*. çev. Fuat Aydın. İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.

Demirci, Kürşat. "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci". *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 76-79.

Demirci, Kürşat. "Şintoizm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/177-179. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Eliade, Mircea. *Kutsal ve Dindışı*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Yayınları, 1991.

Eliade, Mircea - Couliano, Ioan P. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.

Fairchild, William P. "Shamanism in Japan". *Folklore Studies* 21 (1962), 1-122.

Grapard, Allan G. "Shinto". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/125-132. Tokyo: Kodansha, 1983.

Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabet ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.

Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2002.

Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*. Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997.

Hearn, Lafcadio. *Japonya*. çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.

Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. London: Routledge, 2. Basım, 1995.

Hirai, Naofusa. "Shinto". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 13/280-294. New York: The Macmillan Co., 1987.

Hume, Robert E. *The World's Living Religions*. New York: Charles Scribner's Sons, 1959.

Hunter, Janet E. *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*. çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.

Inoue, Nobutaka (ed.). *Kami*. çev. Normon Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.

Ito, Mikiharu. "Evolution of the Concept of Kami". çev. Normon Havens. *Kami*. ed. Nobutaka Inoue. 20-41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.

Ito, Mikiharu. "Festivals, Matsuri". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 2/252-258. Tokyo: Kodansha, 1983.

Karataş, Hüsamettin. "Erken Dönem Japon Budizmi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67.

Karataş, Hüsamettin. "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü". *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 307-319.

Karataş, Hüsamettin. *Nichiren Budizmi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2020.

Karataş, Hüsamettin. “Şintoizm’de Arınma Ayinleri”. *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 1-12.

Keiichi, Yanagawa. “The Sensation of Matsuri”. çev. Norman Havens. *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*. ed. Inoue Nobutaka. 3-17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.

Kerbo, Harold R. - McKinstry, John A. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.

Kitagawa, Joseph M. “Japanese Religion: An Overview”. *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 7/520-568. New York: MacMillan Co., 1987.

Kitagawa, Joseph M. “Japonya Dinleri”. çev. Abdullah Davudoğlu. *Asya Dinleri*. 475-615. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002.

Kitagawa, Joseph M. *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.

Kitamura, Petek. *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004.

Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.

Ministry of Foreign Affairs of Japan. “Coming-of-Age Day”. Erişim 18 Ekim 2021. <https://web-japan.org/kidsworld/explore/calendar/january/seijinshiki.html>

Ono, Sokyō. *Şinto: Kamilerin Yolu*. çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Okyanus, 2004.

Oto, Tokihiko. “Shinto Family Altars”. *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/137. Tokyo: Kodansha, 1983.

Özhan, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.

Plutschow, Herbert E. - O’Neill, Patrick Geoffrey. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.

Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.

Schimmel, Annamarie. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.

Sullivan, Patricia. “William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War”. *Washington Post* (14 Ağustos 2008). <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>

Susuz Aygöl, Merve. “Japonya’da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu”. *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231.

Şamlıoğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Şenavcu, Halil İbrahim. “Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri”. *Mîzânü’l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56.

Şenavcu, Halil İbrahim. “Japon Dinleri”. *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 262-282. İstanbul: Milet & Nihal, 2019.

Şenavcu, Halil İbrahim. “Şintoizm’de Hayvanlar”. *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 445-465. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.

Takahashi, Dionnie. “Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)”. *Blackcabbit’s World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>

Takahashi, Dionnie. “Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)”. *Blackcabbit’s World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>

Tamaru, Noriyoshi. “Buddhism”. *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 43-62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.

Taş Alicenap, Çiğdem. “Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı”. *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60.

Tuncoku, A. Mete. *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001.

Turan, Emine Zehra. *Budizm’de Manastır Hayatı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.

Ueda, Kenji. “Shinto”. *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 27-42. Tokyo: Kodansha International, 1996.

Wolferen, Karel Van. *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Milletın İnsanları ve Politikası*. çev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992.

“Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020”. Erişim 12 Ekim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>

3. DEĞERLENDİRME SÜRECİ

2. Değerlendirme

Hakem Değerlendirmesi-1

Değerlendirme Tarihi: 15-02-2022

Değerlendirdiği Dosya: Revizyon-1

Form Cevabı:

Eskiyei dergisi Yayın Kurulu, Mart 2022 tarihinde yayımlanacak sayısından itibaren, yayımlanan tüm makalelerin hakem raporlarını da hakem isimlerini gizli tutarak yayımlama kararı almıştır.: *Anladım (Yazara Açık)*

Makalenin Ağırlıklı Sınıfı / Submission Category:: *Araştırma / Research (Yazara Açık)*

Başlıklar yazının konusunu kısa açık ve yeterli ölçüde yansıtıyor mu? / Does the title reflect the subject matter of the article clearly and exactly?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Özet yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the Turkish abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Abstract yazının amacını kapsamını ve sonuçlarını yansıtıyor mu? / Does the abstract reflect the aim scope and conclusions of the article?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Makale dilbilgisi kurallarına uygun açık ve yalın bir anlatım yolu izlenmiş mi? / Is the text of the article clear and flawless as per the grammar rules?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Çalışmanın konusu yeterli ölçüde ele alınabilmiş mi? / Has the author presented the subject of the article in a proper methodological perspective?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Çalışmanın amacı yeterli ölçüde belirtilmiş mi? / Has the author presented the aim of the article?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Araştırmada kullanılan yöntem uygun mu? / Is the method used in the research appropriate?: *Kısmen / Partially (Yazara Açık)*

Çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlar yeterli mi? / Has the author presented the result of the article sufficiently?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Yazarın ele aldığı konu hakkındaki yorum ve analizleri yeterli mi? / Are the comments and analysis of the subject covered by the author sufficient?: *Evet / Yes (Yazara Açık)*

Makalede kullanılan kaynaklar makale yazım kurallarına uygun olarak düzenlenmiş mi? /Are the resources which are referred in the article shown in accordance with the rules of the Journal?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Kullanılan eserlere kaynakça kısmında yer verilmiş mi? / Are the resources which are referred in the article shown properly in the bibliography?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Çalışma bilimsel yayın etiğine uygun hazırlanmış mı? /Is the study prepared in accordance with scientific publication ethics?: Evet / Yes (Yazara Açık)

İncelediğiniz makale bilime katkısı olan özgün bir çalışma mıdır? /Does the article have an original contribution to knowledge and the field?: Evet / Yes (Yazara Açık)

Görüş ve önerilerinizi belirttiğiniz makale metnini WORD veya PDF formatında Dosya olarak eklediniz mi? / Have you attached the article text containing your comments and suggestions to your report in MS Word or Pdf format?: Hayır / No (Yazara Açık)

Düzeltilmeler yapıldıktan sonra tarafınızdan tekrar incelenmesi gerekir mi?: Hayır / No (Yazara Açık)

Yazara Not: Makalenin, literatüre dayalı bir çalışma olduğu vurgulanırsa iyi olur. Çünkü daha önce de belirttiğim gibi makale başlığında ifade edilen konu bir alan araştırması gibi çağrışım yapmaktadır. Başarılar... (Yazara Açık)

Editöre Not: Makale yayımlanabilir. Yalnızca makalenin başlığında ifade edilen konu bir alan araştırması çağrışımı yapmaktadır, makalenin literatüre dayalı bir çalışma olduğu belirtilmelidir.

Öneri: Kabul (Yazara Açık)

Hakemin yüklediği değerlendirme dosyası bulunmamaktadır.

Yazardan Gelen Revizyon Dosyaları

Tam Metin

Başlık: Yayına Hazır.Geniş Özetli.Yazarın Düzenlediği.docx

Tarih:23-02-2022

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Halil İbrahim ŞENAVCU

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,

İslami İlimler Fakültesi, Dinler Tarihi Bilim Dalı

Assist. Prof. Dr., Izmir Katip Celebi University, Faculty of Islamic Sciences, Department of History of Religions

Izmir/Turkey

ibrahimsenavcu@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-2096-3093

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *kami*, is simply used for anything possessing supernatural power or force. However, the term is more complex than that, which is identified with belief in God. In this regard, "Shinto gods" are broadly called *kami*. For this reason, many researchers defined this belief as polytheist, pantheist, animist, shamanist so forth. Basically, the reason behind this kind of characterizations for the belief in God in Shintoism is originated from the concept of *kami*, which has different meanings such as the good and bad spirits that are believed to exist in the sky, the spirits of ancestors, and evils. In addition, the spirits of dead people are also regarded as *kami* and are blessed by their families. However, the meaning of this concept cannot fairly be understood without knowing its context and how it is used in a sentence.

It is believed that *kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this sense, scenarists and writers in Japan engaged in the *kami* belief with the themes of their works. For instance, in Japanese comic book "Manga", which is identified with Japan, and in the cartoon movie industry has employed *kamis* for different purposes; such as instilling religious knowledge and morality, giving various messages, scaring and warning.

Apparently, the role of *kami* in Japanese people's moral behaviors also takes an important place by virtue of practicing worships and conducting ceremonies. Depending on these eminent aspects of *kami* effects on Japanese people's ethical life, it can be interpreted that *kami* implements psychological well-being. It can be said that these faith-based worship and behaviors make a great contribution to believers. In Shintoism, the manifestation of God in the form of both human and other beings, and the understanding that people become deified if they die by doing good deeds in their lives, are quite different from religions such as Islam and Judaism that separate God and other beings ontologically with sharper lines. This transitivity between beings has helped people who adopt this religion to avoid hurting all beings.

In this study, we aimed to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. Therefore, in our study, the nature of the term *kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, as well as the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently. Lastly, the effects of *kami* on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.

Keywords

History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami.

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Öz

Japonya milli dini olan Şintoizm'de *kami* terimi, basit bir biçimde doğa üstü güce sahip olan her şey için kullanılır. Bununla birlikte, Tanrı'ya inanmakla özdeşleştirilen bu terim mezkûr izahtan çok daha karmaşıktır. Bu bağlamda, "Şinto tanrıları" genel itibarıyla *kami* olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle birçok araştırmacı bu inancı politeist, panteist, animist, şamanist vb. şeklinde tanımlamıştır. Temel olarak Şintoizm'de Tanrı inancına yönelik bu tür nitelendirmeler, gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, ataların ruhları, şeytanlar gibi farklı anlamlar taşıyan *kami* kavramından kaynaklanır. Ayrıca ölümlerin ruhları da *kami* olarak kabul edilir ve aileleri tarafından kutsanır. Ancak bu kavramın anlamı, bağlamı ve cümle içinde nasıl kullanıldığı bilinmeden tam olarak anlaşılabilir.

Kaminin, bireylere hayatlarının her alanında fayda sağlayabileceğine ve birtakım olumsuzluklara neden olabileceğine inanılır. Buna bağlı olarak onun Japon sosyal yaşamında gözle görülür etkilerinden söz edilebilir. Örneğin Japon toplumunda suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca edebiyattan sinemaya, Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı olan *kami*, oldukça kaynak sağlamıştır. Örneğin Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılamak, çeşitli mesajlar vermek, onları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaçlara konu olmuştur.

Şintoizm'deki *kami* anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlama yol açtığı ifade edilir. Buna bağlı bir biçimde kaminin Japon halkının etik ve psikolojik davranışlarında bir iyilik haline neden olduğu ve bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir. Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıklarını incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Bu çalışmada, dinler tarihinde sıklıkla kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki Tanrı kavramının Japon sosyal yaşamına etkilerini analiz etmeyi amaçladık. Bu nedenle çalışmamızda *kami* teriminin mahiyeti, tanrı inancıyla ilişkisi bağlamında ele alınmış ve bu inancın sıklıkla uygulandığı gözlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine yer verilmiştir. Son olarak da tanrı inancının, Şintoizm'e inananların sosyal hayatlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami.

Giriş

Şintoizm, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inancın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri, bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Komşu kültürlerin karışımıyla Japonların eski halk inançlarından müteşekkil bir yapıya sahip olan Şintoizm'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümüze kadar çevresindeki inançlardan etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Özellikle Çin'den gelen halk arasında yayılan Budizm, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Ruizm/Konfüçyanizm ve Daoizm/Taoizm ise sosyal hayatın içine sinmiş, insanlar tarafından zikredilmese de inancı ve yaşayışın temel unsuru olarak mevcudiyetini sürdürmüştür.³ Böylece bu dinî yapı Japonya'da insanların dinî inançlarını rahatça yaşamalarına imkân sağlamıştır.

1 John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyô Ono, *Şinto: Kamilerin Yolu*, çev. Suat Ertüzün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

2 Allan G. Grapard, "Shinto", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/125; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinleri", *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-263.

Şintoizm'in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan 'kami'dir.⁴ Japon kutsal metinleri Kociki/Kojiki⁵ ve Nihongi⁶'de de büyük oranda yer tutan bu kavram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293-1354) gibi bazı kişilerin, Japonya'yu "Kamilerin Ülkesi" diye adlandırdığı ifade edilir.⁷

Şintoizm'deki kami kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inanışı sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, natürist, paganist gibi nitelendirmelerle açıklanmaya çalışılır.⁸ Dolayısıyla bu kavram doğru bir şekilde anlaşılmadıkça Şintoizm'i anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmadaki amacımız Japon milli inancının kilit noktasında yer alan tanrı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamızda önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise Şintoizm'deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek çalışmamız nihayete erdirilecektir. Bu çalışmamızda literatür çalışması ile elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek değerlendirilecek ve sunulacaktır.

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı araştırmacıların kami düşüncesinin değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁹ Türkiye'de de Hüsametdin Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültürünü işleyen bir makale¹⁰ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemizde istifade etmiş olmakla

3 Ono, *Şinto*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, "Japonya Dinleri", çev. Abdullah Davudoğlu, *Asya Dinleri* (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsametdin Karataş, "Erken Dönem Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67; Hammet Arslan, "Budizm", *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21.

4 Kami kavramının tam olarak tanrı kavramıyla karşılanmasının imkânı çalışmada irdelenmiş, bunun mümkün olmadığı anlaşıldığından çalışmanın başlığında amacımızı daha doğru yansıttığı düşüncesiyle kami yerine tanrı ifadesi tercih edilmiştir. Makalenin ilerleyen kısımlarında Şintoizm'deki Tanrı-Kami ilişkisi analiz edilerek 'Kamiler tanrılar mıdır, tanrı/lar kamiler midir?' gibi sorular aydınlatılmaya çalışılacaktır.

5 Japonca'da "Eski Olayların Kayıtları" anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla yazıya geçirilen Kociki, dünyanın yaratılışından 628 yılına kadar yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair halk arasında anlatılan efsaneleri/hikayeleri içerir. Ono, *Şinto*, 20; Kürşat Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 77; "TheKojiki", çev. Basil Hall Chamberlain (Erişim 15 Şubat 2022). Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duyulmuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe har;erle, anlaşıldığı gibi yazılacak, İngilizce yazılışları kullanılmayacaktır. Örneğin, yaygın kullanım olan *Kojiki* yerine *Kociki*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

6 "Japonya'nın Kronolojik Tarih Defteri" anlamına gelen ve 720 yılında yazıldığı ifade edilen Nihongi veyahut Nihon Şoki, Japonya'nın, Japonların ve dünyanın ortaya çıkışından 697 yılına kadar ülkede olan biteni mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da Kociki'nin tefsiri/yorumu niteliğindeki Şinto kutsal metnidir. Brian Bocking, *A Popular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414; Ono, *Şinto*, 20.

7 Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014), 1-2.

8 Naofusa Hirai, "Shinto", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: The Macmillan Co., 1987), 13/280, 287; Kenji Ueda, "Shinto", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International, 1996), 36; Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, "Shinto", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, ed. James Hastings (Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 11/463; Ono, *Şinto*, 18, 49; Robert E. Hume, *The World's Living Religions* (New York: Charles Scribner's Sons, 1959), 158-159; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476; Hüsametdin Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 308, 313; Grapard, "Shinto", 7/127.

9 Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

10 Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 307-319.

birlikte çalışmamızın, Şintoizm'deki tanrı inancının/kami kültürünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgün bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

1. Kami Kavramı ve İnancı

Şinto kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış Nihongi'de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı "Kami no Miçi"dir ve bu da "Kamilerin Yolu" anlamına gelir.¹ Bu nedenle Şintoizm'i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen kami kavramını bilmek gerekir.

Kami, Japoncada "manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar" gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/ lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır. Çok eskiden beri mevcudiyetine inanılan aşkın, tanrısal nitelikli kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit kami olduğu düşünülür.² Dolayısıyla Şintoizm'de tanrı/ lar denildiğinde kami akla gelirken, kami kavramı bir yerde kullanıldığında ise tanrı/ lar ifade edilmek istenmemiş olabilir. Bunun ne anlama geldiğini doğru anlayabilmek için cümlenin bağlamı dikkate alınmalıdır. Yani Şintoizm'de tanrı/ lar kamilerdir ancak her kami tanrı değildir.

Kami ile Eski Türk inançlarındaki "kam" kavramı benzerliğinden yola çıkan bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.³

Şinto inancında her kami aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyikamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi kami, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü kami olduğu düşünülür. Fakat her kamiye de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan Amaterasu (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş kişiler de duaya, yakarıya ve niyaza layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir. Kamilerin bir kısmının, iyi yada kötü olarak düşünülmeyp insanların onları çeşitli vesilelerle tazimle anması ve onlara takdimeler sunması neticesinde insanların lehlerine çevrilmesi, tam tersi durumda ise aleyhlerine döndürülmesi mümkündür. Ancak bu durum bütün kamiler için geçerli değildir; zira dinî metinler ve mitolojide insanların hiçbir yanlış davranışıyla bağlantısı olmadan var olan kötü kamiler de göze çarpar.⁴

Dünyanın yaratılışı zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaşıklarını, mücadele ettiklerini, savaştıklarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inanişe göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomorfik / insan şekilli olarak düşünülen kamilerin, ilk var olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğuna inanılan Şintoizm'de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçların da kamileri olduğu düşüncesiyle onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.⁵ Kami olarak ayrı bir üstünlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikayeler vardır.

1 Ono, *Şinto*, 14; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 309-310; Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", 76.

2 Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11/463; Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lafcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

3 Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

4 Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Kürşat Demirci, "Şintoizm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/178.

5 Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11/463; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-490; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 311; İbrahim Emre Şamıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 97-110.

Şintoizm'in temel metni olan Kociki'de her ne kadar "Göğün Merkezinin Kamisi" (*Ame no Minaka Nuşi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde "her şeyin yaratıcısı tek tanrı" gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Takami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğer pek çok kami, sonrasında sularla dolu olan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya'yı "Onogoro Adası" olarak ilk meydana getiren *Izanagi* (davet eden erkek kami) ve *Izanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından *Amaterasu* (Dişi Güneş Kamisi), *Tsukuyomi* (Ay Kamisi), *Susano-o* (Deniz Kamisi) ile öteki kamilerin türemesi, bu kamilerin mücadeleleri ve *Amaterasu*'nun erkek torunu *Ninigi*'yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya'da hükümlanlık kurmasını istemesi, onun da erkek torunu *Cimmu*'nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.⁶

İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD'nin ısrarıyla imparator, tanrısal özelliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşünen Şintoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi *Amaterasu*'dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.⁷ Savaş sonrası işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi yasaklanmış, ancak bu da inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.⁸

Şintoizm'de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtile de⁹ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.¹⁰ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez; Japonlar kendilerini *Amaterasu* gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.¹¹

Şintoizm'de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı/lar ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. Mesela Şinto metinlerinde, bir insanın öldükten sonra tanrılaşması yanında, tanrı(ların) da bazı zamanlarda antropomorfik biçimde/insan şeklinde görünmesinin ve yaşamına böyle devam etmesinin örneklerine rastlanır. Bununla birlikte Şintoizm inancına göre tanrıların, hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.¹²

2. İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, Şintoizm'de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurudur. Şintoizm'in mabetlerine "kaminin evi" anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de

6 Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-500; "The Kojiki"; Hume, *The World's Living Religions*, 157; Aston, "Shinto", 11/464-467; Akbay, *Kojiki*; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Ono, *Şinto*, 15-18; Hirai, "Shinto", 13/287.

7 Joseph M. Kitagawa, "Japanese Religion: An Overview", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: MacMillan Co., 1987), 7/536. Ayrıca bk. Janet E. Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*, çev. Müfit Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Demirci, "Şintoizm", 39/177.

8 Patricia Sullivan, "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War", *Washington Post* (14 Ağustos 2008).

9 Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 310.

10 Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *Şinto*, 17.

11 Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-145; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.

12 Ueda, "Shinto", 35; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 312; Ono, *Şinto*, 17; Mikiharu Ito, "Evolution of the Concept of Kami", çev. Normon Havens, *Kami*, ed. Nobutaka Inoue (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41; Halil İbrahim Şenavcu, "Şintoizm'de Hayvanlar", *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-465; Aston, "Shinto", 11/463.

sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.¹ Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde bir ibadet icra edilir.² Mabetlerde dua ve niyaz daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.³

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*mikoşi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omuzlarında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/ onu mutlu etmek amacıyla taşınır.⁴

Hanelerde icra edilen ibadet de evin en özel bölümü kabul edilerek kamilere tahsis edilen *kamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde yapılır. Bütün aşkın kamilere, özellikle kami haline gelmiş ölmüşlere mabettekine benzer uygulamalarla şükranlar sunulur, dualar edilir.⁵

Japonya'da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara uzaktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya'nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram vefestival niteliği taşıırken büyük bir kısmı ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle "*Matsuri*" adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/ unutmadığını gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümüzde birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.⁶

Japonya'da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlamasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkanına sahip olurlar.⁷

Japonya'daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. *Matsuri* denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin keyfini çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.⁸ Ayrıca yoğun iş hayatından dolayı sıkıntı yaşayan çalışanlara sağlanan izin imkanları ile sosyal patlamaların ve büyük fikir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.⁹ Bu yüzden şirketler ve devlet, çalışanların bu bayramlara katılmasını

1 Ahmet Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 91-92. Ayrıca bk. A. Mete Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-170.

2 Aston, "Shinto", 11/468; Petek Kitamura, *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi* (İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, "Shinto", 7/130.

3 Ono, *Şinto*, 19; Hirai, "Shinto", 13/282.

4 Yanagawa Keiichi, "The Sensation of Matsuri", çev. Norman Havens, *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, "Shinto", 40; Ono, *Şinto*, 72-76.

5 Tokihiko Oto, "Shinto Family Altars", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/137; Ono, *Şinto*, 65-66; Mircea Eliade - Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

6 Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, "Festivals, Matsuri", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 2/252-253; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri", *Mizânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi 2* (Haziran 2016), 41-56; William P. Fairchild, "Shamanism in Japan", *Folklore Studies 21* (1962), 40-41.

7 Ito, "Festivals, Matsuri", 2/253; Keiichi, "The Sensation of Matsuri", 15, 18; Ueda, "Shinto", 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

8 Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

teşvik eder.¹⁰ Dolayısıyla kamileri eğlendirmek, onları karşılamak ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya geniş toplanma merkezlerinde töreler ve şenlikler sebebiyle toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3. Tanrı İnancının Sosyal Yaşamın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükafat verirler.¹ Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya'nın suç oranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.² Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde gerek aile, okul, mabet gibi kurumlarda gerekse de sosyal hayatta itinayla verildiği ülkede, Şintoizm'in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.

Eliade'nin ifadesiyle toplumlarda kutsallar, kutsal dışı/din dışı sayılan nesnelere ayrıştırılarak onlara başka bir önem ve değer yüklenir.³ James L. Cox'a göre de (211-213) kutsalların veya kutsallaştırılan şeylerin tezahürlerini onların kullandıkları dillerdeki çeşitli kavramlarda görmek mümkündür.⁴ Şintoizm'de de kami kavramıyla belirtilerek kutsal haline getirilen varlıklar saygıdeğer ve dokunulmaz kılınmıştır. Dolayısıyla Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını doğru anlayabilmek için animistik, naturistik ve antropomorfik inançlarla ilişkisi bağlamında doğadaki bazı varlıklarda bulunduğu inanılan kamilerin ya da insanların öldükten sonra kami olmasının kutsal kavramı ile ilişkili olduğunu göz önünde tutmak önemlidir.

Şintoizm'de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin huzurlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek maksadıyla evde yakın akraba ve dostlarla "Oşiçiya Meimeşiki" (İsim Verme Töreni) ve yemeği düzenlenir.⁵ Ardından o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde Şinto mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Bu törene de "Hatsu Miyamairi" (İlk Mabet Ziyareti) veya "Omiyamairi" denilir.⁶ Benzer şekilde, Japonya'da "Seicin no Hi" (Yetişkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pazartesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenebilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetişkin sayılmaları maksadıyla yirmi yaşına giren gençler için mabetlerde törenler düzenlenir ve onlar için kamilere dua edilir.⁷

9 Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 43-55.

10 Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-126; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

1 Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 312-317; Hearn, *Japonya*, 27-44.

2 Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020" (Erişim 12 Ekim 2021).

3 Mircea Eliade, *Kutsal ve Dindışı*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Gece Yayınları, 1991).

4 James L. Cox, *Kutsalı İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*, çev. Fuat Aydın (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), 211-213.

5 Dionnie Takahashi, "Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)", *Blackcabbit's World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

6 Master Blaster, "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World", *SoraNews24 -Japan News-* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021); Dionnie Takahashi, "Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)", *Blackcabbit's World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

7 Ministry of Foreign Affairs of Japan, "Coming-of-Age Day" (Erişim 18 Ekim 2021); David Allen - Chiyomi Sumida, "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition", *Stars and Stripes* (Erişim 18 Ekim 2021); Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*

Aile olmak ve bu huzurlu aileyi devam ettirebilmek için Şinto mabedi olan Cinca'da kamilerin huzurunda dua ederek nikah kıydırmak Şintoist Japonların yüzyıllardır uyguyageldikleri bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asıl geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmış olsa da aynı zamanda mabette Kannuşi denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da Şintoizm'i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin huzurunda verilen sözlerin, orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.⁸

Japonya'ya Budizm gelip yerleştikten sonra cenaze törenlerinin Budizm'e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cenaze olan evlerde düzenlenen dinî törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi, yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cenazeye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*kaimyô*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu mezarlık ve mabetlerde anma törenleri düzenlenir; Budist rahiplerden dua etmesi ve kutsal metinlerden okuması istenir. Zira çoğu zaman, cenazesi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*kamidana*), bir kısmı mezarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölünün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, fayda veya zarar verdiğine inanılır.⁹

Şintoizm'in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen "dünyevî bir din" olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonra kami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm'deki keşişlik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.¹⁰

Şintoizm'de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.¹¹ Bu düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya'da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.¹² Hatta hayvanlara zarar vermek bizzat büyük günahlar içinde zikredilmiştir.¹³ Bu inançlar, Şintoizm

(Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

8 Ahmet Cihan, "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-18.

9 Joy Hendry, *Understanding Japanese Society* (London: Routledge, 1995), 144-145; Harold R. Kerbo - John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Hüsamettin Karataş, *Nichiren Budizmi* (Ankara: Berikan Yayınevi, 2020), 285; Kitamura, *Japonya*, 44-45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, "Buddhism", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

10 Aston, "Shinto", 11/464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı* (İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015); Merve Susuz Aygül, "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu", *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231; Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayatı* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004); Karel Van Wolferen, *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Milletlin İnsanları ve Politikası*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

11 Ito, "Evolution of the Concept of Kami", 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-415, 437-439; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert E. Plutschow - Patrick Geoffrey O'Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-135.

12 Şenavcu, "Şintoizm'de Hayvanlar".

13 Hüsamettin Karataş, "Şintoizm'de Arınma Ayinleri", *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 5.

müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

Dinî bayramlarda daha çok görünür olan tanrı inancı ve bununla bağlantılı icra edilen uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlamaya sebep olması dolayısıyla insanlarda ortaya çıkabilecek bunalım ve çeşitli sosyal sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya’da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.¹⁴

Bu zikredilen hususlara ilave olarak, Japonya’da filmler, diziler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka Şinto ve kami anlayışı verilmeye çalışılır. Özellikle ülkede yaygın olarak kullanılan manga (çizgi roman) ve animelerde (çizgi film/çizgi dizi) kami düşüncesi fazlaca işlenir.¹⁵ Bunlar vasıtasıyla insanlara dinî bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı zamanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları bazı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise Şinto ve kami anlayışı Japon yazar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.¹⁶

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, natürist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm’deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şey hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mevzubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. Çünkü Şintoizm’de her zaman tanrı ifadesinin karşılığı olarak kami kullanılırken, kami kavramı her kullanıldığında ise tanrı/ lar kastedilmez. Şintoizm’deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibidinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve göze çarpan öge olan kami kavramının ne anlam ifade ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümüz Japon yaşantısını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Şintoizm’de ibadetin temel unsuru “kami”dir. Kamilere dua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamilere daha yakın olmak ve onları mutlu etmek amacıyla bayram günlerinde, mabetlerde bulunan kaminin tahtı (mikoşi) sokaklarda omuzlarda gezdirilir. Bunun yanında evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabetteki benzer ibadetler gerçekleştirilir.

Şintoizm’deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

Japonya’da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşlamak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

Şintoizm’de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğin, Şinto inancına sahip Japonların resmî nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin huzurunda söz vererek, kutsanarak ve dua

14 Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

15 Yüksel Balaban, “Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu”, *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

16 Çiğdem Taş Alicenap, “Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı”, *Sanat ve Tasarım Dergisi 7/7* (Aralık 2014), 31-60; Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

ederek dinî nikah kıydırması, Şintoistlerin tanrı anlayışlarının, huzurlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinatta var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki tezahürü olabileceği düşüncesinden hareketle Şintoizm'e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şeye zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur. Bu durum aynı zamanda Şintoistlerin kami kavramı çerçevesinde birtakım varlıkları kutsallaştırarak onları değerli ve dokunulmaz kılması şeklinde de anlamlandırılabilir.

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gözetlediği, onları yaptıkları amellere göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp cezalandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok Şintoist'i yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. Bu açıdan bakıldığında Şintoizm'deki ahlak anlayışının tanrı inancıyla ne kadar bağlantılı olduğu görülür. Dolayısıyla diğer inançlardan farklı olsa da Şintoizm'deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiği ve onları çoğu zaman olumlu davranışlara teşvik ettiği söylenebilir.

Kaynakça

- Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 127-146. <https://doi.org/10.21497/sefad.20342>
- Akbay, Okan Haluk. *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.
- Allen, David - Sumida, Chiyomi. "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Erişim 18 Ekim 2021. <https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>
- Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.
- Arslan, Hammet. "Budizm". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*. ed. Bayram Ali Çetinkaya. 1/675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Arslan, Hammet. "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21. <https://doi.org/10.30627/cuilah.440522>
- Arslan, Hammet. *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015.
- Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. çev. Özlem Özarpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Ashkenazi, Michael. *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Aston, William George. "Shinto". *Encyclopedia of Religion and Ethics*. ed. James Hastings. 11/462-471. Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.
- Aston, William George. *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.
- Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*. 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Blaster, Master. "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World". *SoraNews24 -Japan News-* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://soraneews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>
- Bocking, Brian. *A Popular Dictionary of Shinto*. Surrey: Curzon Press, 2005.
- Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- "The Kojiki". çev. Basil Hall Chamberlain. Erişim 15 Şubat 2022. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>
- Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-24.
- Cox, James L. *Kutsal İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*. çev. Fuat Aydın. İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.
- Demirci, Kürşat. "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci". *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 76-79.

- Demirci, Kürşat. “Şintoizm”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/177-179. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Eliade, Mircea. *Kutsal ve Dindışı*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Yayınları, 1991.
- Eliade, Mircea - Couliano, Ioan P. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Fairchild, William P. “Shamanism in Japan”. *Folklore Studies* 21 (1962), 1-122.
- Grapard, Allan G. “Shinto”. *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/125-132. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabed ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*. Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Hearn, Lafcadio. *Japonya*. çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. London: Routledge, 2. Basım, 1995.
- Hirai, Naofusa. “Shinto”. *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 13/280-294. New York: The Macmillan Co., 1987.
- Hume, Robert E. *The World’s Living Religions*. New York: Charles Scribner’s Sons, 1959.
- Hunter, Janet E. *Modern Japonya’nın Doğuşu: 1853’ten Günümüze*. çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Inoue, Nobutaka (ed.). *Kami*. çev. Norman Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. “Evolution of the Concept of Kami”. çev. Norman Havens. *Kami*. ed. Nobutaka Inoue. 20-41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. “Festivals, Matsuri”. *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 2/252-258. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Karataş, Hüsamettin. “Erken Dönem Japon Budizmi”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67.
- Karataş, Hüsamettin. “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”. *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 307-319. <https://doi.org/10.29228/JASSS.42160>
- Karataş, Hüsamettin. *Nichiren Budizmi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2020.
- Karataş, Hüsamettin. “Şintoizm’de Arınma Ayinleri”. *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 1-12. <https://doi.org/10.29228/JASSS.40299>
- Keiichi, Yanagawa. “The Sensation of Matsuri”. çev. Norman Havens. *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*. ed. Inoue Nobutaka. 3-17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.
- Kerbo, Harold R. - McKinstry, John A. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.

- Kitagawa, Joseph M. "Japanese Religion: An Overview". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 7/520-568. New York: MacMillan Co., 1987.
- Kitagawa, Joseph M. "Japonya Dinleri". çev. Abdullah Davudoğlu. *Asya Dinleri*. 475-615. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002.
- Kitagawa, Joseph M. *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Kitamura, Petek. *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004.
- Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. "Coming-of-Age Day". Erişim 18 Ekim 2021. <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>
- Ono, Sokyō. *Şinto: Kamilerin Yolu*. çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Okyanus, 2004.
- Oto, Tokihiko. "Shinto Family Altars". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/137. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Özhan, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Plutschow, Herbert E. - O'Neill, Patrick Geoffrey. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.
- Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.
- Schimmel, Annamari. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.
- Sullivan, Patricia. "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War". *Washington Post* (14 Ağustos 2008). <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>
- Susuz Aygöl, Merve. "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu". *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231.
- Şamlıoğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri". *Mîzânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinleri". *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 262-282. İstanbul: Mîlel & Nihal, 2019.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Şintoizm'de Hayvanlar". *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 445-465. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>
- Tamaru, Noriyoshi. "Buddhism". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 43-62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.

- Taş Alicenap, Çiğdem. “Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı”. *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60. <https://doi.org/10.20488/austd.97233>
- Tuncoku, A. Mete. *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon Üniversiteliler Derneği, 2001.
- Turan, Emine Zehra. *Budizm’de Manastır Hayatı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Ueda, Kenji. “Shinto”. *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 27-42. Tokyo: Kodansha International, 1996.
- Wolferen, Karel Van. *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Milletın İnsanları ve Politikası*. çev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992.
- “Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020”. Erişim 12 Ekim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>

Yazardan Gelen Revizyon Dosyaları

Ek Dosya-1

Başlık: genişletilmiş özetler Türkçe ve İngilizce.docx

Tür: Ek Dosya

Tarih:23-02-2022

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Halil İbrahim ŞENAVCU

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,

İslami İlimler Fakültesi, Dinler Tarihi Bilim Dalı

Assist. Prof. Dr., Izmir Katip Celebi University, Faculty of Islamic Sciences, Department of History of Religions

Izmir/Turkey

ibrahimsenavcu@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-2096-3093

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *kami*, is simply used for anything possessing supernatural power or force. However, the term is more complex than that, which is identified with belief in God. In this regard, "Shinto gods" are broadly called *kami*. For this reason, many researchers defined this belief as polytheist, pantheist, animist, shamanist so forth. Basically, the reason behind this kind of characterizations for the belief in God in Shintoism is originated from the concept of *kami*, which has different meanings such as the good and bad spirits that are believed to exist in the sky, the spirits of ancestors, and evils. In addition, the spirits of dead people are also regarded as *kami* and are blessed by their families. However, the meaning of this concept cannot fairly be understood without knowing its context and how it is used in a sentence.

It is believed that *kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this sense, scenarists and writers in Japan engaged in the *kami* belief with the themes of their works. For instance, in Japanese comic book "Manga", which is identified with Japan, and in the cartoon movie industry has employed *kamis* for different purposes; such as instilling religious knowledge and morality, giving various messages, scaring and warning.

Apparently, the role of *kami* in Japanese people's moral behaviors also takes an important place by virtue of practicing worships and conducting ceremonies. Depending on these eminent aspects of *kami* effects on Japanese people's ethical life, it can be interpreted that *kami* implements psychological well-being. It can be said that these faith-based worship and behaviors make a great contribution to believers. In Shintoism, the manifestation of God in the form of both human and other beings, and the understanding that people become deified if they die by doing good deeds in their lives, are quite different from religions such as Islam and Judaism that separate God and other beings ontologically with sharper lines. This transitivity between beings has helped people who adopt this religion to avoid hurting all beings.

In this study, we aimed to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. Therefore, in our study, the nature of the term *kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, as well as the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently. Lastly, the effects of *kami* on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.

Keywords

History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami.

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Öz

Japonya milli dini olan Şintoizm'de *kami* terimi, basit bir biçimde doğa üstü güce sahip olan her şey için kullanılır. Bununla birlikte, Tanrı'ya inanmakla özdeşleştirilen bu terim mezkûr izahtan çok daha karmaşıktır. Bu bağlamda, "Şinto tanrıları" genel itibarıyla *kami* olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle birçok araştırmacı bu inancı politeist, panteist, animist, şamanist vb. şeklinde tanımlamıştır. Temel olarak Şintoizm'de Tanrı inancına yönelik bu tür nitelendirmeler, gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, ataların ruhları, şeytanlar gibi farklı anlamlar taşıyan *kami* kavramından kaynaklanır. Ayrıca ölümlerin ruhları da *kami* olarak kabul edilir ve aileleri tarafından kutsanır. Ancak bu kavramın anlamı, bağlamı ve cümle içinde nasıl kullanıldığı bilinmeden tam olarak anlaşılabilir.

Kaminin, bireylere hayatlarının her alanında fayda sağlayabileceğine ve birtakım olumsuzluklara neden olabileceğine inanılır. Buna bağlı olarak onun Japon sosyal yaşamında gözle görülür etkilerinden söz edilebilir. Örneğin Japon toplumunda suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca edebiyattan sinemaya, mimariden sanata hayatın her alanında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı olan *kami*, oldukça kaynak sağlamıştır. Örneğin Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılama, çeşitli mesajlar vermek, onları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaçlara konu olmuştur.

Şintoizm'deki *kami* anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlama yol açtığı ifade edilir. Buna bağlı bir biçimde kaminin Japon halkının etik ve psikolojik davranışlarında bir iyilik haline neden olduğu ve bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir. Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparakölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıklarını incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Bu çalışmada, dinler tarihinde sıklıkla kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki Tanrı kavramının Japon sosyal yaşamına etkilerini analiz etmeyi amaçladık. Bu nedenle çalışmamızda *kami* teriminin mahiyeti, tanrı inancıyla ilişkisi bağlamında ele alınmış ve bu inancın sıklıkla uygulandığı gözlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine yer verilmiştir. Son olarak da tanrı inancının, Şintoizm'e inananların sosyal hayatlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami.

4. EDİTÖR SON KARARI

Editörlük Kararı

Ad Soyad: Abdullah Demir

Rol: Editör

E-posta: abdillahdemir@hotmail.com

Kurum: ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ, İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ, TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ, KELAM VE İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ ANABİLİM DALI

Karar Tarihi: 18-02-2022

Yazara Not: Sn. Yazar, Çalışmanın son metnini hazırladıktan sonra 150 kelimelik “Öz” ile 150 kelimelik “Abstract” kısmını, her biri 350-400 kelime olacak şekilde genişleterek Dosyalar sekmesinden sisteme eklemenizi rica ederim. Öz/Abstract genişletileceği için ayrıca Summary ve Özet eklenmesine gerek yoktur. Word içeriğinin şu şekilde olması beklenmektedir: Başlık *Tezden, tebliğden vb. üretilmiş ise Türkçe ve İngilizce Etik Beyan (Bk. İSNAD) Yazar Adı Kurum Bilgisi Türkçe-İngilizce (Bk. İSNAD) ORCID İngilizce Başlık Abstract Keywords Öz Anahtar Kelimeler Metin Ek Kaynakça • Metinlerde yer alan Arapça özel isimler (din, mezhep, şahıs, sûre vb), kitap adları ve kavramların yazımında Encyclopaedia of Islam’ın 3. baskısının kullanımına uyulmalıdır: <https://referenceworks.brillonline.com/browse/encyclopaedia-of-islam-3> • Tercüme metni bir dil uzmanına kontrol ettirmeniz de önem taşımaktadır. • Kullanılan eserlerin DOI numaraları bulunup kaynakçaya eklenmelidir: <https://search.crossref.org/references> • Sayı Yayın Tarihi: 20 Mart 2022 • Son Metin Son Gönderim Tarihi: 25 Şubat 2022 Bilgilerinize sunarım. Abdullah Demir Eskiye Editörü 0 539 249 77 18

Karar: Kabul Edildi

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Halil İbrahim ŞENAVCU

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi, Dinler Tarihi Bilim Dalı

Assistant Professor, Izmir Katip Celebi University, Faculty of Islamic Sciences, Department of History of Religions

Izmir/Turkey

ibrahimsenavcu@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-2096-3093

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *kami*, is simply used for anything possessing supernatural power or force. However, the term is more complex than that, which is identified with belief in God. In this regard, "Shinto gods" are broadly called *kami*. For this reason, many researchers defined this belief as polytheist, naturist, pantheist, animist, shamanist so forth. Basically, the reason behind this kind of characterization for the belief in God in Shintoism is originated from the concept of *kami*, which has different meanings such as the good and bad spirits that are believed to exist in the sky, the spirits of ancestors, and evils. In addition, the spirits of dead people are also regarded as *kami* and are blessed by their families. However, the meaning of this concept cannot fairly be understood without knowing its context and how it is used in a sentence.

It is believed that *kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. Apparently, the role of *kami* in Japanese people's moral behaviors also takes an important place by virtue of practicing worships and conducting ceremonies. Depending on these eminent aspects of *kami* effects on Japanese people's ethical life, it can be interpreted that *kami* implements psychological well-being.

In this study, we aimed to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. Therefore, in our study, the nature of the term *kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, as well as the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently. Lastly, the effects of *kami* on the social lives of those who believe in Shintoism have been emphasized.

Keywords

History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami.

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Öz

Japon milli dini olan Şintoizm'de *kami* kavramı ile özdeşleşmiş bir tanrı inancı vardır. Karmaşık yönleri olsa da basitçe, ruhsal ya da manevi varlıklar şeklinde anlaşılması mümkün olan *kaminin*, hayatın her alanında bireye fayda ve zarar verebileceğine inanılmaktadır. Böyle bir inancın, Japon sosyal yaşamı üzerinde gözle görülür

etkilerinden söz etmek mümkündür. Örneğin kami inancına bağlı olarak Japon toplumundaki suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir.

Araştırmacılar tarafından politeist, panteist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Şintoizm'deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir. Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılamak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir. Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Şintoizm'deki tanrı inancı Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını ve davranışlarını, doğumdan ölüme kadar hayatın çeşitli evrelerinde uyguladıkları geçiş törenlerini de oldukça etkilemiştir. Yine edebiyattan sinemaya, mimariden sanata kadar hayatın her sahasında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Bu bağlamda çalışmamız dinler tarihinde sıkça kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki tanrı anlayışının Japon sosyal yaşamına etkilerini derinlemesine bir analizi hedeflemektedir. Böyle bir amaç doğrultusunda çalışmamızda sırasıyla kami kavramının mahiyeti Tanrı inancıyla özdeşliği bağlamında ele alınmış, bu inancın sıklıkla pratik edildiği gözlemlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine değinilmiş ve nihayet Şintoizm'e inananların sosyal yaşamlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami.

Giriş

Şintoizm, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inancın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri, bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Komşu kültürlerin karışımıyla Japonların eski halk inançlarından müteşekkil bir yapıya sahip olan Şintoizm'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümüze kadar çevresindeki inançlardan etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Özellikle Çin'den gelerek halk arasında yayılan Budizm, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Ruizm/Konfüçyanizm ve Daoizm/Taoizm ise sosyal hayatın içine sinmiş, insanlar tarafından

¹ John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyö Ono, *Şinto: Kamilerin Yolu*, çev. Suat Ertüzün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

² Allan G. Grapard, "Shinto", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/125; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinleri", *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-263.

ismen zikredilmese de inanış ve yaşayışın temel unsuru olarak mevcudiyetini sürdürülmüştür.³ Böylece bu dinî yapı Japonya’da insanların dinî inançlarını rahatça yaşamalarına imkân sağlamıştır.

Şintoizm’in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan ‘*kami*’dir.⁴ Japon kutsal metinleri Kociki/Kojiki⁵ ve Nihongi⁶’de de büyük oranda yer tutan bu kavram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293-1354) gibi bazı kişilerin, Japonya’yı “Kamilerin Ülkesi” diye adlandırdığı ifade edilir.⁷

Şintoizm’deki kami kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inanışı sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, natürist, paganist gibi nitelendirmelerle açıklanmaya çalışılır.⁸ Dolayısıyla bu kavram doğru bir şekilde anlaşılmadıkça Şintoizm’i anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmadaki amacımız Japon milli inanışının kilit noktasında yer alan tanrı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamızda önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise Şintoizm’deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek çalışmamız nihayete erdirilecektir. Bu çalışmamızda literatür çalışması ile elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek değerlendirilecek ve sunulacaktır.

³ Ono, *Şinto*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, “Japonya Dinleri”, çev. Abdullah Davudoğlu, *Asya Dinleri* (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsamettin Karataş, “Erken Dönem Japon Budizmi”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67; Hammet Arslan, “Budizm”, *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, “Budizm’in Çin’e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21.

⁴ Kami kavramının tam olarak tanrı kavramıyla karşılanmasının imkânı çalışmada irdelenmiş, bunun mümkün olmadığı anlaşıldığından çalışmanın başlığında amacımızı daha doğru yansıttığı düşüncesiyle kami yerine tanrı ifadesi tercih edilmiştir. Makalenin ilerleyen kısımlarında Şintoizm’deki Tanrı-Kami ilişkisi analiz edilerek ‘Kamiler tanrılar mıdır, tanrı/ lar kamiler midir?’ gibi sorular aydınlatılmaya çalışılacaktır.

⁵ Japonca’da “Eski Olayların Kayıtları” anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla yazıya geçirilen Kociki, dünyanın yaratılışından 628 yılına kadar yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair halk arasında anlatılan efsaneleri/hikayeleri içerir. Ono, *Şinto*, 20; Kürşat Demirci, “Bir Din Olarak Şintoizm’in Gelişim Süreci”, *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 77; “The Kojiki”, çev. Basil Hall Chamberlain (Erişim 15 Şubat 2022). Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duyulmuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe harflerle, anlaşıldığı gibi yazılacak, İngilizce yazılışları kullanılmayacaktır. Örneğin, yaygın kullanım olan *Kojiki* yerine *Kociki*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

⁶ “Japonya’nın Kronolojik Tarih Defteri” anlamına gelen ve 720 yılında yazıldığı ifade edilen Nihongi veyahut Nihon Şoki, Japonya’nın, Japonların ve dünyanın ortaya çıkışından 697 yılına kadar ülkede olan biteni mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da Kociki’nin tefsiri/yorumu niteliğindeki Şinto kutsal metnidir. Brian Bocking, *A Popular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414; Ono, *Şinto*, 20.

⁷ Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014), 1-2.

⁸ Naofusa Hirai, “Shinto”, *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: The Macmillan Co., 1987), 13/280, 287; Kenji Ueda, “Shinto”, *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International, 1996), 36; Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, “Shinto”, *Encyclopedia of Religion and Ethics*, ed. James Hastings (Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 11/463; Ono, *Şinto*, 18, 49; Robert E. Hume, *The World’s Living Religions* (New York: Charles Scribner’s Sons, 1959), 158-159; Kitagawa, “Japonya Dinleri”, 476; Hüsamettin Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 308, 313; Grapard, “Shinto”, 7/127.

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı araştırmacıların kami düşüncesinin değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁹ Türkiye’de de Hüsamettin Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültünü işleyen bir makale¹⁰ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemizde istifade etmiş olmakla birlikte çalışmamızın, Şintoizm’deki tanrı inancının/kami kültünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgün bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

1. Kami Kavramı ve İnancı

Şinto kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış Nihongi’de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı “Kami no Miçi”dir ve bu da “Kamilerin Yolu” anlamına gelir.¹¹ Bu nedenle Şintoizm’i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen kami kavramını bilmek gerekir.

Kami, Japoncada “manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar” gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır. Çok eskiden beri mevcudiyetine inanılan aşkın, tanrısal nitelikli kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit kami olduğu düşünülür.¹² Dolayısıyla Şintoizm’de tanrı/lar denildiğinde kami akla gelirken, kami kavramı bir yerde kullanıldığında ise tanrı/lar ifade edilmek istenmemiş olabilir. Bunun ne anlama geldiğini doğru anlayabilmek için cümlenin bağlamı dikkate alınmalıdır. Yani Şintoizm’de tanrı/lar kamilerdir ancak her kami tanrı değildir.

Kami ile Eski Türk inançlarındaki “kam” kavramı benzerliğinden yola çıkan bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.¹³

Şinto inancında her kami aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi kami, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü kami olduğu düşünülür. Fakat her kamiye de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan Amaterasu (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş kişiler de duaya, yakarışa ve niyaza layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir. Kamilerin bir kısmının, iyi ya da kötü olarak düşünülmeyp insanların onları çeşitli vesilelerle tazimle anması ve onlara takdimeler sunması neticesinde insanların lehlerine çevrilmesi, tam tersi durumda ise aleyhlerine döndürülmesi mümkündür. Ancak bu durum bütün kamiler için geçerli değildir; zira dinî metinler ve mitolojide insanların hiçbir yanlış davranışıyla bağlantısı olmadan var olan kötü kamiler de göze çarpar.¹⁴

⁹ Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

¹⁰ Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 307-319.

¹¹ Ono, *Şinto*, 14; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 309-310; Demirci, “Bir Din Olarak Şintoizm’in Gelişim Süreci”, 76.

¹² Ueda, “Shinto”, 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, “Shinto”, 11/463; Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lafcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

¹³ Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

¹⁴ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Kürşat Demirci, “Şintoizm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/178.

Dünyanın yaratılışı zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaştıklarını, mücadele ettiklerini, savaştıklarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inanışa göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomorfik / insan şekilli olarak düşünülen kamilerin, ilk var olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğuna inanılan Şintoizm’de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçların da kamileri olduğu düşüncesiyle onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.¹⁵ Kami olarak ayrı bir üstünlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikayeler vardır.

Şintoizm’in temel metni olan Kociki’de her ne kadar “Göğün Merkezinin Kamisi” (*Ame no Minaka Nuşi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde “her şeyin yaratıcısı tek tanrı” gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Takami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğer pek çok kami, sonrasında sularla dolu olan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya’yı “Onogoro Adası” olarak ilk meydana getiren *İzanagi* (davet eden erkek kami) ve *İzanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından *Amaterasu* (Dişi Güneş Kamisi), *Tsukuyomi* (Ay Kamisi), *Susano-o* (Deniz Kamisi) ile öteki kamilerin türemesi, bu kamilerin mücadeleleri ve *Amaterasu*’nun erkek torunu *Ninigi*’yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya’da hükümlanlık kurmasını istemesi, onun da erkek torunu *Cimmu*’nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.¹⁶

İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD’nin ısrarıyla imparator, tanrısal özelliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşünen Şintoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi *Amaterasu*’dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.¹⁷ Savaş sonrası işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi yasaklanmış, ancak bu da inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.¹⁸

Şintoizm’de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtile de¹⁹ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.²⁰ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez; Japonlar kendilerini

¹⁵ Ueda, “Shinto”, 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, “Shinto”, 11/463; Kitagawa, “Japonya Dinleri”, 476-490; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 311; İbrahim Emre Şamlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 97-110.

¹⁶ Kitagawa, “Japonya Dinleri”, 476-500; “The Kojiki”; Hume, *The World’s Living Religions*, 157; Aston, “Shinto”, 11/464-467; Akbay, *Kojiki*; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Ono, *Şinto*, 15-18; Hirai, “Shinto”, 13/287.

¹⁷ Joseph M. Kitagawa, “Japanese Religion: An Overview”, *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: MacMillan Co., 1987), 7/536. Ayrıca bk. Janet E. Hunter, *Modern Japonya’nın Doğuşu: 1853’ten Günümüze*, çev. Müfit Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Demirci, “Şintoizm”, 39/177.

¹⁸ Patricia Sullivan, “William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War”, *Washington Post* (14 Ağustos 2008).

¹⁹ Schimmel, *Dinler Tarihinde Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya’nın Doğuşu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 310.

²⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *Şinto*, 17.

Amaterasu gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağılı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.²¹

Şintoizm’de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı(lar) ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. Mesela Şinto metinlerinde, bir insanın öldükten sonra tanrılaşması yanında, tanrı(ların) da bazı zamanlarda antropomorfik biçimde/insan şeklinde görünmesinin ve yaşamına böyle devam etmesinin örneklerine rastlanır. Bununla birlikte Şintoizm inancına göre tanrıların, hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.²²

2. İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, Şintoizm’de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurdur. Şintoizm’in mabetlerine “kaminin evi” anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.²³ Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde bir ibadet icra edilir.²⁴ Mabetlerde dua ve niyaz daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.²⁵

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*mikoşi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omuzlarında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/onu mutlu etmek amacıyla taşınır.²⁶

Hanelerde icra edilen ibadet de evin en özel bölümü kabul edilerek kamilere tahsis edilen *kamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde yapılır. Bütün aşkın kamilere, özellikle kami haline gelmiş ölmüşlere mabettekine benzer uygulamalarla şükranlar sunulur, dualar edilir.²⁷

Japonya’da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara uzaktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya’nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram ve festival niteliği taşıırken büyük bir kısmı ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle “*Matsuri*” adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/ unutmadığını

²¹ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-145; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.

²² Ueda, “Shinto”, 35; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 312; Ono, *Şinto*, 17; Mikiharu Ito, “Evolution of the Concept of Kami”, çev. Norman Havens, *Kami*, ed. Nobutaka Inoue (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41; Halil İbrahim Şenavcu, “Şintoizm’de Hayvanlar”, *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-465; Aston, “Shinto”, 11/463.

²³ Ahmet Güç, *Dinlerde Mabed ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 91-92. Ayrıca bk. A. Mete Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-170.

²⁴ Aston, “Shinto”, 11/468; Petek Kitamura, *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi* (İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, “Shinto”, 7/130.

²⁵ Ono, *Şinto*, 19; Hirai, “Shinto”, 13/282.

²⁶ Yanagawa Keiichi, “The Sensation of Matsuri”, çev. Norman Havens, *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, “Shinto”, 40; Ono, *Şinto*, 72-76.

²⁷ Tokihiko Oto, “Shinto Family Altars”, *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/137; Ono, *Şinto*, 65-66; Mircea Eliade - Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümüzde birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.²⁸

Japonya'da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlamasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkanına sahip olurlar.²⁹

Japonya'daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. Matsuri denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin keyfini çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.³⁰ Ayrıca yoğun iş hayatından dolayı sıkıntı yaşayan çalışanlara sağlanan izin imkanları ile sosyal patlamaların ve büyük fikir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.³¹ Bu yüzden şirketler ve devlet, çalışanların bu bayramlara katılmasını teşvik eder.³² Dolayısıyla kamileri eğlendirmek, onları karşılamak ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya geniş toplanma merkezlerinde töreler ve şenlikler sebebiyle toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3. Tanrı İnancının Sosyal Yaşamın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükafat verirler.³³ Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya'nın suç oranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.³⁴ Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde gerek aile, okul, mabet gibi kurumlarda gerekse de sosyal hayatta itina ile verildiği ülkede, Şintoizm'in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.

Eliade'nin ifadesiyle toplumlarda kutsallar, kutsal dışı/din dışı sayılan nesnelere ayırtılarak onlara başka bir önem ve değer yüklenir.³⁵ James L. Cox'a göre de (211-213) kutsalların veya kutsallaştırılan şeylerin

²⁸ Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, "Festivals, Matsuri", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 2/252-253; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri", *Mizânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56; William P. Fairchild, "Shamanism in Japan", *Folklore Studies* 21 (1962), 40-41.

²⁹ Ito, "Festivals, Matsuri", 2/253; Keiichi, "The Sensation of Matsuri", 15, 18; Ueda, "Shinto", 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

³⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

³¹ Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 43-55.

³² Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-126; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

³³ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 312-317; Hearn, *Japonya*, 27-44.

³⁴ Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020" (Erişim 12 Ekim 2021).

³⁵ Mircea Eliade, *Kutsal ve Dindişi*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Gece Yayınları, 1991).

tezahürlerini onların kullandıkları dillerdeki çeşitli kavramlarda görmek mümkündür.³⁶ Şintoizm’de de kami kavramıyla belirtilerek kutsal haline getirilen varlıklar saygıdeğer ve dokunulmaz kılınmıştır. Dolayısıyla Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını doğru anlayabilmek için animistik, naturistik ve antropomorfik inançlarla ilişkisi bağlamında doğadaki bazı varlıklarda bulunduğu inanılan kamilerin ya da insanların öldükten sonra kami olmasının kutsal kavramı ile ilişkili olduğunu göz önünde tutmak önemlidir.

Şintoizm’de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin huzurlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek amacıyla evde yakın akraba ve dostlarla “Oşiçiya Meimeşiki” (İsim Verme Töreni) ve yemeği düzenlenir.³⁷ Ardından o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde Şinto mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Bu törene de “Hatsu Miyamairi” (İlk Mabet Ziyareti) veya “Omiyamairi” denilir.³⁸ Benzer şekilde, Japonya’da “Seicin no Hi” (Yetişkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pazartesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenebilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetişkin sayılmaları amacıyla yirmi yaşına giren gençler için mabetlerde törenler düzenlenir ve onlar için kamilere dua edilir.³⁹

Aile olmak ve bu huzurlu aileyi devam ettirebilmek için Şinto mabedi olan Cinca’da kamilerin huzurunda dua ederek nikah kıydırmak Şintoist Japonların yüzyıllardır uyguyageldikleri bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asıl geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmış olsa da aynı zamanda mabette Kannuşî denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da Şintoizm’i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin huzurunda verilen sözlerin, orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.⁴⁰

Japonya’ya Budizm gelip yerleştikten sonra cenaze törenlerinin Budizm’e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cenaze olan evlerde düzenlenen dinî törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi, yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cenazeye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*kaimyô*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu mezarlık ve mabetlerde anma törenleri düzenlenir; Budist rahiplerden dua etmesi ve kutsal metinlerden okuması istenir. Zira çoğu zaman, cenazesi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*kamidana*), bir kısmı mezarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölünün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, fayda veya zarar verdiğine inanılır.⁴¹

³⁶ James L. Cox, *Kutsal İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*, çev. Fuat Aydın (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), 211-213.

³⁷ Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁸ Master Blaster, “Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World”, *SoraNews24 -Japan News-* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021); Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁹ Ministry of Foreign Affairs of Japan, “Coming-of-Age Day” (Erişim 18 Ekim 2021); David Allen - Chiyomi Sumida, “Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition”, *Stars and Stripes* (Erişim 18 Ekim 2021); Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism* (Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

⁴⁰ Ahmet Cihan, “Japonya ve Türkiye’de Evlenme Törenleri”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-18.

⁴¹ Joy Hendry, *Understanding Japanese Society* (London: Routledge, 1995), 144-145; Harold R. Kerbo - John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Hüsamettin Karataş, *Nichiren Budizmi* (Ankara: Berikan Yayınevi, 2020), 285; Kitamura, *Japonya*, 44-45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, “Buddhism”, *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

Şintoizm'in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen "dünyevî bir din" olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonra kami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm'deki keşişlik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.⁴²

Şintoizm'de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.⁴³ Bu düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya'da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.⁴⁴ Hatta hayvanlara zarar vermek bizzat büyük günahlar içinde zikredilmiştir.⁴⁵ Bu inançlar, Şintoizm müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

Dinî bayramlarda daha çok görünür olan tanrı inancı ve bununla bağlantılı icra edilen uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlamaya sebep olması dolayısıyla insanlarda ortaya çıkabilecek bunalım ve çeşitli sosyal sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya'da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.⁴⁶

Bu zikredilen hususlara ilave olarak, Japonya'da filmler, diziler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka Şinto ve kami anlayışı verilmeye çalışılır. Özellikle ülkede yaygın olarak kullanılan manga (çizgi roman) ve animelerde (çizgi film/çizgi dizi) kami düşüncesi fazlaca işlenir.⁴⁷ Bunlar vasıtasıyla insanlara dinî bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı zamanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları bazı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise Şinto ve kami anlayışı Japon yazar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.⁴⁸

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, natürist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir.

⁴² Aston, "Shinto", 11/464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı* (İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015); Merve Susuz Aygöl, "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu", *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231; Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayatı* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004); Karel Van Wolferen, *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet'in İnsanları ve Politikası*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

⁴³ Ito, "Evolution of the Concept of Kami", 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-415, 437-439; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert E. Plutschow - Patrick Geoffrey O'Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-135.

⁴⁴ Şenavcu, "Şintoizm'de Hayvanlar".

⁴⁵ Hüsamettin Karataş, "Şintoizm'de Arınma Ayinleri", *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 5.

⁴⁶ Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

⁴⁷ Yüksel Balaban, "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu", *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

⁴⁸ Çiğdem Taş Alicenap, "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı", *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60; Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mevzubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. Çünkü Şintoizm’de her zaman tanrı ifadesinin karşılığı olarak kami kullanılırken, kami kavramı her kullanıldığında ise tanrı/ lar kastedilmez. Şintoizm’deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibi dinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve göze çarpan öge olan kami kavramının ne anlam ifade ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümüz Japon yaşantısını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Şintoizm’de ibadetin temel unsuru “kami”dir. Kamilere dua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamilere daha yakın olmak ve onları mutlu etmek amacıyla bayram günlerinde, mabetlerde bulunan kaminin tahtı (mikoşi) sokaklarda omuzlarda gezdirilir. Bunun yanında evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabettekine benzer ibadetler gerçekleştirilir.

Şintoizm’deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlama yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

Japonya’da senaristler, yazar ve çizimler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılamak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

Şintoizm’de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğin, Şinto inancına sahip Japonların resmî nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin huzurunda söz vererek, kutsanarak ve dua ederek dinî nikah kıydırması, Şintoistlerin tanrı anlayışlarının, huzurlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

Şintoizm’de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinata var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki tezahürü olabileceği düşüncesinden hareketle Şintoizm’e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şeye zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur. Bu durum aynı zamanda Şintoistlerin kami kavramı çerçevesinde birtakım varlıkları kutsallaştırarak onları değerli ve dokunulmaz kılması şeklinde de anlamlandırılabilir.

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gözetlediği, onları yaptıkları amellere göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp cezalandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok Şintoist’i yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. Bu açıdan bakıldığında Şintoizm’deki ahlak anlayışının tanrı inancıyla ne kadar bağlantılı olduğu görülür. Dolayısıyla diğer inançlardan farklı olsa da Şintoizm’deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiği ve onları çoğu zaman olumlu davranışlara teşvik ettiği söylenebilir.

Kaynakça

- Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 127-146. <https://doi.org/10.21497/sefad.20342>
- Akbay, Okan Haluk. *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.
- Allen, David - Sumida, Chiyomi. "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Erişim 18 Ekim 2021. <https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>
- Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.
- Arslan, Hammet. "Budizm". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*. ed. Bayram Ali Çetinkaya. 1/675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Arslan, Hammet. "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21. <https://doi.org/10.30627/cuilah.440522>
- Arslan, Hammet. *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015.
- Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. çev. Özlem Özarpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Ashkenazi, Michael. *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Aston, William George. "Shinto". *Encyclopedia of Religion and Ethics*. ed. James Hastings. 11/462-471. Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.
- Aston, William George. *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.
- Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*. 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Blaster, Master. "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World". *SoraNews24 -Japan News-* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://soraneews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>
- Bocking, Brian. *A Popular Dictionary of Shinto*. Surrey: Curzon Press, 2005.
- Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- "The Kojiki". çev. Basil Hall Chamberlain. Erişim 15 Şubat 2022. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>
- Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-24.
- Cox, James L. *Kutsal İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*. çev. Fuat Aydın. İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.
- Demirci, Kürşat. "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci". *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 76-79.

- Demirci, Kürşat. "Şintoizm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/177-179. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Eliade, Mircea. *Kutsal ve Dindışı*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Yayınları, 1991.
- Eliade, Mircea - Couliano, Ioan P. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Fairchild, William P. "Shamanism in Japan". *Folklore Studies* 21 (1962), 1-122.
- Grapard, Allan G. "Shinto". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/125-132. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabed ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*. Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Hearn, Lafcadio. *Japonya*. çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. London: Routledge, 2. Basım, 1995.
- Hirai, Naofusa. "Shinto". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 13/280-294. New York: The Macmillan Co., 1987.
- Hume, Robert E. *The World's Living Religions*. New York: Charles Scribner's Sons, 1959.
- Hunter, Janet E. *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*. çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Inoue, Nobutaka (ed.). *Kami*. çev. Normon Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Evolution of the Concept of Kami". çev. Normon Havens. *Kami*. ed. Nobutaka Inoue. 20-41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Festivals, Matsuri". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 2/252-258. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Karataş, Hüsamettin. "Erken Dönem Japon Budizmi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67.
- Karataş, Hüsamettin. "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü". *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 307-319. <https://doi.org/10.29228/JASSS.42160>
- Karataş, Hüsamettin. *Nichiren Budizmi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2020.
- Karataş, Hüsamettin. "Şintoizm'de Arınma Ayinleri". *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 1-12. <https://doi.org/10.29228/JASSS.40299>
- Keiichi, Yanagawa. "The Sensation of Matsuri". çev. Norman Havens. *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*. ed. Inoue Nobutaka. 3-17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.

- Kerbo, Harold R. - McKinstry, John A. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.
- Kitagawa, Joseph M. "Japanese Religion: An Overview". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 7/520-568. New York: MacMillan Co., 1987.
- Kitagawa, Joseph M. "Japonya Dinleri". çev. Abdullah Davudoğlu. *Asya Dinleri*. 475-615. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002.
- Kitagawa, Joseph M. *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Kitamura, Petek. *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004.
- Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. "Coming-of-Age Day". Erişim 18 Ekim 2021. <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>
- Ono, Sokyö. *Şinto: Kamilerin Yolu*. çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Okyanus, 2004.
- Oto, Tokihiko. "Shinto Family Altars". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/137. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Özhan, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Plutschow, Herbert E. - O'Neill, Patrick Geoffrey. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.
- Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.
- Schimmel, Annamarie. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.
- Sullivan, Patricia. "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War". *Washington Post* (14 Ağustos 2008). <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>
- Susuz Aygöl, Merve. "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu". *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231.
- Şamlıoğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri". *Mîzânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinleri". *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 262-282. İstanbul: Milet & Nihal, 2019.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Şintoizm'de Hayvanlar". *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 445-465. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>

- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>
- Tamaru, Noriyoshi. "Buddhism". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 43-62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.
- Taş Alicenap, iğdem. "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı". *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60. <https://doi.org/10.20488/austd.97233>
- Tuncoku, A. Mete. *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon Üniversiteliler Derneği, 2001.
- Turan, Emine Zehra. *Budizm'de Manastır Hayatı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Ueda, Kenji. "Shinto". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 27-42. Tokyo: Kodansha International, 1996.
- Wolferen, Karel Van. *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet'in İnsanları ve Politikası*. çev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye iş Bankası Kültür Yayınları, 1992.
- "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020". Erişim 12 Ekim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>

Eskiyeni

İngilizce Dil Editörü Makale İnceleme Formu

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Dil Editörü

21 Şubat 2022

Makalenin başlığı İngilizce açısından uygun mu?

- *Uygundur.*

Makalenin özeti İngilizce açısından uygun mu?

- *Uygun değildir, tashih edilmelidir.*

Makalenin anahtar kelimeleri, İngilizce imla açısından doğru yazılmış mı?

- *Uygundur, bu şekli ile yayımlanabilir.*

Dil editörü olarak üzerinde düzeltme yaptığınız makale metnini, ek dosya olarak DergiPark sistemine eklediniz mi?

- *Evet*

İngilizce metin tashih mi edilmeli, baştan mı çevrilmelidir?

- *Tashih edilmesi yeterlidir.*

Diğer

- *Hocam merhaba, dergi yayın politikası gereği çalışmanın abstract kısmı ile özet kısmının mümkün olduğunca aynı olması gerekir. Çalışmanızda abstract ile özet tam uyuşmuyor, cümlelerin yerleri, paragrafların içeriği farklılaşıyor. Abstract ve özeti buna göre yeniden düzenleyebilir misiniz. Teşekkküler.*

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Halil İbrahim ŞENAVCU

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi, Dinler Tarihi Bilim Dalı

Assist. Prof. Dr., İzmir Katip Celebi University, Faculty of Islamic Sciences, Department of History of Religions

Izmir/Turkey

ibrahimsenavcu@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-2096-3093

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *kami*, is simply used for anything possessing supernatural power or force. However, the term is more complex than that, which is identified with belief in God. In this regard, "Shinto gods" are broadly called *kami*. For this reason, many researchers defined this belief as polytheist, naturist, pantheist, animist, shamanist so forth. Basically, the reason behind this kind of characterization for the belief in God in Shintoism is originated from the concept of *kami*, which has different meanings such as the good and bad spirits that are believed to exist in the sky, the spirits of ancestors, and evils. In addition, the spirits of dead people are also regarded as *kami* and are blessed by their families. However, the meaning of this concept cannot fairly be understood without knowing its context and how it is used in a sentence.

It is believed that *kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. Apparently, the role of *kami* in Japanese people's moral behaviors also takes an important place by virtue of practicing worships and conducting ceremonies. Depending on these eminent aspects of *kami* effects on Japanese people's ethical life, it can be interpreted that *kami* implements psychological well-being.

In this study, we aimed to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. Therefore, in our study, the nature of the term *kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, as well as the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently. Lastly, the effects of *kami* on the social lives of those who believe in Shintoism have been emphasized.

Keywords

History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami.

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Öz

Japon milli dini olan Şintoizm'de *kami* kavramı ile özdeşleşmiş bir tanrı inancı vardır. Karmaşık yönleri olsa da basitçe, ruhsal ya da manevi varlıklar şeklinde anlaşılması mümkün olan *kaminin*, hayatın her alanında bireye fayda ve zarar verebileceğine inanılmaktadır. Böyle bir inancın, Japon sosyal yaşamı üzerinde gözle görülür

İlidi: tant

İlidi: essor

Açıklamalı [A1]: Türkçe metinle aynı değil, öz ve abstract'ın aynı olması gerekir.

etkilerinden söz etmek mümkündür. Örneğin kami inancına bağlı olarak Japon toplumundaki suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir.

Araştırmacılar tarafından politeist, panteist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Şintoizm'deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dini bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir. Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılamak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir. Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Şintoizm'deki tanrı inancı Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını ve davranışlarını, doğumdan ölüme kadar hayatın çeşitli evrelerinde uyguladıkları geçiş törenlerini de oldukça etkilemiştir. Yine edebiyattan sinemaya, mimariden sanata kadar hayatın her sahasında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Bu bağlamda çalışmamız dinler tarihinde sıkça kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki tanrı anlayışının Japon sosyal yaşamına etkilerini derinlemesine bir analizi hedeflemektedir. Böyle bir amaç doğrultusunda çalışmamızda sırasıyla kami kavramının mahiyeti Tanrı inancıyla özdeşliği bağlamında ele alınmış, bu inancın sıklıkla pratik edildiği gözlemlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine değinilmiş ve nihayet Şintoizm'e inananların sosyal yaşamlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami.

Giriş

Şintoizm, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inancın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri, bayramları gibi unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Komşu kültürlerin karışımıyla Japonların eski halk inançlarından müteşekkil bir yapıya sahip olan Şintoizm'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümüze kadar çevresindeki inançlardan etkilenerek şekillenmiştir. Özellikle Çin'den gelerek halk arasında yayılan Budizm, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Ruizm/Konfüçyanizm ve Daoizm/Taoizm ise sosyal hayatın içine sinmiş, insanlar tarafından

¹ John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyō Ono, *Şinto: Kamilerin Yolu*, çev. Suat Ertüzün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

² Allan G. Grapard, "Shinto", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/125; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinleri", *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-263.

ismen zikredilmese de inanış ve yaşayışın temel unsuru olarak mevcudiyetini sürdürülmüştür.³ Böylece bu dinî yapı Japonya'da insanların dinî inançlarını rahatça yaşamalarına imkân sağlamıştır.

Şintoizm'in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan '*kami*'dir.⁴ Japon kutsal metinleri Kociki/Kojiki⁵ ve Nihongi⁶de de büyük oranda yer tutan bu kavram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293-1354) gibi bazı kişilerin, Japonya'yı "Kamilerin Ülkesi" diye adlandırdığı ifade edilir.⁷

Şintoizm'deki kami kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inanışı sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, natürist, paganist gibi nitelendirmelerle açıklanmaya çalışılır.⁸ Dolayısıyla bu kavram doğru bir şekilde anlaşılmadıkça Şintoizm'i anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmadaki amacımız Japon milli inanışının kilit noktasında yer alan tanrı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamızda önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise Şintoizm'deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek çalışmamız nihayete erdirilecektir. Bu çalışmamızda literatür çalışması ile elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek değerlendirilecek ve sunulacaktır.

³ Ono, *Şinto*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, "Japonya Dinleri", çev. Abdullah Davudoğlu, *Asya Dinleri* (İstanbul: İnkilâb Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsamettin Karataş, "Erken Dönem Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67; Hammet Arslan, "Budizm", *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21.

⁴ Kami kavramının tam olarak tanrı kavramıyla karşılanmasının imkânı çalışmada irdelenmiş, bunun mümkün olmadığı anlaşıldığından çalışmanın başlığında amacımızı daha doğru yansıttığı düşüncesiyle kami yerine tanrı ifadesi tercih edilmiştir. Makalenin ilerleyen kısımlarında Şintoizm'deki Tanrı-Kami ilişkisi analiz edilerek 'Kamiler tanrılar mıdır, tanrı/lar kamiler midir?' gibi sorular aydınlatılmaya çalışılacaktır.

⁵ Japonca'da "Eski Olayların Kayıtları" anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla yazıya geçirilen Kociki, dünyanın yaratılışından 628 yılına kadar yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair halk arasında anlatılan efsaneleri/hikayeleri içerir. Ono, *Şinto*, 20; Kürşat Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 77; "The Kojiki", çev. Basil Hall Chamberlain (Erişim 15 Şubat 2022). Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duyulmuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe harflerle, anlaşıldığı gibi yazılacak, İngilizce yazılışları kullanılmayacaktır. Örneğin, yaygın kullanım olan *Kojiki* yerine *Kociki*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

⁶ "Japonya'nın Kronolojik Tarih Defteri" anlamına gelen ve 720 yılında yazıldığı ifade edilen Nihongi veyahut Nihon Şoki, Japonya'nın, Japonların ve dünyanın ortaya çıkışından 697 yılına kadar ülkede olan biteni mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da Kociki'nin tefsiri/yorumu niteliğindeki Şinto kutsal metnidir. Brian Bocking, *A Popular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414; Ono, *Şinto*, 20.

⁷ Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014), 1-2.

⁸ Naofusa Hirai, "Shinto", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: The Macmillan Co., 1987), 13/280, 287; Kenji Ueda, "Shinto", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International, 1996), 36; Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, "Shinto", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, ed. James Hastings (Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 11/463; Ono, *Şinto*, 18, 49; Robert E. Hume, *The World's Living Religions* (New York: Charles Scribner's Sons, 1959), 158-159; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476; Hüsamettin Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 308, 313; Grapard, "Shinto", 7/127.

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı araştırmacıların kami düşüncesinin değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁹ Türkiye’de de Hüsametdin Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültürünü işleyen bir makale¹⁰ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemizde istifade etmiş olmakla birlikte çalışmamızın, Şintoizm’deki tanrı inancının/kami kültürünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgün bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

1. Kami Kavramı ve İnancı

Şinto kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış Nihongi’de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı: “Kami no Miçi”dir ve bu da “Kamilerin Yolu” anlamına gelir.¹¹ Bu nedenle Şintoizm’i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen kami kavramını bilmek gerekir.

Kami, Japoncada “manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar” gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır. Çok eskiden beri mevcudiyetine inanılan aşkın, tanrısal nitelikli kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit kami olduğu düşünülür.¹² Dolayısıyla Şintoizm’de tanrı/lar denildiğinde kami akla gelirken, kami kavramı bir yerde kullanıldığında ise tanrı/lar ifade edilmek istenmemiş olabilir. Bunun ne anlama geldiğini doğru anlayabilmek için cümlenin bağlamı dikkate alınmalıdır. Yani Şintoizm’de tanrı/lar kamilerdir ancak her kami tanrı değildir.

Kami ile Eski Türk inançlarındaki “kam” kavramı benzerliğinden yola çıkan bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.¹³

Şinto inancında her kami aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi kami, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü kami olduğu düşünülür. Fakat her kamiye de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan Amaterasu (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş kişiler de duaya, yakarıya ve niyaza layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir. Kamilerin bir kısmının, iyi ya da kötü olarak düşünülmeyp insanların onları çeşitli vesilelerle tazimle anması ve onlara takdimeler sunması neticesinde insanların lehlerine çevrilmesi, tam tersi durumda ise aleyhlerine döndürülmesi mümkündür. Ancak bu durum bütün kamiler için geçerli değildir; zira dinî metinler ve mitolojide insanların hiçbir yanlış davranışıyla bağlantısı olmadan var olan kötü kamiler de göze çarpar.¹⁴

⁹ Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

¹⁰ Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 307-319.

¹¹ Ono, *Şinto*, 14; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 309-310; Demirci, “Bir Din Olarak Şintoizm’in Gelişim Süreci”, 76.

¹² Ueda, “Shinto”, 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, “Shinto”, 11/463; Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lafcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

¹³ Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

¹⁴ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Kürşat Demirci, “Şintoizm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/178.

Dünyanın yaratılışı zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaşıklarını, mücadele ettiklerini, savaştıklarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inanışa göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomorfik / insan şekilli olarak düşünülen kamilerin, ilk var olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğuna inanılan Şintoizm'de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçların da kamileri olduğu düşüncesiyle onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.¹⁵ Kami olarak ayrı bir üstünlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikayeler vardır.

Şintoizm'in temel metni olan Kociki'de her ne kadar "Göğün Merkezinin Kamisi" (*Ame no Minaka Nuşi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde "her şeyin yaratıcısı tek tanrı" gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Takami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğer pek çok kami, sonrasında sularla dolu olan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya'yı "Onogoro Adası" olarak ilk meydana getiren *İzanagi* (davet eden erkek kami) ve *İzanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından *Amaterasu* (Dişi Güneş Kamisi), *Tsukuyomi* (Ay Kamisi), *Susano-o* (Deniz Kamisi) ile öteki kamilerin türemesi, bu kamilerin mücadeleleri ve Amaterasu'nun erkek torunu *Ninigi*'yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya'da hükümlanlık kurmasını istemesi, onun da erkek torunu *Cimmu*'nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.¹⁶

İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD'nin ısrarıyla imparator, tanrısal özelliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşünen Şintoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi Amaterasu'dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.¹⁷ Savaş sonrası işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi yasaklanmış, ancak bu da inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.¹⁸

Şintoizm'de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtilse de¹⁹ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.²⁰ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez; Japonlar kendilerini

¹⁵ Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11/463; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-490; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 311; İbrahim Emre Şamlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 97-110.

¹⁶ Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-500; "The Kojiki"; Hume, *The World's Living Religions*, 157; Aston, "Shinto", 11/464-467; Akbay, *Kojiki*; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Ono, *Şinto*, 15-18; Hirai, "Shinto", 13/287.

¹⁷ Joseph M. Kitagawa, "Japanese Religion: An Overview", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: MacMillan Co., 1987), 7/536. Ayrıca bk. Janet E. Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*, çev. Müfit Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Demirci, "Şintoizm", 39/177.

¹⁸ Patricia Sullivan, "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War", *Washington Post* (14 Ağustos 2008).

¹⁹ Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 310.

²⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *Şinto*, 17.

Amaterasu gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.²¹

Şintoizm'de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı/lar ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. Mesela Şinto metinlerinde, bir insanın öldükten sonra tanrılaşması yanında, tanrı(ların) da bazı zamanlarda antropomorfik biçimde/insan şeklinde görünmesinin ve yaşamına böyle devam etmesinin örneklerine rastlanır. Bununla birlikte Şintoizm inancına göre tanrıların, hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.²²

2. İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, Şintoizm'de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurudur. Şintoizm'in mabetlerine "kaminin evi" anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.²³ Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde bir ibadet icra edilir.²⁴ Mabetlerde dua ve niyaz daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.²⁵

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*mikoşi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omuzlarında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/onu mutlu etmek amacıyla taşınır.²⁶

Hanelerde icra edilen ibadet de evin en özel bölümü kabul edilerek kamilere tahsis edilen *kamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde yapılır. Bütün aşkın kamilere, özellikle kami haline gelmiş ölmüşlere mabettekine benzer uygulamalarla şükranlar sunulur, dualar edilir.²⁷

Japonya'da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara uzaktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya'nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram ve festival niteliği taşıyarak büyük bir kısmı ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle "*Matsuri*" adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/ unutmadığını

²¹ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-145; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.

²² Ueda, "Shinto", 35; Karataş, "Japon Halk Dinî Geleneğinde Kami Kültü", 312; Ono, *Şinto*, 17; Miharuru Ito, "Evolution of the Concept of Kami", çev. Norman Havens, *Kami*, ed. Nobutaka Inoue (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41; Halil İbrahim Şenavcu, "Şintoizm'de Hayvanlar", *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-465; Aston, "Shinto", 11/463.

²³ Ahmet Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 91-92. Ayrıca bk. A. Mete Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-170.

²⁴ Aston, "Shinto", 11/468; Petek Kitamura, *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi* (İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, "Shinto", 7/130.

²⁵ Ono, *Şinto*, 19; Hirai, "Shinto", 13/282.

²⁶ Yanagawa Keiichi, "The Sensation of Matsuri", çev. Norman Havens, *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, "Shinto", 40; Ono, *Şinto*, 72-76.

²⁷ Tokihiko Oto, "Shinto Family Altars", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/137; Ono, *Şinto*, 65-66; Mircea Eliade - Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümüzde birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.²⁸

Japonya'da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlamasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkanına sahip olurlar.²⁹

Japonya'daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. Matsuri denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin keyfini çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.³⁰ Ayrıca yoğun iş hayatından dolayı sıkıntı yaşayan çalışanlara sağlanan izin imkanları ile sosyal patlamaların ve büyük fikir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.³¹ Bu yüzden şirketler ve devlet, çalışanların bu bayramlara katılmasını teşvik eder.³² Dolayısıyla kamileri eğlendirmek, onları karşılamak ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya geniş toplanma merkezlerinde töreler ve şenlikler sebebiyle toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3. Tanrı İnancının Sosyal Yaşamın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükafat verirler.³³ Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya'nın suç oranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.³⁴ Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde gerek aile, okul, mabet gibi kurumlarda gerekse de sosyal hayatta itina ile verildiği ülkede, Şintoizm'in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.

Eliade'nin ifadesiyle toplumlarda kutsallar, kutsal dışı/din dışı sayılan nesnelere ayrıştılarak onlara başka bir önem ve değer yüklenir.³⁵ James L. Cox'a göre de (211-213) kutsalların veya kutsallaştırılan şeylerin

²⁸ Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, "Festivals, Matsuri", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 2/252-253; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri", *Mizânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56; William P. Fairchild, "Shamanism in Japan", *Folklore Studies* 21 (1962), 40-41.

²⁹ Ito, "Festivals, Matsuri", 2/253; Keiichi, "The Sensation of Matsuri", 15, 18; Ueda, "Shinto", 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

³⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

³¹ Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 43-55.

³² Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-126; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

³³ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 312-317; Hearn, *Japonya*, 27-44.

³⁴ Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020" (Erişim 12 Ekim 2021).

³⁵ Mircea Eliade, *Kutsal ve Dindışı*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Gece Yayınları, 1991).

tezahürlerini onların kullandıkları dillerdeki çeşitli kavramlarda görmek mümkündür.³⁶ Şintoizm’de de kami kavramıyla belirtilerek kutsal haline getirilen varlıklar saygıdeğer ve dokunulmaz kılınmıştır. Dolayısıyla Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını doğru anlayabilmek için animistik, naturistik ve antropomorfik inançlarla ilişkisi bağlamında doğadaki bazı varlıklarda bulunduğu inanılan kamilerin ya da insanların öldükten sonra kami olmasının kutsal kavramı ile ilişkili olduğunu göz önünde tutmak önemlidir.

Şintoizm’de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin huzurlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek amacıyla evde yakın akraba ve dostlarla “Oşiçiya Meimeişiki” (İsim Verme Töreni) ve yemeği düzenlenir.³⁷ Ardından o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde Şinto mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Bu törene de “Hatsu Miyamairi” (İlk Mabete Ziyareti) veya “Omiyamairi” denilir.³⁸ Benzer şekilde, Japonya’da “Seicin no Hi” (Yetişkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pazartesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetişkin sayılmaları amacıyla yirmi yaşına giren gençler için mabetlerde törenler düzenlenir ve onlar için kamilere dua edilir.³⁹

Aile olmak ve bu huzurlu aileyi devam ettirebilmek için Şinto mabedi olan Cinca’da kamilerin huzurunda dua ederek nikah kıydırmak Şintoist Japonların yüzyıllardır uyguladıkları bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asıl geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmış olsa da aynı zamanda mabette Kannaşi denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da Şintoizm’i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin huzurunda verilen sözlerin, orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.⁴⁰

Japonya’ya Budizm gelip yerleştikten sonra cenaze törenlerinin Budizm’e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cenaze olan evlerde düzenlenen dinî törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi, yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cenazeye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*kaimyō*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu mezarlık ve mabetlerde anma törenleri düzenlenir; Budist rahiplerden dua etmesi ve kutsal metinlerden okuması istenir. Zira çoğu zaman, cenazesi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*kamidana*), bir kısmı mezarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölünün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, fayda veya zarar verdiğine inanılır.⁴¹

³⁶ James L. Cox, *Kutsal İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*, çev. Fuat Aydın (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), 211-213.

³⁷ Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁸ Master Blaster, “Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World”, *SoraNews24 -Japan News-* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021); Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁹ Ministry of Foreign Affairs of Japan, “Coming-of-Age Day” (Erişim 18 Ekim 2021); David Allen - Chiyomi Sumida, “Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition”, *Stars and Stripes* (Erişim 18 Ekim 2021); Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism* (Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

⁴⁰ Ahmet Cihan, “Japonya ve Türkiye’de Evlenme Törenleri”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-18.

⁴¹ Joy Hendry, *Understanding Japanese Society* (London: Routledge, 1995), 144-145; Harold R. Kerbo - John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Hüsamettin Karataş, *Nichiren Budizmi* (Ankara: Berikan Yayınevi, 2020), 285; Kitamura, *Japonya*, 44-45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, “Buddhism”, *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

Şintoizm'in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen "dünyevî bir din" olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonra kami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm'deki keşişlik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.⁴²

Şintoizm'de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.⁴³ Bu düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya'da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.⁴⁴ Hatta hayvanlara zarar vermek bizzat büyük günahlar içinde zikredilmiştir.⁴⁵ Bu inançlar, Şintoizm müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

Dinî bayramlarda daha çok görünür olan tanrı inancı ve bununla bağlantılı icra edilen uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlama sebebinin olması dolayısıyla insanlarda ortaya çıkabilecek bunalım ve çeşitli sosyal sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya'da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.⁴⁶

Bu zikredilen hususlara ilave olarak, Japonya'da filmler, diziler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka Şinto ve kami anlayışı verilmeye çalışılır. Özellikle ülkede yaygın olarak kullanılan manga (çizgi roman) ve animelerde (çizgi film/çizgi dizi) kami düşüncesi fazlaca işlenir.⁴⁷ Bunlar vasıtasıyla insanlara dinî bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı zamanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları bazı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise Şinto ve kami anlayışı Japon yazar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.⁴⁸

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, natürist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir.

⁴² Aston, "Shinto", 11/464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı* (İzmir: Tıbyan Yayıncılık, 2015); Merve Susuz Aygül, "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu", *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231; Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayatı* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004); Karel Van Wolferen, *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Milletlin İnsanları ve Politikası*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

⁴³ Ito, "Evolution of the Concept of Kami", 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-415, 437-439; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert E. Plutschow - Patrick Geoffrey O'Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-135.

⁴⁴ Şenavcu, "Şintoizm'de Hayvanlar".

⁴⁵ Hüsamettin Karataş, "Şintoizm'de Arınma Ayinleri", *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 5.

⁴⁶ Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

⁴⁷ Yüksel Balaban, "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu", *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

⁴⁸ Çiğdem Taş Alicenap, "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı", *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60; Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mevzubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. Çünkü Şintoizm’de her zaman tanrı ifadesinin karşılığı olarak kami kullanılırken, kami kavramı her kullanıldığında ise tanrı/ lar kastedilmez. Şintoizm’deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibi dinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve göze çarpan öge olan kami kavramının ne anlam ifade ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümüz Japon yaşantısını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Şintoizm’de ibadetin temel unsuru “kami”dir. Kamilere dua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamilere daha yakın olmak ve onları mutlu etmek amacıyla bayram günlerinde, mabetlerde bulunan kaminin tahtı (mikoşi) sokaklarda omuzlarda gezdirilir. Bunun yanında evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabettekine benzer ibadetler gerçekleştirilir.

Şintoizm’deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlama yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

Japonya’da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılamak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

Şintoizm’de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğin, Şinto inancına sahip Japonların resmî nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin huzurunda söz vererek, kutsanarak ve dua ederek dinî nikah kıydırması, Şintoistlerin tanrı anlayışlarının, huzurlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

Şintoizm’de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dinî benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinatta var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki tezahürü olabileceği düşüncesinden hareketle Şintoizm’e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şeye zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur. Bu durum aynı zamanda Şintoistlerin kami kavramı çerçevesinde birtakım varlıkları kutsallaştırarak onları değerli ve dokunulmaz kılması şeklinde de anlamlandırılabilir.

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gözetlediği, onları yaptıkları amellere göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp cezalandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok Şintoist’i yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. Bu açıdan bakıldığında Şintoizm’deki ahlak anlayışının tanrı inancıyla ne kadar bağlantılı olduğu görülür. Dolayısıyla diğer inançlardan farklı olsa da Şintoizm’deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiği ve onları çoğu zaman olumlu davranışlara teşvik ettiği söylenebilir.

Kaynakça

- Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 127-146. <https://doi.org/10.21497/sefad.20342>
- Akbay, Okan Haluk. *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.
- Allen, David - Sumida, Chiyomi. "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Erişim 18 Ekim 2021. <https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>
- Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.
- Arslan, Hammet. "Budizm". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*. ed. Bayram Ali Çetinkaya. 1/675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Arslan, Hammet. "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21. <https://doi.org/10.30627/cuilah.440522>
- Arslan, Hammet. *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tıbyan Yayıncılık, 2015.
- Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. çev. Özlem Özarpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Ashkenazi, Michael. *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Aston, William George. "Shinto". *Encyclopedia of Religion and Ethics*. ed. James Hastings. 11/462-471. Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.
- Aston, William George. *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.
- Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*. 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Blaster, Master. "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World". *SoraNews24 - Japan News-* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://soranews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>
- Bocking, Brian. *A Popular Dictionary of Shinto*. Surrey: Curzon Press, 2005.
- Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- "The Kojiki". çev. Basil Hall Chamberlain. Erişim 15 Şubat 2022. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>
- Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-24.
- Cox, James L. *Kutsal İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*. çev. Fuat Aydın. İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.
- Demirci, Kürşat. "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci". *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 76-79.

- Demirci, Kürşat. "Şintoizm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/177-179. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Eliade, Mircea. *Kutsal ve Dindışı*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Yayınları, 1991.
- Eliade, Mircea - Couliano, Ioan P. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Fairchild, William P. "Shamanism in Japan". *Folklore Studies* 21 (1962), 1-122.
- Grappard, Allan G. "Shinto". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/125-132. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabet ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*. Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Hearn, Lafcadio. *Japonya*. çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. London: Routledge, 2. Basım, 1995.
- Hirai, Naofusa. "Shinto". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 13/280-294. New York: The Macmillan Co., 1987.
- Hume, Robert E. *The World's Living Religions*. New York: Charles Scribner's Sons, 1959.
- Hunter, Janet E. *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*. çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Inoue, Nobutaka (ed.). *Kami*. çev. Norman Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Evolution of the Concept of Kami". çev. Norman Havens. *Kami*. ed. Nobutaka Inoue. 20-41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Festivals, Matsuri". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 2/252-258. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Karataş, Hüsamettin. "Erken Dönem Japon Budizmi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67.
- Karataş, Hüsamettin. "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü". *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 307-319. <https://doi.org/10.29228/JASSS.42160>
- Karataş, Hüsamettin. *Nichiren Budizmi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2020.
- Karataş, Hüsamettin. "Şintoizm'de Arınma Ayinleri". *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 1-12. <https://doi.org/10.29228/JASSS.40299>
- Keiichi, Yanagawa. "The Sensation of Matsuri". çev. Norman Havens. *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*. ed. Inoue Nobutaka. 3-17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.

- Kerbo, Harold R. - McKinstry, John A. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.
- Kitagawa, Joseph M. "Japanese Religion: An Overview". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 7/520-568. New York: MacMillan Co., 1987.
- Kitagawa, Joseph M. "Japonya Dinleri". çev. Abdullah Davudoğlu. *Asya Dinleri*. 475-615. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002.
- Kitagawa, Joseph M. *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Kitamura, Petek. *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004.
- Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. "Coming-of-Age Day". Erişim 18 Ekim 2021. <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>
- Ono, Sokyö. *Şinto: Kamilerin Yolu*. çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Okyanus, 2004.
- Oto, Tokihiko. "Shinto Family Altars". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/137. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Özhan, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Plutschow, Herbert E. - O'Neill, Patrick Geoffrey. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.
- Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.
- Schimmel, Annamarie. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.
- Sullivan, Patricia. "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War". *Washington Post* (14 Ağustos 2008). <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>
- Susuz Aygöl, Merve. "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu". *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231.
- Şamloğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri". *Mizânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinleri". *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 262-282. İstanbul: Milet & Nihal, 2019.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Şintoizm'de Hayvanlar". *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 445-465. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>

- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>
- Tamaru, Noriyoshi. "Buddhism". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 43-62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.
- Taş Alicenap, Çiğdem. "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı". *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60. <https://doi.org/10.20488/austd.97233>
- Tuncoku, A. Mete. *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001.
- Turan, Emine Zehra. *Budizm'de Manastır Hayatı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Ueda, Kenji. "Shinto". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 27-42. Tokyo: Kodansha International, 1996.
- Wolferen, Karel Van. *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet'in İnsanları ve Politikası*. çev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992.
- "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020". Erişim 12 Ekim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>

19/03/2022

YAYIN KURULU KARARLARI

Karar-1

Eskiyeeni (1306-6218) dergisinin 20 Mart 2022 tarihli 46'inci sayısında hakem değerlendirmesinde geçen aşağıda belirtilen makalelerin yayımlanmasına karar verilmiştir.

Üniversitelerdeki Bilimsel Yayıncılığın Kalite Süreçlerindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme	Araştırma Makalesi	Rifat TÜRKEL
Oryantalistlerin Mâtürîdîlik Algısı: Ulrich Rudolph ve Angelika Brodersen Örneği	Araştırma Makalesi	Mehmet Akif CEYHAN
Nidâ'dan Takiyye'ye: Nusayrî-Alevî İnancında Nidâ ve Takiyye Uygulaması	Araştırma Makalesi	Reyhan ERDOÇDU BAşARAN
şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi	Araştırma Makalesi	Halil İbrahim şENAVCU
Değerlerin Doğasına Dair Üç Mesele: Güç, İrade Eylem	Araştırma Makalesi	Emrullah KILIÇ
Plotinos Felsefesinde Sudur ve Hipostaz Sisteminin Düzeni Üzerine	Araştırma Makalesi	Hüseyin AYDOÇAN
ELEşTİRİNİN ELEşTİRİSİ: BİLGİ TANIMI BAÇLAMINDA HÜSÂM ÇELEBİ'NİN HATİBZÂDE TENKİDİ	Araştırma Makalesi	Mustafa Bilal ÖZTÜRK
İBN KEMÂL'İN VÜCÜD RİSÂLESİ'NİN ALİ NİHAD TARLAN TARAFINDAN YAPILAN OSMANLICA TERCÜME EşLİÇİNDE İNCELENMESİ	Araştırma Makalesi	Mustafa Salim GUVEN
el-Müsülü'l-Akliyyetü'l-Eflâtûniyye İsimli Eser Bağlamında Vücüd-Vâcib Özdeşliğinin Kanıtlarının İncelenmesi	Araştırma Makalesi	Muhammed BEDİRHAN
Mûsikî Nazariyatı Tarihinin Keşfedilmemiş Bir Siması: Allâme Kutbuddîn şîrâzî	Araştırma Makalesi	Sema DİNÇ, Ahmet ÇAKIR

Siyasî İkbâl Uğruna Hadis Uydurma Teşebbüsü: Halife el-Mu'tazid-Billâh Örneği	Araştırma Makalesi	Mustafa TANRIVERDİ
Kur'ân'ın Müheyminliğinde İlâhî Vahiilerin Korunmuşluğu Üzerine	Araştırma Makalesi	Aslan ÇITIR
Bsmelenin Sûre Muhtevasıyla Yorumu: Ömer Nesefî ve Bikâî'nin Yaklaşımı	Araştırma Makalesi	Ali KAYA
Âhirete Ait Ödül ve Cezanın Kur'ân'da İsim ve Fiil Cümlesiyle İfade Edilmesi	Araştırma Makalesi	Bekir YILDIRIM
Şeyh Hâmid-i Velî'ye (Somuncu Baba) Atfedilen ve Ondan Bahseden Eserlerdeki Tasavvufî Kavramlar	Araştırma Makalesi	Mahmut ULU
Religion in the Age of Digitalization: From New Media to Spiritual Machines	Kitap İncelemesi	Hesna Serra AKSEL

Karar-2

Hakem değerlendirmesinden geçen aşağıdaki belirtilen makalelerin ise 20 Eylül 2022 tarihli 47'nci sayıda yayımlanmasına karar verilmiştir.

Immanuel Kant Bir Faydacı Olabilir mi?: Kant'ın, Deneyci Ahlâk Teorilerine Yönelik Eleştirileri	Araştırma Makalesi	Hümeyra ÖZTURAN, Fatıma GÜNER
Muhammed Âbid el-Câbirî'nin 'Üç Bilgi Sistemi Teorisi' Üzerine Eğitimsel Bir Analiz	Araştırma Makalesi	Fatih İPEK
Ayrık Beyin Vakalarından Teslise Yol Çıkar mı?	Araştırma Makalesi	Aykut Alper YILMAZ
Osmanlı Hukukunun Afgan Hukukuna Etkisi: Ceza ve Medeni Kanunları Örneği	Araştırma Makalesi	Mehterhan FURKANİ
The Meanings of the Preposition "Bel" in the Qur'ân and the Problem of Its Translation into Turkish	Araştırma Makalesi	Servet DEMİRBAŞ

3intoim'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına 5tkisi**Halil İbrahim Şenavcu** _ Sorumlu Ya2ar /Corresponding AuthorDr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (ROR ID: 024nx4843)
İslami İlimler Fakültesi, Dinler Tarihi Bilim DalıAssist. 9rof. Dr., İzmir Katip Celebi University, Faculty of Islamic Sciences, Department of His-
tory of Religions, İzmir /Turkey

ibrahimsenavcu@hotmail.com | ORCID: 0000-0003-2096-3093

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life**Abstract**

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *Bami*, is simply used for anything possessing supernatural power or force. However, the term is more complex than that, which is identified with belief in God. In this regard, "Shinto gods" are broadly called *kami*. For this reason, many researchers defined this belief as polytheist, pantheist, animist, shamanist so forth. Basically, the reason behind this kind of characterizations for the belief in God in Shintoism is originated from the concept of *kami*, which has different meanings such as the good and bad spirits that are believed to exist in the sky, the spirits of ancestors, and evils. In addition, the spirits of dead people are also regarded as *kami* and are blessed by their families. However, the meaning of this concept cannot fairly be understood without knowing its context and how it is used in a sentence.

It is believed that *kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this sense, scenarists and writers in Japan engaged in the *kami* belief with the themes of their works. For instance, in Japanese comic book "Manga", which is identified with Japan and in the cartoon movie industry has employed *kamis* for different purposes; such as instilling religious knowledge and morality, giving various messages, scaring and warning.

Apparently, the role of *kami* in Japanese people's moral behaviors also takes an important place by virtue of practicing worships and conducting ceremonies. Depending on these eminent aspects of *kami* effects on Japanese people's ethical life, it can be interpreted that *kami* implements psychological well-being. It can be said that these faith-based worship and behaviors make a great contribution to believers. In Shintoism, the manifestation of God in the form of both human and other beings, and the understanding

Yayın | Published: 20 Mart/March 2022 _ Kabul | Accepted: 18 Şubat/February 2022

Geliş | Received: 01 Ocak/January 2022 | Değerlendirme _ Peer Review: Dış Bağımsız _ 5xternally Peer-reviewed.

Hakem Raporları _ Peer Review Reports:

Atıf | Cite as: Halil İbrahim Şenavcu, "3intoim'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına 5tkisi = *The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life*" *Ksbiyeni* 46 (Mart/March 2022), 73–88.<https://doi.org/10.37697/eskiyeni.1054400>

© Halil İbrahim Şenavcu | CC BY-NC 4.0 Attribution-NonCommercial 4.0 International

that people become deified if they die by doing good deeds in their lives, are quite different from religions such as Islam and Judaism that separate God and other beings ontologically with sharper lines. This transitivity between beings has helped people who adopt this religion to avoid hurting all beings.

In this study, we aimed to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. Therefore, in our study, the nature of the term kami has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, as well as the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently. Lastly, the effects of kami on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.

Keywords

History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, Kami

3intoi2m'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına 5tkisi

Öz

Japonya milli dini olan 3intoi2m'de *Bami* terimi, basit bir biçimde doğüstü güce sahip olan her şey için kullanılır. Bununla birlikte, Tanrı'ya inanmakla ödeşleştirilen bu terim me2kür i2ahtan çok daha karmaşıktır. Bu bağlamda, "3into tanrıları" genel itibariyle kami olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle birçok araştırmacı bu inancı politeist, panteist, animist, şamanist vb. şeklinde tanımlamıştır. Temel olarak 3intoi2m'de Tanrı inancına yönelik bu tür nitelendirmeler, gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, ataların ruhları, şeytanlar gibi farklı anlamlar taşıyan kami kavramından kaynaklanır. Ayrıca ölümlerin ruhları da kami olarak kabul edilir ve aileleri tarafından kutsanır. Ancak bu kavramın anlamı, bağlamı ve cümle içinde nasıl kullanıldığı bilinmeden tam olarak anlaşılama2.

Kaminin, bireylere hayatlarının her alanında fayda sağlayabileceğine ve birtakım olumsuzluklara neden olabileceğine inanılır. Buna bağlı olarak onun Japon sosyal yaşamında gö2le görülür etkilerinden söz edilebilir. Örneğin Japon toplumunda suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca edebiyattan sinemaya, mimariden sanata hayatın her alanında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için 3intoi2m ve onun temel inancı olan kami, oldukça kaynak sağlamıştır. Örneğin Japonya ile ödeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılama, çeşitli mesajlar vermek, onları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaçlara konu olmuştur.

3intoi2m'deki kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok te2ahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Buna bağlı bir biçimde kaminin Japon halkının etik ve psikolojik davranışlarında bir iyilik haline neden olduğu ve bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir. 3intoi2m'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki te2ahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Bu çalışmada, dinler tarihinde sıklıkla kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle 3intoi2m'deki Tanrı kavramının Japon sosyal yaşamına etkilerini anali2 etmeyi amaçladık. Bu nedenle çalışmamı2da kami teriminin mahiyeti, tanrı inancıyla ilişkisi bağlamında ele alınmış ve bu inancın sıklıkla uygulandığı gö2lenen ibadet ve bayramlardaki işlevine yer verilmiştir. Son olarak da tanrı inancının, 3intoi2m'e inananların sosyal hayatlarına etkileri ü2erinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Japon, Din, 3intoi2m, Tanrı, Kami

Giriş

3intoi2m, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inanın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri, bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden 2iyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Komşu kültürlerin karışımıyla Japonların eski halk inançlarından müteşekkil bir yapıya sahip olan 3intoi2m'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümü2e kadar çevresindeki inançlardan etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Özellikle Çin'den gelerek halk arasında yayılan Budi2m, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Rui2m/Konfüçyani2m ve Daoi2m/Taoi2m ise sosyal hayatın içine sinmiş, insanlar tarafından ismen 2ikredilmese de inanış ve yaşayışın temel unsuru olarak mevcudiyetini sürdürügelmiştir.³ Böylece bu dinî yapı Japonya'da insanların dinî inançlarını rahatça yaşamalarına imkân sağlamıştır.

3intoi2m'in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan '*İsami*'dir.⁴ Japon kutsal metinleri Kociki/Kojiki⁵ ve Nihongi⁶ de de büyük oranda yer tutan bu kav-

¹ John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyö Ono, (*into: Kamilerin Yolu*, çev. Suat 5rtü2ün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

² Allan G. Grapard, "Shinto", *Kodansha Kncyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/125; Halil İbrahim 3enavcu, "Japon Dinleri", *Dünya Dinleri*, ed. 3inasi Gündü2 (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-263.

³ Ono, (*into*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, "Japonya Dinleri", çev. Abdullah Davudoğlu, *Asya Dinleri* (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsamettin Karataş, "5rken Dönem Japon Budi2mi", *Fsrat Üniversitesi İlahiyat Faİsültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67; Hammet Arslan, "Budi2m", *Doğudan Batsya Düsüncenin Serüveni (I-K)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, "Budi2m'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi", *Çuİurova Üniversitesi İlahiyat Faİsültesi Dergisi* 18/1 (Ha2iran 2018), 1-21.

⁴ Kami kavramının tam olarak tanrı kavramıyla karşılanmasının imkânı çalışmada irdelenmiş, bunun mümkün olmadığı anlaşıldığından çalışmanın başlığında amacımı2ı daha doğru yansıttığı düşüncesiyle kami yerine tanrı ifadesi tercih edilmiştir. Makalenin ilerleyen kısımlarında 3intoi2m'deki Tanrı-Kami ilişkisi anali2 edilerek 'Kamiler tanrılar mıdır, tanrı/ lar kamiler midir?' gibi sorular aydınlatılmaya çalışılacaktır.

⁵ Japonya'da "5ski Olayların Kayıtları" anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla ya2ıya geçirilen Kociki, dünyanın yaratılışından 628 yılına kadar yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair halk arasında anlatılan efsaneleri/hikayeleri içerir. Ono, (*into*, 20; Kürşat Demirci, "Bir Din Olarak 3intoi2m'in Gelişim Süreci", *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 77; "The Kojiki", çev. Basil Hall

ram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293–1354) gibi bazı kişilerin, Japonya'yı "Kamilerin Ülkesi" diye adlandırdığı ifade edilir.⁷

3intoi2m'deki kami kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inancı sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, natürist, paganist gibi nitelendirmelerle açıklanmaya çalışılır.⁸ Dolayısıyla bu kavram doğru bir şekilde anlaşılmadıkça 3intoi2m'i anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmadaki amacımı2 Japon milli inanışının kilit noktasında yer alan tanrı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamı2da önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise 3intoi2m'deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek çalışmamı2 nihayete erdirilecektir. Bu çalışmamı2da literatür çalışması ile elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem i2lenerek değerlendirilecek ve sunulacaktır.

Doğrudan konumu2la ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı araştırmacıların kami düşüncesinin değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁹ Türkiye'de de Hüsamettin Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültürünü işleyen bir makale¹⁰ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemi2de istifade etmiş olmakla birlikte çalışmamı2ın, 3intoi2m'deki tanrı inancının/kami kültürünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgül bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

Chamberlain (5rişim 15 3ubat 2022). Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duymuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe harflerle, anlaşıldığı gibi ya2ılacak, İngilizce ya2ılışları kullanılmayacaktır. Örneğin, yaygın kullanım olan *Kojişi* yerine *Kocişi*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

⁶ "Japonya'nın Kronolojik Tarih Defteri" anlamına gelen ve 720 yılında ya2ıldığı ifade edilen Nihongi veya Nihon 3oki, Japonya'nın, Japonların ve dünyanın ortaya çıkışından 697 yılına kadar ülkede olan biteni mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da Kociki'nin tefsiri/yorumu niteliğindeki 3into kutsal metnidir. Brian Bocking, *A 9opular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414; Ono, *(into)*, 20.

⁷ Okan Haluk Akbay, *Kojişi: Japon Mitolojisine Bir Yolculu2* (Konya: Çi2gi Kitabevi, 2014), 1–2.

⁸ Naofusa Hirai, "Shinto", *The Kncyclopedia of Religion*, ed. Mircea 5liade (New York: The Macmillan Co., 1987), 13/280, 287; Kenji Ueda, "Shinto", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru – David Reid (Tokyo: Kodansha International, 1996), 36; Bo2kurt Güvenç, *Japon Kültürü* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, "Shinto", *Kncyclopedia of Religion and Kthics*, ed. James Hastings (5dinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 11/463; Ono, *(into)*, 18, 49; Robert S. Hume, *The World's Living Religions* (New York: Charles Scribner's Sons, 1959), 158–159; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476; Hüsamettin Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 308, 313; Grapard, "Shinto", 7/127.

⁹ Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*, çev. Normon Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

¹⁰ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 307–319.

1. Kami Kavramı ve İnancı

(*into* kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış Nihongi'de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı "Kami no Miçi"dir ve bu da "Kamilerin Yolu" anlamına gelir.¹¹ Bu nedenle Şintoizm'i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen kami kavramını bilmek gerekir.

Kami, Japoncada "manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar" gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/ lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır. Çok eskiden beri mevcudiyetine inanılan aşkın, tanrısal nitelikli kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit kami olduğu düşünülür.¹² Dolayısıyla Şintoizm'de tanrı/ lar denildiğinde kami akla gelirken, kami kavramı bir yerde kullanıldığında ise tanrı/ lar ifade edilmek istenmemiş olabilir. Bunun ne anlama geldiğini doğru anlayabilmek için cümlenin bağlamı dikkate alınmalıdır. Yani Şintoizm'de tanrı/ lar kamilerdir ancak her kami tanrı değildir.

Kami ile 5ski Türk inançlarındaki "kam" kavramı benzerliğinden yola çıkan bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.¹³

Şinto inancında her kami aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi kami, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü kami olduğu düşünülür. Fakat her kamiye de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan Amaterasu (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş kişiler de duaya, yakarıya ve niyaya layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir. Kamilerin bir kısmının, iyi ya da kötü olarak düşünülmeyip insanların onları çeşitli vesilelerle tazimle anması ve onlara takdimeler sunması neticesinde insanların lehlerine çevrilmesi, tam tersi durumda ise aleyhlerine döndürülmesi mümkündür. Ancak bu durum bütün kamiler için geçerli değildir; zira dinî metinler ve mitolojide insanların hiçbir yanlış davranışıyla bağlantısı olmadan var olan kötü kamiler de gözle çarpır.¹⁴

¹¹ Ono, (*into*, 14; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 309-310; Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", 76.

¹² Ueda, "Shinto", 35; Ono, (*into*, 17; Aston, "Shinto", 11/463; Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lafcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

¹³ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

¹⁴ Ono, (*into*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Kürşat Demirci, "Şintoizm", *Türkiye Diyanet Yaşfs İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/178.

Dünyanın yaratılışı Zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaştıklarını, mücadele ettiklerini, savaştıklarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inanışa göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomorfik / insan şekilli olarak düşünülen kamilerin, ilk var olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğuna inanılan 3intoi2m'de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçların da kamileri olduğu düşüncesiyle onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.¹⁵ Kami olarak ayrı bir üstünlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikâyeler vardır.

3intoi2m'in temel metni olan Kociki'de her ne kadar "Göğün Merkezinin Kamisi" (*Ame no Minaŝa Nusi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde "her şeyin yaratıcısı tek tanrı" gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Taŝami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğer pek çok kami, sonrasında sularla dolu olan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya'yı "Onogoro Adası" olarak ilk meydana getiren *İzanagi* (davet eden erkek kami) ve *İzanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından *Amaterasu* (Dişi Güneş Kamisi), *Tsuŝuyomi* (Ay Kamisi), *Susano-o* (Deniz Kamisi) ile öteki kamilerin türemesi, bu kamilerin mücadeleleri ve *Amaterasu*'nun erkek torunu *Ninigi*'yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya'da hükümler kurmasını istemesi, onun da erkek torunu *Cimmu*'nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.¹⁶

İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD'nin ısrarıyla imparator, tanrısal özeleliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşünen 3intoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi *Amaterasu*'dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.¹⁷ Savaş sonrası işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi yasaklanmış, ancak bu da inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.¹⁸

¹⁵ Ueda, "Shinto", 35; Ono, (*into*, 17; Aston, "Shinto", 11/463; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-490; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 311; İbrahim 5mre 3amlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler 5nstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 97-110.

¹⁶ Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-500; "The Kojiki"; Hume, *The World's Living Religions*, 157; Aston, "Shinto", 11/464-467; Akbay, *Kojişi*; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Ono, (*into*, 15-18; Hirai, "Shinto", 13/287.

¹⁷ Joseph M. Kitagawa, "Japanese Religion: An Overview", *The Kncyclopedia of Religion*, ed. Mircea 5liade (New York: MacMillan Co., 1987), 7/536. Ayrıca bk. Janet 5. Hunter, *Modern Japonya'nın Doğusu: 1853'ten Günümüze*, çev. Müfit Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Demirci, "3intoi2m", 39/177.

¹⁸ Patricia Sullivan, "william Bunce, 100; Demilitari2ed Japanese Institutions After war", *Washington Post* (14 Ağustos 2008).

3intoi2m'de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtilse de¹⁹ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.²⁰ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez; Japonlar kendilerini Amaterasu gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.²¹

3intoi2m'de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı(lar) ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. Mesela 3into metinlerinde, bir insanın öldükten sonra tanrılaşması yanında, tanrı(ların) da bazı zamanlarda antropomorfik biçimde/insan şeklinde görünmesinin ve yaşamına böyle devam etmesinin örneklerine rastlanır. Bununla birlikte 3intoi2m inancına göre tanrıların, hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.²²

2. İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, 3intoi2m'de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurudur. 3intoi2m'in mabetlerine "kaminin evi" anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.²³ Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde bir ibadet icra edilir.²⁴ Mabetlerde dua ve niyet daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.²⁵

¹⁹ Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya'nın Doğusu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 310.

²⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *(into)*, 17.

²¹ Ono, *(into)*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-145; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.

²² Ueda, "Shinto", 35; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 312; Ono, *(into)*, 17; Mikiharu Ito, "Evolution of the Concept of Kami", çev. Normon Havens, *Kami*, ed. Nobutaka Inoue (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41; Halil İbrahim Zenavcu, "3intoi2m'de Hayvanlar", *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bağlılığı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-465; Aston, "Shinto", 11/463.

²³ Ahmet Güç, *Dinlerde Mabed ve İbadet* (İstanbul: 5nsar Neşriyat, 2005), 91-92. Ayrıca bk. A. Mete Tuncoku, *Günesin Doğduğu Adalardan Meşrup Yar: Bir Türb Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-170.

²⁴ Aston, "Shinto", 11/468; Petek Kitamura, *Japonya f Kiraz Çiçeğlerinin Ülbesi* (İstanbul: Spsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, "Shinto", 7/130.

²⁵ Ono, *(into)*, 19; Hirai, "Shinto", 13/282.

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*miβosi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omu2larında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/onu mutlu etmek amacıyla taşınır.²⁶

Hanelerde icra edilen ibadet de evin en özel bölümü kabul edilerek kamilere tahsis edilen *Bamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde yapılır. Bütün aşkın kamilere, özellikle kami haline gelmiş ölmüşlere mabettekine benzer uygulamalarla şükranlar sunulur, dualar edilir.²⁷

Japonya'da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara u2aktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya'nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram ve festival niteliği taşıırken büyük bir kısmı ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle "*Matsuri*" adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/ unutmadığını gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümü2de birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.²⁸

Japonya'da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlmasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkânına sahip olurlar.²⁹

Japonya'daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. Matsuri denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin keyfini çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.³⁰ Ayrıca yoğun iş hayatından dolayı sıkıntı yaşayan çalışanlara sağlanan izin imkânları ile sosyal patlamaların

²⁶ Yanagawa Keiichi, "The Sensation of Matsuri", çev. Norman Havens, *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, "Shinto", 40; Ono, (*into*, 72-76.

²⁷ Tokihiko Oto, "Shinto Family Altars", *Kodansha Kncyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/137; Ono, (*into*, 65-66; Mircea 5liade - Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali 5rbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

²⁸ Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, "Festivals, Matsuri", *Kodansha Kncyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 2/252-253; Halil İbrahim 3enavcu, "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri", *Mizânü'l-Haβ: İslami İlimler Dergisi* 2 (Ha2iran 2016), 41-56; william P. Fairchild, "Shamanism in Japan", *FolBlore Studies* 21 (1962), 40-41.

²⁹ Ito, "Festivals, Matsuri", 2/253; Keiichi, "The Sensation of Matsuri", 15, 18; Ueda, "Shinto", 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

³⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

ve büyük fikir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.³¹ Bu yüzden şirketler ve devlet, çalışanların bu bayramlara katılmasını teşvik eder.³² Dolayısıyla kamileri eğlendirmek, onları karşılamak ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya geniş toplanma merkezlerinde töreler ve şenlikler sebebiyle toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3. Tanrı İnancının Sosyal Yaşamın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükâfat verirler.³³ Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya'nın suç oranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.³⁴ Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde gerek aile, okul, mabet gibi kurumlarda gerekse de sosyal hayatta itina ile verildiği ülkede, Şintoizm'in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.

Şiade'nin ifadesiyle toplumlarda kutsallar, kutsal dışı/din dışı sayılan nesnelere ayırıştırılarak onlara başka bir önem ve değer yüklenir.³⁵ James L. Cox'a göre de (211-213) kutsalların veya kutsallaştırılan şeylerin teahürlerini onların kullandıkları dillerdeki çeşitli kavramlarda görmek mümkündür.³⁶ Şintoizm'de de kami kavramıyla belirtilerek kutsal haline getirilen varlıklar saygıdeğer ve dokunulmaz kılınmıştır. Dolayısıyla Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını doğru anlayabilmek için animistik, naturistik ve antropomorfik inançlarla ilişkisi bağlamında doğadaki bazı varlıklarda bulunduğu inanılan kamilerin ya da insanların öldükten sonra kami olmasının kutsal kavramı ile ilişkili olduğunu göz önünde tutmak önemlidir.

³¹ Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 43-55.

³² Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-126; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

³³ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 312-317; Hearn, *Japonya*, 27-44.

³⁴ Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020" (Srişim 12 Şim 2021).

³⁵ Mircea Şiade, *Kutsal ve Dindsss*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Gece Yayınları, 1991).

³⁶ James L. Cox, *Kutsal İfade Ktmeş: Din Fenomenolojisine Giriş*, çev. Fuat Aydın (İstanbul: İZ Yayıncılık, 2004), 211-213.

3intoi2m'de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cena2e törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin hu2urlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek maksadıyla evde yakın akraba ve dostlarla "Oşiçiya Meime-işiki" (İsim Verme Töreni) ve yemeği dü2enlenir.³⁷ Ardından o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde 3into mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Bu törene de "Hatsu Miyamairi" (İlk Mabet =iyareti) veya "Omiyamairi" denilir.³⁸ Ben2er şekilde, Japonya'da "Seicin no Hi" (Yetişkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pa2artesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenebilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetişkin sayılmaları maksadıyla yirmi yaşına giren gençler için mabetlerde törenler dü2enlenir ve onlar için kamilere dua edilir.³⁹

Aile olmak ve bu hu2urlu aileyi devam ettirebilmek için 3into mabedi olan Cinca'da kamilerin hu2urunda dua ederek nikâh kıydırmak 3intoist Japonların yü2yillardır uyguyageldikleri bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asil geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmış olsa da aynı zamanda mabette Kannaşi denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da 3intoi2m'i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin hu2urunda verilen sözlerin, orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.⁴⁰

Japonya'ya Budi2m gelip yerleştikten sonra cena2e törenlerinin Budi2m'e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cena2e olan evlerde dü2enlenen dinî törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi, yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cena2eye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*Baimyô*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu me2arlık ve mabetlerde anma törenleri dü2enlenir; Budist rahiplerden dua etmesi ve kutsal metinlerden okuması istenir. =ira çoğu Zaman, cena2esi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*Bamidana*), bir kısmı me-

³⁷ Dionnie Takahashi, "Baby Celebrations - the Japanese way 1 (Naming Ceremony)", *Blac3cabbit's World* (blog) (5rişim 18 5kim 2021).

³⁸ Master Blaster, "Omiyamairi: How Japan welcomes Babies into the world", *SoraNews24 -Japan News-* (blog) (5rişim 18 5kim 2021); Dionnie Takahashi, "Baby Celebrations - the Japanese way 2 (First Shrine Visit)", *Blac3cabbit's World* (blog) (5rişim 18 5kim 2021).

³⁹ Ministry of Foreign Affairs of Japan, "Coming-of-Age Day" (5rişim 18 5kim 2021); David Allen - Chiyomi Sumida, "Coming of Age Day, a Big 5vent for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition", *Stars and Stripes* (5rişim 18 5kim 2021); Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism* (Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

⁴⁰ Ahmet Cihan, "Japonya ve Türkiye'de 5vlenme Törenleri", *Sosyal Bilimler Arastırma Dergisi* 1 (2003), 17-18.

Zarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölünün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, fayda veya Zarar verdiğiğine inanılır.⁴¹

Şintoizm'in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen "dünyevî bir din" olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonra kami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm'deki keşişlik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.⁴²

Şintoizm'de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.⁴³ Bu düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya'da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa Zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.⁴⁴ Hatta hayvanlara Zarar vermek büyük günahlar içinde zikredilmiştir.⁴⁵ Bu inançlar, Şintoizm müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de Zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

Dinî bayramlarda daha çok görünür olan tanrı inancı ve bununla bağlantılı icra edilen uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlamaya sebep olması dolayısıyla insanlarda ortaya çıkabilecek bunalım ve çeşitli sosyal sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya'da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.⁴⁶

⁴¹ Joy Hendry, *Understanding Japanese Society* (London: Routledge, 1995), 144-145; Harold R. Kerbo – John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Hüsamettin Karataş, *Nichiren Budizmi* (Ankara: Berikan Yayınevi, 2020), 285; Kitamura, *Japonya*, 44- 45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, "Buddhism", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru – David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

⁴² Aston, "Shinto", 11/464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayats* (İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015); Merve Susu2 Aygül, "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu", *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231; Şmine –ehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayats* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004); Karel Van wolferen, *Japon Gücünün Sırs: Devletsiz Bir Milletin İnsanları ve Gölitißass*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

⁴³ Ito, "Evolution of the Concept of Kami", 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlüm Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-415, 437-439; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, "Japon Atasözlerinde Geçen Ba21 Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler", *Selçu2 Üniversitesi Kdebiyat Fa2ültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert S. Plutschow – Patrick Geoffrey O'Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-135.

⁴⁴ Zenavcu, "Şintoizm'de Hayvanlar".

⁴⁵ Hüsamettin Karataş, "Şintoizm'de Arınma Ayinleri", *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 5.

⁴⁶ Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

Bu 2ikredilen hususlara ilave olarak, Japonya'da filmler, di2iler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka 3into ve kami anlayışı verilmeye çalışılır. Özellikle ülke- de yaygın olarak kullanılan manga (çi2gi roman) ve animelerde (çi2gi film/çi2gi di2i) kami düşüncesi fa2laca işlenir.⁴⁷ Bunlar vasıtasıyla insanlara dinî bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı 2amanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları ba2ı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise 3into ve kami anlayışı Japon ya2ar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.⁴⁸

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, natürist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan 3intoi2m'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her 2aman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için 2ikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı 2amanda gökyü2ünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamalarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mev- 2ubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. Çünkü 3intoi2m'de her 2aman tanrı ifadesinin karşılığı olarak kami kullanılırken, kami kavramı her kullanıldığında ise tanrı/ lar kastedilme2. 3intoi2m'deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibi dinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve gö2e çarpan öge olan kami kavramının ne anlam ifade ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümü2 Japon yaşantısını anlamamı2ı kolaylaştıracaktır.

3intoi2m'de ibadetin temel unsuru "kami"dir. Kamilere dua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamilere daha yakın olmak ve onları mutlu etmek amacıyla bayram günlerinde, mabetlerde bulunan kaminin tahtı (mikoşi) sokaklarda omu2larda ge2dirilir. Bunun yanında evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabettekine ben2er ibadetler gerçekleştirilir.

3intoi2m'deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok te2ahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

⁴⁷ Yüksel Balaban, "Miya2aki Sinemasında 3intoi2m Göstergelerinin Sunumu", *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

⁴⁸ Çiğdem Taş Alicenap, "Yerelden 5vrensele Japon Anime ve Manga Sanatı", *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60; 5ylül Arslan, *Animelerde Japon Gelene2selliği ve Kadsın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

ESKİYENİ

Japonya'da senaristler, ya2ar ve i2erler için 3intoi2m ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile ö2deleşmiş Japon i2gi romanı manga ve i2gi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşılama2, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

3intoi2m'de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cena2e gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğın, 3into inancına sahip Japonların resmî nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin hu2urunda söz vererek, kutsanarak ve dua ederek dinî nikah kıydırması, 3intoistlerin tanrı anlayışlarının, hu2urlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

3intoi2m'de tanrının gerek insan gerekse de diğ2er varlıklar şeklindeki te2ahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğ2er varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinata var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki te2ahürü olabileceğ2i düşüncesinden hareketle 3intoi2m'e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şey2e zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur. Bu durum aynı zamanda 3intoistlerin kami kavramı çerçevesinde birtakım varlıkları kutsallaştırarak onları değerli ve dokunulma2 kılması şeklinde de anlamlandırılabilir.

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gö2etlediğ2i, onları yaptıkları amelle-re göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp ce2alandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümü2de de pek çok 3intoist'i yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. Bu açıdan bakıldığında 3intoi2m'deki ahlak anlayışının tanrı inancıyla ne kadar bağlantılı olduğu görülür. Dolayısıyla diğ2er inançlardan farklı olsa da 3intoi2m'deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiğ2i ve onları çoğ2u zaman olumlu davranışlara teşvik ettiğ2i söylenebilir.

İntihal Taraması**Plagiarism
Detection**Bu makale intihal taramasından geçirdi / *This paper was checked for plagiarism***5tik Beyan
5thical Statement**Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. _ *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.***Finansman
Grant Support**Ya2arlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. _ *The authors declared that this study has received no financial support.***Açık Srışım Lisansı
Open Access License**Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır. _ *This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License***Telif Hakkı
Copyright**

Ya2ar(lar) _ Author(s): Halil İbrahim 3enavcu

Kaynakça

- Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasö2lerinde Geçen Ba2ı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Selçu2 Üniversitesi Kdebiyat Fa2ültesi Dergisi* 31 (12 3ubat 2015), 127-146. <https://doi.org/10.21497/sefad.20342>
- Akbay, Okan Haluk. *Koji2i: Japon Mitolojisine Bir Yolculu2*. Konya: Çi2gi Kitabevi, 2014.
- Allen, David – Sumida, Chiyomi. "Coming of Age Day, a Big 5vent for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Srışım 18 5kim 2021. <https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>
- Arslan, 5ylül. *Animelerde Japon Gelene2selli2i ve Kadsn Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.
- Arslan, Hammet. "Budi2m". *Doğudan Batsya Düsüncenin Serüveni (I-K)*. ed. Bayram Ali Çetinkaya. 1/675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Arslan, Hammet. "Budi2m'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çu2urova Üniversitesi İlahiyat Fa2ültesi Dergisi* 18/1 (Ha2iran 2018), 1-21. <https://doi.org/10.30627/cuilah.440522>
- Arslan, Hammet. *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayats*. İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015.
- Ashkena2i, Michael. *Japon Mitolojisi*. çev. Ö2lem Ö2arpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Ashkena2i, Michael. *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Aston, william George. "Shinto". *Kncyclopedia of Religion and Kthics*. ed. James Hastings. 11/462-471. 5dinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.
- Aston, william George. *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.
- Balaban, Yüksel. "Miya2aki Sinemasında 3intoi2m Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*. 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Bla2ter, Master. "Omiyamairi: How Japan welcomes Babies into the world". *SoraNews24 -Japan News-* (blog). Srışım 18 5kim 2021. <https://sorane24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>
- Bocking, Brian. *A 9opular Dictionary of Shinto*. Surrey: Cur2on Press, 2005.
- Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- "The Kojiki". çev. Basil Hall Chamberlain. Srışım 15 3ubat 2022. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>

- Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de 5vlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Arastırma Dergisi* 1 (2003), 17–24.
- Cox, James L. *Kutsal İfade Ktmeß: Din Fenomenolojisine Giriş*. çev. Fuat Aydın. İstanbul: İ2 Yayıncılık, 2004.
- Demirci, Kürşat. "Bir Din Olarak 3intoi2m'in Gelişim Süreci". *Sanat Tarihi Arastırma Dergisi* 16 (2002), 76–79.
- Demirci, Kürşat. "3intoi2m". *Türkiye Diyanet Yaßfs İslâm Ansıßlopedisi*. 39/177–179. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- 5liade, Mircea. *Kutsal ve Dindsss*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Yayınları, 1991.
- 5liade, Mircea – Couliano, Ioan P. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. çev. Ali 5rbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Fairchild, William P. "Shamanism in Japan". *Folßlore Studies* 21 (1962), 1–122.
- Grapard, Allan G. "Shinto". *Kodansha Kncyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/125–132. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabel ve İbadet*. İstanbul: 5nsar Neşriyat, 2005.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*. Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Te2i, 1997.
- Hearn, Lafcadio. *Japonya*. çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. London: Routledge, 2. Basım, 1995.
- Hirai, Naofusa. "Shinto". *The Kncyclopedia of Religion*. ed. Mircea 5liade. 13/280–294. New York: The Macmillan Co., 1987.
- Hume, Robert 5. *The World's Living Religions*. New York: Charles Scribner's Sons, 1959.
- Hunter, Janet 5. *Modern Japonya'nın Doğusu: 1853'ten Günümüze*. çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Inoue, Nobutaka (ed.). *Kami*. çev. Norman Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "5volution of the Concept of Kami". çev. Norman Havens. *Kami*. ed. Nobutaka Inoue. 20–41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Festivals, Matsuri". *Kodansha Kncyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 2/252–258. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Karataş, Hüsamettin. "5rken Dönem Japon Budi2mi". *Fsrat Üniversitesi İlahiyat Faßültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53–67.
- Karataş, Hüsamettin. "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü". *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 307–319. <https://doi.org/10.29228/JASSS.42160>
- Karataş, Hüsamettin. *Nichiren Budizmi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2020.
- Karataş, Hüsamettin. "3intoi2m'de Arınma Ayinleri". *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 1–12. <https://doi.org/10.29228/JASSS.40299>
- Keiichi, Yanagawa. "The Sensation of Matsuri". çev. Norman Havens. *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*. ed. Inoue Nobutaka. 3–17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.
- Kerbo, Harold R. – McKinsty, John A. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.
- Kitagawa, Joseph M. "Japanese Religion: An Overview". *The Kncyclopedia of Religion*. ed. Mircea 5liade. 7/520–568. New York: MacMillan Co., 1987.
- Kitagawa, Joseph M. "Japonya Dinleri". çev. Abdullah Davudoğlu. *Asya Dinleri*. 475–615. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002.

- Kitagawa, Joseph M. *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Kitamura, Petek. *Japonya f Kiraz Çiçeğlerinin Ülbesi*. İstanbul: 5psilon Yayınevi, 2004.
- Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. "Coming-of-Age Day". 5rişim 18 5kim 2021. <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>
- Ono, Sokyō. (*into: Kamilerin Yolu*. çev. Suat 5rtü2ün. İstanbul: Okyanus, 2004.
- Oto, Tokihiko. "Shinto Family Altars". *Kodansha Kncyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/137. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Ö2han, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Plutschow, Herbert 5. – O'Neill, Patrick Geoffrey. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.
- Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.
- Schimmel, Annamarie. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.
- Sullivan, Patricia. "william Bunce, 100; Demilitari2ed Japanese Institutions After war". *Washington 9ost* (14 Ağustos 2008). <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>
- Susu2 Aygöl, Merve. "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185–1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu". *Din ve Felsefe Arastsmalars* 3/6 (Aralık 2020), 209–231.
- 3amlioğlu, İbrahim 5mre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler 5nstitüsü, Yüksek Lisans Te2i, 2018.
- 3enavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinî Bayramlarının Genel ÖZellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri". *Mizânü'l-Haß: İslami İlimler Dergisi* 2 (Ha2iran 2016), 41–56.
- 3enavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinleri". *Dünya Dinleri*. ed. 3inasi Gündü2. 262–282. İstanbul: Miel & Nihal, 2019.
- 3enavcu, Halil İbrahim. "3intoi2m'de Hayvanlar". *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Baßsss*. ed. Süleyman Turan. 445–465. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations – the Japanese way 1 (Naming Ceremony)". *Blackcabbit's World* (blog). 5rişim 18 5kim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations – the Japanese way 2 (First Shrine Visit)". *Blackcabbit's World* (blog). 5rişim 18 5kim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>
- Tamaru, Noriyoshi. "Buddhism". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru – David Reid. 43–62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.
- Taş Alicenap, Çiğdem. "Yerelden 5vrensele Japon Anime ve Manga Sanatı". *Sanat ve Tasarsm Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31–60. <https://doi.org/10.20488/austd.97233>
- Tuncoku, A. Mete. *Günesin Doğduğı Adalardan Meßtup Yar: Bir Türß Öğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon Üniversiteliler Derneğı, 2001.
- Turan, 5mine –ehra. *Budizm'de Manastır Hayats*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler 5nstitüsü, Yüksek Lisans Te2i, 2004.
- Ueda, Kenji. "Shinto". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru – David Reid. 27–42. Tokyo: Kodansha International, 1996.
- wolferen, Karel Van. *Japon Gücünün Ssrss: Devletsiz Bir Millet'in İnsanlar ve 9olitilßass*. çev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992.
- "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan.Statistical Handbook of Japan 2020". 5rişim 12 5kim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>
-

Sintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Halil İbrahim Şenavcu | Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (ROR ID: 024nx4843)

İslami İlimler Fakültesi, Dinler Tarihi Bilim Dalı

Assist. Prof. Dr., *Izmir Katip Celebi University, Faculty of Islamic Sciences, Department of History of Religions, Izmir/Turkey*

ibrahimsenavcu@hotmail.com | ORCID: 0000-0003-2096-3093

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *kami*, is simply used for anything possessing supernatural power or force. However, the term is more complex than that, which is identified with belief in God. In this regard, "Shinto gods" are broadly called *kami*. For this reason, many researchers defined this belief as polytheist, pantheist, animist, shamanist so forth. Basically, the reason behind this kind of characterizations for the belief in God in Shintoism is originated from the concept of *kami*, which has different meanings such as the good and bad spirits that are believed to exist in the sky, the spirits of ancestors, and evils. In addition, the spirits of dead people are also regarded as *kami* and are blessed by their families. However, the meaning of this concept cannot fairly be understood without knowing its context and how it is used in a sentence.

It is believed that *kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this sense, scenarists and writers in Japan engaged in the *kami* belief with the themes of their works. For instance, in Japanese comic book "Manga", which is identified with Japan and in the cartoon movie industry has employed *kamis* for different purposes; such as instilling religious knowledge and morality, giving various messages, scaring and warning. Apparently, the role of *kami* in Japanese people's moral behaviors also takes an important place by virtue of practicing worships and conducting ceremonies. Depending on these eminent aspects of *kami* effects on Japanese people's ethical life, it can be interpreted that *kami* implements psychological well-being. It can be said that these faith-based worship and behaviors make a great contribution to believers. In Shintoism, the manifestation of God in the form of both human and other beings, and the understanding

Yayın | Published: 20 Mart/March 2022 | Kabul | Accepted: 18 Şubat/February 2022

Geliş | Received: 01 Ocak/January 2022 | Değerlendirme | Peer Review: Dış Bağımsız | Externally Peer-reviewed.

Hakem Raporları | Peer Review Reports: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eskiyeini/page/13397>

Atıf | Cite as: Halil İbrahim Şenavcu, "Sintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi = *The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life*" *Eskiyeini* 46 (Mart/March 2022), 73-88.

<https://doi.org/10.37697/eskiyeini.1054400>

© Halil İbrahim Şenavcu | CC BY-NC 4.0 Attribution-NonCommercial 4.0 International

that people become deified if they die by doing good deeds in their lives, are quite different from religions such as Islam and Judaism that separate God and other beings ontologically with sharper lines. This transitivity between beings has helped people who adopt this religion to avoid hurting all beings.

In this study, we aimed to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. Therefore, in our study, the nature of the term *kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, as well as the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently. Lastly, the effects of *kami* on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.

Keywords

History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, *Kami*

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Öz

Japonya milli dini olan Şintoizm'de *kami* terimi, basit bir biçimde doğüstü güce sahip olan her şey için kullanılır. Bununla birlikte, Tanrı'ya inanmakla özdeşleştirilen bu terim mezkûr izahtan çok daha karmaşıktır. Bu bağlamda, “Şinto tanrıları” genel itibariyle *kami* olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle birçok araştırmacı bu inancı politeist, panteist, animist, şamanist vb. şeklinde tanımlamıştır. Temel olarak Şintoizm'de Tanrı inancına yönelik bu tür nitelendirmeler, gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, ataların ruhları, şeytanlar gibi farklı anlamlar taşıyan *kami* kavramından kaynaklanır. Ayrıca ölümlerin ruhları da *kami* olarak kabul edilir ve aileleri tarafından kutsanır. Ancak bu kavramın anlamı, bağlamı ve cümle içinde nasıl kullanıldığı bilinmeden tam olarak anlaşılabilir.

Kaminin, bireylere hayatlarının her alanında fayda sağlayabileceğine ve birtakım olumsuzluklara neden olabileceğine inanılır. Buna bağlı olarak onun Japon sosyal yaşamında gözle görülür etkilerinden söz edilebilir. Örneğin Japon toplumunda suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca edebiyattan sinemaya, mimariden sanata hayatın her alanında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı olan *kami*, oldukça kaynak sağlamıştır. Örneğin Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı *manga* ve çizgi filmi *anime* endüstrisinde *kami*, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşlamak, çeşitli mesajlar vermek, onları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaçlara konu olmuştur.

Şintoizm'deki *kami* anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Buna bağlı bir biçimde kaminin Japon halkının etik ve psikolojik davranışlarında bir iyilik haline neden olduğu ve bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir. Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Bu çalışmada, dinler tarihinde sıklıkla kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki Tanrı kavramının Japon sosyal yaşamına etkilerini analiz etmeyi amaçladık. Bu nedenle çalışmamızda kami teriminin mahiyeti, tanrı inancıyla ilişkisi bağlamında ele alınmış ve bu inancın sıklıkla uygulandığı gözlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine yer verilmiştir. Son olarak da tanrı inancının, Şintoizm'e inananların sosyal hayatlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami

Giriş

Şintoizm, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inanın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri, bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Komşu kültürlerin karışımıyla Japonların eski halk inançlarından müteşekkil bir yapıya sahip olan Şintoizm'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümüze kadar çevresindeki inançlardan etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Özellikle Çin'den gelerek halk arasında yayılan Budizm, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Ruizm/Konfüçyanizm ve Daoizm/Taoizm ise sosyal hayatın içine sinmiş, insanlar tarafından ismen zikredilmese de inanış ve yaşayışın temel unsuru olarak mevcudiyetini sürdürülmüştür.³ Böylece bu dinî yapı Japonya'da insanların dinî inançlarını rahatça yaşamalarına imkân sağlamıştır.

Şintoizm'in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan '*kami*'dir.⁴ Japon kutsal metinleri Kociki/Kojiki⁵ ve Nihongi⁶ de de büyük oranda yer tutan bu kav-

¹ John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyō Ono, *Şinto: Kamilerin Yolu*, çev. Suat Ertüzün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

² Allan G. Grapard, "Shinto", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/125; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinleri", *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-263.

³ Ono, *Şinto*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, "Japonya Dinleri", çev. Abdullah Davudoğlu, *Asya Dinleri* (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsamettin Karataş, "Erken Dönem Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67; Hammet Arslan, "Budizm", *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21.

⁴ Kami kavramının tam olarak tanrı kavramıyla karşılanmasının imkânı çalışmada irdelenmiş, bunun mümkün olmadığı anlaşıldığından çalışmanın başlığında amacımızı daha doğru yansıttığı düşüncesiyle kami yerine tanrı ifadesi tercih edilmiştir. Makalenin ilerleyen kısımlarında Şintoizm'deki Tanrı-Kami ilişkisi analiz edilerek 'Kamiler tanrılar mıdır, tanrı/lar kamiler midir?' gibi sorular aydınlatılmaya çalışılacaktır.

⁵ Japonca'da "Eski Olayların Kayıtları" anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla yazıya geçirilen Kociki, dünyanın yaratılışından 628 yılına kadar yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair halk arasında anlatılan efsaneleri/hikayeleri içerir. Ono, *Şinto*, 20; Kürşat Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 77; "The Kojiki", çev. Basil Hall

ram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293-1354) gibi bazı kişilerin, Japonya'yı "Kamilerin Ülkesi" diye adlandırdığı ifade edilir.⁷

Şintoizm'deki kami kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inancı sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, natürist, paganist gibi nitelendirmelerle açıklanmaya çalışılır.⁸ Dolayısıyla bu kavram doğru bir şekilde anlaşılıncıkça Şintoizm'i anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmadaki amacımız Japon milli inancının kilit noktasında yer alan tanrı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamızda önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise Şintoizm'deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek çalışmamız nihayete erdirilecektir. Bu çalışmamızda literatür çalışması ile elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek değerlendirilecek ve sunulacaktır.

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı araştırmacıların kami düşüncesinin değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁹ Türkiye'de de Hüsametın Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültürünü işleyen bir makale¹⁰ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemizde istifade etmiş olmakla birlikte çalışmamızın, Şintoizm'deki tanrı inancının/kami kültürünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgün bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

Chamberlain (Erişim 15 Şubat 2022). Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duyulmuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe harflerle, anlaşıldığı gibi yazılacak, İngilizce yazılışları kullanılmayacaktır. Örneğin, yaygın kullanım olan *Kojiki* yerine *Kociki*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

⁶ "Japonya'nın Kronolojik Tarih Defteri" anlamına gelen ve 720 yılında yazıldığı ifade edilen Nihongi veya Nihon Şoki, Japonya'nın, Japonların ve dünyanın ortaya çıkışından 697 yılına kadar ülkede olan biteni mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da *Kociki*'nin tefsiri/yorumu niteliğindeki Şinto kutsal metnidir. Brian Bocking, *A Popular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414; Ono, *Şinto*, 20.

⁷ Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014), 1-2.

⁸ Naofusa Hirai, "Shinto", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: The Macmillan Co., 1987), 13/280, 287; Kenji Ueda, "Shinto", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International, 1996), 36; Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, "Shinto", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, ed. James Hastings (Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 11/463; Ono, *Şinto*, 18, 49; Robert E. Hume, *The World's Living Religions* (New York: Charles Scribner's Sons, 1959), 158-159; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476; Hüsametın Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültürü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 308, 313; Grapard, "Shinto", 7/127.

⁹ Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*, çev. Norman Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

¹⁰ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültürü", 307-319.

1. Kami Kavramı ve İnancı

Şinto kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış *Nihongi*'de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı “*Kami no Miçi*”dir ve bu da “*Kamilerin Yolu*” anlamına gelir.¹¹ Bu nedenle *Şintoizm*'i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen *kami* kavramını bilmek gerekir.

Kami, Japoncada “manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar” gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır. Çok eskiden beri mevcudiyetine inanılan aşkın, tanrısal nitelikli kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit *kami* olduğu düşünülür.¹² Dolayısıyla *Şintoizm*'de tanrı/lar denildiğinde *kami* akla gelirken, *kami* kavramı bir yerde kullanıldığında ise tanrı/lar ifade edilmek istenmemiş olabilir. Bunun ne anlama geldiğini doğru anlayabilmek için cümlenin bağlamı dikkate alınmalıdır. Yani *Şintoizm*'de tanrı/lar kamilerdir ancak her *kami* tanrı değildir.

Kami ile Eski Türk inançlarındaki “*kam*” kavramı benzerliğinden yola çıkan bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.¹³

Şinto inancında her *kami* aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi *kami*, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü *kami* olduğu düşünülür. Fakat her *kamiye* de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan *Amaterasu* (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş kişiler de duaya, yakarışa ve niyaza layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir. Kamilerin bir kısmının, iyi ya da kötü olarak düşünülmeyp insanların onları çeşitli vesilelerle tazimle anması ve onlara takdimeler sunması neticesinde insanların lehlerine çevrilmesi, tam tersi durumda ise aleyhlerine döndürülmesi mümkündür. Ancak bu durum bütün kamiler için geçerli değildir; zira dinî metinler ve mitolojide insanların hiçbir yanlış davranışıyla bağlantısı olmadan var olan kötü kamiler de göze çarpar.¹⁴

¹¹ Ono, *Şinto*, 14; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde *Kami* Kültü”, 309-310; Demirci, “Bir Din Olarak *Şintoizm*'in Gelişim Süreci”, 76.

¹² Ueda, “*Shinto*”, 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, “*Shinto*”, 11/463; Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lafcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

¹³ Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde *Kami* Kültü”, 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

¹⁴ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Kürşat Demirci, “*Şintoizm*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/178.

Dünyanın yaratılışı zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaşıklarını, mücadele ettiklerini, savaşışıklarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inanişe göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomorfik / insan şekilli olarak düşünülen kamilerin, ilk var olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğuna inanılan Şintoizm'de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçların da kamileri olduğu düşüncesiyle onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.¹⁵ Kami olarak ayrı bir üstünlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikâyeler vardır.

Şintoizm'in temel metni olan Kociki'de her ne kadar "Göğün Merkezinin Kamisi" (*Ame no Minaka Nuşi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde "her şeyin yaratıcısı tek tanrı" gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Takami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğer pek çok kami, sonrasında sularla dolu olan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya'ya "Onogoro Adası" olarak ilk meydana getiren *İzanagi* (davet eden erkek kami) ve *İzanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından *Amaterasu* (Dişi Güneş Kamisi), *Tsukuyomi* (Ay Kamisi), *Susano-o* (Deniz Kamisi) ile öteki kamilerin türemesi, bu kamilerin mücadeleleri ve *Amaterasu*'nun erkek torunu *Ninigi*'yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya'da hükümlanlık kurmasını istemesi, onun da erkek torunu Cimmu'nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.¹⁶

İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD'nin ısrarıyla imparator, tanrısal özelliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşünen Şintoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi *Amaterasu*'dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.¹⁷ Savaş sonrası işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi yasaklanmış, ancak bu da inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.¹⁸

¹⁵ Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11/463; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-490; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 311; İbrahim Emre Şamlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 97-110.

¹⁶ Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-500; "The Kojiki"; Hume, *The World's Living Religions*, 157; Aston, "Shinto", 11/464-467; Akbay, *Kojiki*; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Ono, *Şinto*, 15-18; Hirai, "Shinto", 13/287.

¹⁷ Joseph M. Kitagawa, "Japanese Religion: An Overview", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: MacMillan Co., 1987), 7/536. Ayrıca bk. Janet E. Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*, çev. Müfit Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Demirci, "Şintoizm", 39/177.

¹⁸ Patricia Sullivan, "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War", *Washington Post* (14 Ağustos 2008).

Şintoizm’de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtirse de¹⁹ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.²⁰ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez; Japonlar kendilerini Amaterasu gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.²¹

Şintoizm’de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı(lar) ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. Mesela Şinto metinlerinde, bir insanın öldükten sonra tanrılaşması yanında, tanrı(ların) da bazı zamanlarda antropomorfik biçimde/insan şeklinde görünmesinin ve yaşamına böyle devam etmesinin örneklerine rastlanır. Bununla birlikte Şintoizm inancına göre tanrıların, hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.²²

2. İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, Şintoizm’de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurudur. Şintoizm’in mabetlerine “kaminin evi” anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.²³ Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde bir ibadet icra edilir.²⁴ Mabetlerde dua ve niyaz daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.²⁵

¹⁹ Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya’nın Doğuşu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 310.

²⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *Şinto*, 17.

²¹ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-145; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.

²² Ueda, “Shinto”, 35; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 312; Ono, *Şinto*, 17; Mikiharu Ito, “Evolution of the Concept of Kami”, çev. Normon Havens, *Kami*, ed. Nobutaka Inoue (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41; Halil İbrahim Şenavcu, “Şintoizm’de Hayvanlar”, *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-465; Aston, “Shinto”, 11/463.

²³ Ahmet Güç, *Dinlerde Mabed ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 91-92. Ayrıca bk. A. Mete Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-170.

²⁴ Aston, “Shinto”, 11/468; Petek Kitamura, *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi* (İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, “Shinto”, 7/130.

²⁵ Ono, *Şinto*, 19; Hirai, “Shinto”, 13/282.

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*mikoşi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omuzlarında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/onu mutlu etmek amacıyla taşınır.²⁶

Hanelerde icra edilen ibadet de evin en özel bölümü kabul edilerek kamilere tahsis edilen *kamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde yapılır. Bütün aşkın kamilere, özellikle kami haline gelmiş ölmüشلere mabetteki benzer uygulamalarla şükranlar sunulur, dualar edilir.²⁷

Japonya'da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara uzaktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya'nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram ve festival niteliği taşıırken büyük bir kısmı ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle "*Matsuri*" adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/ unutmadığını gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümüzde birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.²⁸

Japonya'da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlamasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkânına sahip olurlar.²⁹

Japonya'daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. *Matsuri* denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin keyfini çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.³⁰ Ayrıca yoğun iş hayatından dolayı sıkıntı yaşayan çalışanlara sağlanan izin imkânları ile sosyal patlamaların

²⁶ Yanagawa Keiichi, "The Sensation of Matsuri", çev. Norman Havens, *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, "Shinto", 40; Ono, *Şinto*, 72-76.

²⁷ Tokihiko Oto, "Shinto Family Altars", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/137; Ono, *Şinto*, 65-66; Mircea Eliade - Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

²⁸ Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, "Festivals, Matsuri", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 2/252-253; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri", *Mizânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56; William P. Fairchild, "Shamanism in Japan", *Folklore Studies* 21 (1962), 40-41.

²⁹ Ito, "Festivals, Matsuri", 2/253; Keiichi, "The Sensation of Matsuri", 15, 18; Ueda, "Shinto", 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

³⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

ve büyük fikir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.³¹ Bu yüzden şirketler ve devlet, çalışanların bu bayramlara katılmasını teşvik eder.³² Dolayısıyla kamileri eğlendirmek, onları karşılamak ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya geniş toplanma merkezlerinde töreler ve şenlikler sebebiyle toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3. Tanrı İnancının Sosyal Yaşamın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükâfat verirler.³³ Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya'nın suç oranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.³⁴ Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde gerek aile, okul, mabet gibi kurumlarda gerekse de sosyal hayatta itinayla verildiği ülkede, Şintoizm'in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.

Eliade'nin ifadesiyle toplumlar kutsallar, kutsal dışı/din dışı sayılan nesnelere ayırıştırılarak onlara başka bir önem ve değer yüklenir.³⁵ James L. Cox'a göre de (211-213) kutsalların veya kutsallaştırılan şeylerin tezahürlerini onların kullandıkları dillerdeki çeşitli kavramlarda görmek mümkündür.³⁶ Şintoizm'de de kami kavramıyla belirtilerek kutsal haline getirilen varlıklar saygıdeğer ve dokunulmaz kılınmıştır. Dolayısıyla Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını doğru anlayabilmek için animistik, naturistik ve antropomorfik inançlarla ilişkisi bağlamında doğadaki bazı varlıklarda bulunduğu inanılan kamilerin ya da insanların öldükten sonra kami olmasının kutsal kavramı ile ilişkili olduğunu göz önünde tutmak önemlidir.

³¹ Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 43-55.

³² Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-126; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

³³ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 312-317; Hearn, *Japonya*, 27-44.

³⁴ Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020" (Erişim 12 Ekim 2021).

³⁵ Mircea Eliade, *Kutsal ve Dindışı*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Gece Yayınları, 1991).

³⁶ James L. Cox, *Kutsalı İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*, çev. Fuat Aydın (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), 211-213.

Şintoizm'de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin huzurlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek amacıyla evde yakın akraba ve dostlarla “Oşiçiya Meimeişiki” (İsim Verme Töreni) ve yemeği düzenlenir.³⁷ Ardından o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde Şinto mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Bu törene de “Hatsu Miyamairi” (İlk Mabet Ziyareti) veya “Omiyamairi” denilir.³⁸ Benzer şekilde, Japonya’da “Seicin no Hi” (Yetişkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pazartesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenebilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetişkin sayılmaları amacıyla yirmi yaşına giren gençler için mabetlerde törenler düzenlenir ve onlar için kamilere dua edilir.³⁹

Aile olmak ve bu huzurlu aileyi devam ettirebilmek için Şinto mabedi olan Cinca’da kamilerin huzurunda dua ederek nikâh kıydırmak Şintoist Japonların yüzyıllardır uyguyageldikleri bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asıl geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmış olsa da aynı zamanda mabette Kannuşî denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da Şintoizm’i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin huzurunda verilen sözlerin, orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.⁴⁰

Japonya’ya Budizm gelip yerleştikten sonra cenaze törenlerinin Budizm’e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cenaze olan evlerde düzenlenen dinî törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi, yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cenazeye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*kaimyô*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu mezarlık ve mabetlerde anma törenleri düzenlenir; Budist rahiplerden dua etmesi ve kutsal metinlerden okuması istenir. Zira çoğu zaman, cenazesi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*kamidana*), bir kısmı me-

³⁷ Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁸ Master Blaster, “Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World”, *SoraNews24 - Japan News* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021); Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁹ Ministry of Foreign Affairs of Japan, “Coming-of-Age Day” (Erişim 18 Ekim 2021); David Allen - Chiyomi Sumida, “Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition”, *Stars and Stripes* (Erişim 18 Ekim 2021); Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism* (Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

⁴⁰ Ahmet Cihan, “Japonya ve Türkiye’de Evlenme Törenleri”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-18.

zarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölünün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, fayda veya zarar verdiğiğine inanılır.⁴¹

Şintoizm'in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen “dünyevî bir din” olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonra kami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm'deki keşişlik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.⁴²

Şintoizm'de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.⁴³ Bu düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya'da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.⁴⁴ Hatta hayvanlara zarar vermek bizzat büyük günahlar içinde zikredilmiştir.⁴⁵ Bu inançlar, Şintoizm müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

Dinî bayramlarda daha çok görünür olan tanrı inancı ve bununla bağlantılı icra edilen uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlamaya sebep olması dolayısıyla insanlarda ortaya çıkabilecek bunalım ve çeşitli sosyal sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya'da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.⁴⁶

⁴¹ Joy Hendry, *Understanding Japanese Society* (London: Routledge, 1995), 144-145; Harold R. Kerbo - John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Hüsamettin Karataş, *Nichiren Budizmi* (Ankara: Berikan Yayınevi, 2020), 285; Kitamura, *Japonya*, 44-45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, “Buddhism”, *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

⁴² Aston, “Shinto”, 11/464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı* (İzmir: Tıbyan Yayıncılık, 2015); Merve Susuz Aygül, “Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu”, *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231; Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayatı* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004); Karel Van Wolferen, *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet'in İnsanları ve Politikası*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

⁴³ Ito, “Evolution of the Concept of Kami”, 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-415, 437-439; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, “Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert E. Plutschow - Patrick Geoffrey O'Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-135.

⁴⁴ Şenavcu, “Şintoizm'de Hayvanlar”.

⁴⁵ Hüsamettin Karataş, “Şintoizm'de Arınma Ayinleri”, *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 5.

⁴⁶ Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

Bu zikredilen hususlara ilave olarak, Japonya'da filmler, diziler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka Şinto ve kami anlayışı verilmeye çalışılır. Özellikle ülkede yaygın olarak kullanılan manga (çizgi roman) ve animelerde (çizgi film/çizgi dizi) kami düşüncesi fazlaca işlenir.⁴⁷ Bunlar vasıtasıyla insanlara dinî bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı zamanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları bazı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise Şinto ve kami anlayışı Japon yazar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.⁴⁸

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, natürist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mevzubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. Çünkü Şintoizm'de her zaman tanrı ifadesinin karşılığı olarak kami kullanılırken, kami kavramı her kullanıldığında ise tanrı/lar kastedilmez. Şintoizm'deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibi dinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve göze çarpan öge olan kami kavramının ne anlam ifade ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümüz Japon yaşantısını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Şintoizm'de ibadetin temel unsuru “kami”dir. Kamilere dua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamilere daha yakın olmak ve onları mutlu etmek amacıyla bayram günlerinde, mabetlerde bulunan kaminin tahtı (mikoşi) sokaklarda omuzlarda gezdirilir. Bunun yanında evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabettekine benzer ibadetler gerçekleştirilir.

Şintoizm'deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

⁴⁷ Yüksel Balaban, “Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu”, *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

⁴⁸ Çiğdem Taş Alicenap, “Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı”, *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60; Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekseliği ve Kadın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşımak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

Şintoizm'de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğin, Şinto inancına sahip Japonların resmî nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin huzurunda söz vererek, kutsanarak ve dua ederek dinî nikah kıydırması, Şintoistlerin tanrı anlayışlarının, huzurlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinata var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki tezahürü olabileceği düşüncesinden hareketle Şintoizm'e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şeye zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur. Bu durum aynı zamanda Şintoistlerin kami kavramı çerçevesinde birtakım varlıkları kutsallaştırarak onları değerli ve dokunulmaz kılması şeklinde de anlamlandırılabilir.

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gözetlediği, onları yaptıkları amelere göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp cezalandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok Şintoist'i yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. Bu açıdan bakıldığında Şintoizm'deki ahlak anlayışının tanrı inancıyla ne kadar bağlantılı olduğu görülür. Dolayısıyla diğer inançlardan farklı olsa da Şintoizm'deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiği ve onları çoğu zaman olumlu davranışlara teşvik ettiği söylenebilir.

İntihal Taraması

Plagiarism Detection

Bu makale intihal taramasından geçirildi/*This paper was checked for plagiarism*

Etik Beyan Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. | *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.*

Finansman Grant Support

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. | *The authors declared that this study has received no financial support.*

Açık Erişim Lisansı Open Access License

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır. | *This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License*

Telif Hakkı Copyright

Yazar(lar) | Author(s): Halil İbrahim Şenavcu

Kaynakça

- Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Seçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 127-146. <https://doi.org/10.21497/sefad.20342>
- Akbay, Okan Haluk. *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.
- Allen, David - Sumida, Chiyomi. "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Erişim 18 Ekim 2021. <https://www.stripes.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>
- Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.
- Arslan, Hammet. "Budizm". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*. ed. Bayram Ali Çetinkaya. 1/675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Arslan, Hammet. "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21. <https://doi.org/10.30627/cuilah.440522>
- Arslan, Hammet. *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015.
- Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. çev. Özlem Özarpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Ashkenazi, Michael. *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Aston, William George. "Shinto". *Encyclopedia of Religion and Ethics*. ed. James Hastings. 11/462-471. Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.
- Aston, William George. *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.
- Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*. 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Blaster, Master. "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World". *SoraNews24 -Japan News-* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://soranews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>
- Bocking, Brian. *A Popular Dictionary of Shinto*. Surrey: Curzon Press, 2005.
- Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- "The Kojiki". çev. Basil Hall Chamberlain. Erişim 15 Şubat 2022. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>

- Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-24.
- Cox, James L. *Kutsal İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*. çev. Fuat Aydın. İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.
- Demirci, Kürşat. "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci". *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 76-79.
- Demirci, Kürşat. "Şintoizm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/177-179. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Eliade, Mircea. *Kutsal ve Dindışı*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Yayınları, 1991.
- Eliade, Mircea - Couliano, Ioan P. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Fairchild, William P. "Shamanism in Japan". *Folklore Studies* 21 (1962), 1-122.
- Grapard, Allan G. "Shinto". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/125-132. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabet ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*. Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Hearn, Lafcadio. *Japonya*. çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. London: Routledge, 2. Basım, 1995.
- Hirai, Naofusa. "Shinto". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 13/280-294. New York: The Macmillan Co., 1987.
- Hume, Robert E. *The World's Living Religions*. New York: Charles Scribner's Sons, 1959.
- Hunter, Janet E. *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*. çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Inoue, Nobutaka (ed.). *Kami*. çev. Normon Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Evolution of the Concept of Kami". çev. Normon Havens. *Kami*. ed. Nobutaka Inoue. 20-41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Festivals, Matsuri". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 2/252-258. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Karataş, Hüsamettin. "Erken Dönem Japon Budizmi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67.
- Karataş, Hüsamettin. "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü". *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 307-319. <https://doi.org/10.29228/JASSS.42160>
- Karataş, Hüsamettin. *Nichiren Budizmi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2020.
- Karataş, Hüsamettin. "Şintoizm'de Arınma Ayinleri". *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 1-12. <https://doi.org/10.29228/JASSS.40299>
- Keiichi, Yanagawa. "The Sensation of Matsuri". çev. Norman Havens. *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*. ed. Inoue Nobutaka. 3-17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.
- Kerbo, Harold R. - McKinsty, John A. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.
- Kitagawa, Joseph M. "Japanese Religion: An Overview". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 7/520-568. New York: MacMillan Co., 1987.
- Kitagawa, Joseph M. "Japonya Dinleri". çev. Abdullah Davudoğlu. *Asya Dinleri*. 475-615. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002.

- Kitagawa, Joseph M. *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Kitamura, Petek. *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004.
- Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. "Coming-of-Age Day". Erişim 18 Ekim 2021. <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>
- Ono, Sokyō. *Şinto: Kamilerin Yolu*. çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Okyanus, 2004.
- Oto, Tokihiko. "Shinto Family Altars". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/137. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Özhan, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Plutschow, Herbert E. - O'Neill, Patrick Geoffrey. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.
- Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.
- Schimmel, Annamari. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.
- Sullivan, Patricia. "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War". *Washington Post* (14 Ağustos 2008). <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>
- Susuz Aygül, Merve. "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu". *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231.
- Şamlıoğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri". *Mizânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinleri". *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 262-282. İstanbul: Millel & Nihal, 2019.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Şintoizm'de Hayvanlar". *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 445-465. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>
- Tamaru, Noriyoshi. "Buddhism". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 43-62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.
- Taş Alicenap, Çiğdem. "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı". *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60. <https://doi.org/10.20488/austd.97233>
- Tuncoku, A. Mete. *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001.
- Turan, Emine Zehra. *Budizm'de Manastır Hayatı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Ueda, Kenji. "Shinto". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 27-42. Tokyo: Kodansha International, 1996.
- Wolferen, Karel Van. *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet'in İnsanları ve Politikası*. çev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992.
- "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020". Erişim 12 Ekim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>